

Ünite 05

YouTube
Konu Tekrarı

DEMOKRATİKLEŞME ÇABALARI

Demokratikleşme Yolunda Atılan Adımlar
Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi
Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelik Tehditler

Neler Öğreneceğiz?

- ▶ İTA.8.5.1 Atatürk Dönemi'ndeki demokratikleşme yolunda atılan adımları açıklar.
- ▶ İTA.8.5.2 Mustafa Kemal'e suikast girişimini analiz eder.
- ▶ İTA.8.5.3 Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye Cumhuriyetine yönelik tehditleri analiz eder.

Darbe: Bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükûmeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işi

Türkiye'de 1960 ve 1980 yıllarında yapılan askerî darbelerle mevcut hükûmetlere son verilmiştir.

Demokrasi: Halkın kendi kendini yönetmesidir. Belli bir dönem için seçimle gelen iktidarlar tarafından ülke yönetiminin sağlanması ve yine gücün halkın elinde olmasıdır.

Demokratik yönetim biçiminin işlerlik kazanması için halkın seçme ve seçilme hakkını tam olarak kullanması gerekir.

Çok Partili Hayat: Birden fazla siyasi partinin faaliyet gösterdiği ve halkın çeşitli siyasi seçenekler arasında seçim yapabildiği demokratik bir sistem.

Türkiye, 1946 yılında çok partili sisteme geçiş yaparak demokratikleşme yolunda önemli bir adım atmıştır.

Çoğulculuk: Çoğulcu demokrasi, çoğunluğun mutlak hâkimiyetini reddeden, azınlıkların siyasal ve kültürel haklarının kabul edilmesi gerektiğini ve azınlığın da bir gün çoğunluk olabilme hakkının verilmesini savunan demokrasi anlayışıdır.

Çoğulculuk ilkesinin uygulanabilmesi için çok partili siyasi hayata geçilmesi şarttır.

Devletçi Ekonomik Model: Devletin ekonomide aktif bir rol oynadığı, özellikle sanayileşme ve kalkınma sürecinde ekonomik faaliyetleri yönlendirdiği, düzenlediği ve bazı durumlarda doğrudan yürüttüğü bir ekonomik sistemdir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında devletçilik ilkesinin uygulanmasının bir sonucu olarak devlet tarafından pek çok fabrika açılmıştır.

Dünya Ekonomik Bunalımı: 1929'da başlayan ve dünya genelinde ekonomik krize yol açan büyük bunalımdır. İlk olarak ABD'de başlamış ve zamanla tüm dünyayı etkilemiştir.

Ebediyen-İlelebet: Sonsuza dek, sürekli

"Cumhuriyet ebediyen payidar kalacaktır." (Atatürk)

Fırka: Parti anlamına gelmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, siyasi partiler genellikle fırka olarak adlandırılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Cumhuriyet Halk Fırkası, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkaları kurulmuştur.

Halk Fırkası: Atatürk tarafından kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk siyasi partisidir. Partinin adı daha sonra Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur.

İktidar: Bir devletin veya topluluğun yönetim gücünü elinde bulunduran organ veya grup.

İktidar Partisi: Genel seçimler sonucunda parlamentoda çoğunluğu elde eden ve hükûmeti kurma yetkisine sahip olan partidir. İktidar partisi, genellikle ulusal politikaları belirleme, yasaları teklif etme ve uygulama konusunda söz sahibidir. Seçimler sonucunda parlamentoda çoğunluğu elinde bulundurmayan ve dolayısıyla hükûmeti kurma yetkisi olmayan ancak iktidar partisinin politikalarını ve kararlarını denetlemek, eleştirmek ve alternatif politikalar önermek görevini üstlenen partilere **Muhalefet partisi** denir.

Cumhuriyetin ilk iktidar partisi Cumhuriyet Halk Fırkası, ilk muhalefet partisi ise Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'dır.

İnflasyon: Toplumda büyük rahatsızlık ve tepki uyandıran olaylar sonucu ortaya çıkan duygusal durum.

Atatürk'e suikast planlanması Türk halkı arasında inflasyon yaratmıştır.

İrtica: Modernleşme ve ilerlemeye karşı çıkan, geleneksel değerlere sıkı sıkıya bağlı kalan düşünce akımı.

Cumhuriyetin ilk yıllarında bazı gruplar yapılan inkılapları engellemek için girişimlerde bulunmuşlardır.

Liberalizm: Bireysel özgürlüklerin ve piyasa ekonomisinin önemini vurgulayan siyasi ve ekonomik düşünce akımı. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye, ekonomik ve siyasi alanda kısmen liberal politikalar benimsemiştir.

Muhtıra: Muhtıra, ultimatoma ya da memorandum, bir kişi ya da grup veyahut kurumun, bir başka kişi, grup ya da kurumu uyarmak amacıyla ona gönderdiği yazılı metindir.

12 Mart 1971'de ordunun hükûmete verdiği bir muhtıra sonucunda ülkemizde demokratik olmayan bir süreç yaşanmıştır.

Naçiz: Önemsiz, değersiz anlamına gelir. Büyük devlet adamları ve liderler, bazen mütevazılık göstermek için kendi katkılarını naçizane olarak nitelendirmişlerdir.

Atatürk kendisi için planlanan suikastın ortaya çıkmasından sonra şunları söylemiştir: "Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar (kalıcı) kalacaktır."

Rejim: Bir ülkenin yönetim biçimi veya düzeni.

Cumhuriyetin ilanıyla Türkiye, monarşik rejimden demokratik bir cumhuriyet rejimine geçiş yapmıştır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası: 12 Ağustos 1930 kurulmuş olup yaklaşık üç aylık ömrü olmasına rağmen, Türkiye'de çok partili hayata geçiş denemelerinden birini temsil eden parti

Siyasi Parti: Belirli siyasi ideoloji veya program çerçevesinde örgütlenmiş ve halkın desteğini arayan grup.

Ülkemizde 1946 yılından itibaren Demokrat Parti ve Millî Kalkınma Partisi gibi partilerin kurulmasıyla çok partili siyasi hayata geçilmiştir.

Siyasi Hak: Bireylerin devlet yönetimine katılma ve siyasi süreçleri etkileme yetkisi anlamına gelir. Genellikle oy kullanma, seçilme, siyasi partilere üye olma ve kamusal görevlere atanma gibi faaliyetleri içerir.

Ülkemizde 1930-1934 yılları arasında muhtarlık, belediye ve milletvekili seçimlerine katılma hakkı verilmesiyle kadınlar da siyasi alanda erkeklerle eşit haklara sahip olmuştur.

Sıkıyönetim: Olağanüstü durumlar karşısında askeri otoritenin devreye girerek kamu düzenini sağlaması. Türkiye tarihinde çeşitli dönemlerde sıkıyönetim uygulamaları yaşanmıştır.

BÜTÜN YURTTA SIKIYÖNETİM İLAN EDİLDİ

Ordu yönetime el koydu

Hükümet ve Parlamento feshedildi,
Siyasal partilerin faaliyetleri durduruldu.
Parlamentoların dokunulmazlıkları
kaldırıldı. Saat 05.00'ten itibaren sokağa
çıkma yasağı başladı

Genelkurmay Başkanı Evren'in başkanlığında Kara,
Hava, Deniz Kuvveti Komutanları ile Jandarma Genel
Komutanı Millî Güvenlik Konseyi'nde görev aldı
DISK ve MİSK'e bağlı bütün sendikalar faaliyetten
men edildi. Bütün dernekler kapatıldı
Bu hafta hiç bir spor faaliyeti yapılmayacak
Bankalar ikinci bir emre kadar çalışmayacaklar

Emperyalizm: Bir devletin ekonomik, politik veya askeri gücünü kullanarak diğer ülkeler veya bölgeler üzerinde doğrudan veya dolaylı egemenlik kurma ve kontrol sağlama politikası veya uygulamasıdır.

Takrir-i Sükun Kanunu: İsyan ve ayaklanmaları bastırmak amacıyla 1925'te çıkarılan kanun. Bu kanun, Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet otoritesini sağlamak için kullanılmıştır.

Tahsil: Eğitim görmek, öğrenim görmek veya bir eğitim kurumunda öğrenim görerek bilgi ve beceri kazanma süreci.

Mustafa Kemal ilk tahsiline mahalle mektebinde başlamıştır.

Tehdit: Bir birey, grup veya olayın, başkalarına zarar verebilecek potansiyel içermesi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Musul sorununu kendi çıkarlarına göre çözmek isteyen İngiltere, Türkiye'ye yönelik dış tehdit oluşturmuştur.

Terakki: İlerleme, gelişme anlamına gelir.

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim, sağlık, sanayi ve tarım alanlarında yapılan reformlar, ülkenin terakkisine katkıda bulunmuştur.

Terakkiperver: İlerlemeyi ve yenilikçiliği destekleyen düşünceye sahip kişi veya grup. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu düşüncede olan insanlar tarafından Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur.

Teşebbüs: Bir işe veya projeye başlama, girişim. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Türkiye'de yapılan sanayileşme ve modernleşme çabaları, önemli teşebbüsler olarak değerlendirilmiştir.

İki Dereceli Seçim Sistemini: Bu sistemde, seçim iki aşamadan oluşur. Birinci derecede seçmenler, kendi temsilcilerini seçer; ikinci derecede ise bu temsilciler, üst düzey görevlere adayları seçerler. Yani halk doğrudan üst düzey yöneticileri seçemez. Bugünkü demokrasi anlayışına uygun değildir.

Tek Dereceli Seçim Sistemi: Seçmenlerin doğrudan temsilcilerini veya liderlerini seçtiği bir sistemdir. Bu sistemde, seçmenler adaylar arasından tercihlerini bir kez yaparlar ve en çok oy alan aday kazanır. Demokratik anlayışa daha uygundur.

Jeopolitik Konum: Bir ülkenin coğrafi özelliklerinin ve konumunun uluslararası ilişkiler ve stratejik önem açısından değerlendirilmesidir. Jeopolitik konum, bir ülkenin siyasi, ekonomik ve askeri stratejilerini şekillendirmede önemli bir rol oynar.

Türkiye kıtalar arası bir köprü konumunda olması ve önemli su yollarına sahip olması, petrol zengini ülkelerle sanayileşmiş ülkeler arasında bulunması gibi jeopolitik özelliklerinden dolayı dünya siyasetinde söz sahibi olan bir ülke hâline gelmiştir.

DEMOKRATİKLEŞME YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

- Demokrasi eski Yunanca "halk" anlamına gelen demos ve "yönetmek" anlamına gelen kratein sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuş olup "**halkın yönetimi**" demektir.
- Siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimine **demokrasi** denilir.
- Kısaca halkın egemenliği demek olan demokrasi, tüm üye veya vatandaşların, organizasyon veya devlet politikasını şekillendirmede eşit hakka sahip olduğu bir yönetim biçimidir. Millet, seçim yoluyla yönetime katılır.
- Demokrasi genellikle devlet yönetim biçimi olarak değerlendirilmesine rağmen, üniversiteler, işçi ve işveren organizasyonları ve bazı diğer sivil kurum ve kuruluşlar da demokrasi ile yönetilebilirler.
- Aynı amaç ve düşüncede olan insanlar bir araya gelerek siyasi parti veya sivil toplum kuruluşları kurarlar. Böylece insanlar düşüncelerini ve isteklerini daha rahat ifade etme imkanı bulur.

Unutma!

Demokrasinin Çeşitleri:

Doğrudan demokrasi: Halk doğrudan yönetim ve karar alma sürecine katılır.

Temsili demokrasi: Halkın kendi seçtiği kişiler aracılığıyla yönetimde rol almasıdır.

Yarı doğrudan demokrasi: Ülke ile ilgili karar alınırken halk oylamasına (referandum) başvurulmasıdır.

Demokrasinin Temel İlkeleri

Seçme seçilme

Katılım

İfade özgürlüğü

Özgürlük

Eşitlik Adalat

- Eşitlik:** Demokrasilerde ırk, dil, din, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin herkes kanunlar önünde eşit haklara sahiptir.
- Özgürlük:** İnsanlar başkalarının haklarını ve yasaları ihlal etmediği müddetçe istediğini yapmakta özgürdür.
- Millî egemenlik:** Yönetme yetkisinin millete verilmesidir. Millet bu hakkını seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullanır.
- Katılım:** Her vatandaşın karar süreçlerinde aktif rol alabilmesidir. Bu, siyasi partiler ve STK'lar aracılığıyla yapılabilir.
- Çoğunluk:** Seçimlerde en çok oyu alan kişinin ya da partinin ülkeyi millet adına idare etme hakkına sahip olmasıdır.
- Çoğulculuk:** Farklı görüşlere, anlayışlara, inanışlara saygı gösterilmesidir. Farklı fikirlerin yönetime yansımalarıdır.
- Hukukun Üstünlüğü:** Hem yöneticilerin hem de vatandaşların kanunlar/yasalar dâhilinde hareket etmelerini sağlar.
- Hesap Verebilirlik:** Demokrasilerde seçilmiş ve atanmış görevliler halka karşı sorumludurlar.

Sivil toplum kuruluşları

Burası Önemli

İlk Mecliste çok fazla grup vardı. Ancak bu gruplar "1. grup" ve "2. grup" olmak üzere iki ana gruba ayrılmışlardı. Kalabalık olan 1. Grubun liderliğini Mustafa Kemal yaparken; buna muhalif olan 2. grubun liderliğini ise Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey yapıyordu.

Demokratikleşmeye ve Millî İradeyi Hâkim Kılmaya Yönelik Atılan Adımlar

Çok Partili Hayata Geçiş Çalışmaları

- ◆ Siyasi partilerin çok olması demokrasinin daha iyi işlemesini sağlar. Farklı düşüncedeki insanlar kendi fikirlerine uygun partilere üye olabilir ve istedikleri partiyi destekleyebilirler.
- ◆ Demokrasilerin düzgün işleyebilmesi için birden fazla partiye gerek vardır. Çünkü birden fazla parti olduğu zaman farklı görüşlerin ülke yönetiminde temsil edilmesi sağlanır ve iktidar partisinin (Hükümet) mecliste yer alan diğer partiler (muhalifat) tarafından denetlenebilmesi sağlanır.

Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923)

- ◆ Mustafa Kemal tarafından 9 Eylül 1923'te "Halk Fırkası" adıyla kurulmuş, 1950 yılına kadar Türkiye'yi yönetmiştir.
- ◆ Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra 10 Kasım 1924'te partinin adı Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) olarak değiştirilmiştir.
- ◆ 1931'de yapılan kurultayda Atatürk ilkeleri, partinin temel ilkesi kabul edildiği için parti amblemi olarak Atatürk ilkelerini ifade etmek için altı ok belirlenmiştir.
- ◆ Cumhuriyetçilik ve laiklik anlayışına bağlı olan CHF, sosyal, siyasi, ekonomik, eğitim, toplumsal vb. alanlarda köklü inkılaplar yapmıştır. 1929 Dünya ekonomik krizi üzerine ekonomide devletçilik ilkesini uygulamaya koymuştur.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (7 Kasım 1924)

- ◆ Mustafa Kemal'in silah arkadaşları olan Kâzım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Bey Orbay, Refet Bey Bele ve Adnan Adıvar gibi isimler Halk Fırkasından ayrılarak Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) adıyla yeni bir parti kurdular.
- ◆ TCF'nin kurulmasıyla cumhuriyet tarihinde ilk kez çok partili siyasi hayat başlamış, ilk muhalifat partisi kurulmuştur.
- ◆ TCF, cumhuriyetçilik ilkesine bağlı olduğunu belirtmiş ancak inkılapların zamana yayılarak yavaş yavaş yapılmasını ve halkın inkılapları benimsemesi için gerekçelerinin iyi anlatılması gerektiğini savunmuştur. Ekonomide "liberal ekonomi" modelini savunarak özel sektörün daha fazla yatırım yapmasını gerekli görmüştür. Milletvekillerinin doğrudan halk tarafından seçildiği tek dereceli seçim sistemini savunmuştur.
- ◆ 1925 yılında ülkemizin doğusunda cumhuriyet rejimine ve inkılaplara karşı bir ayaklanma çıkar. Bu isyanın çıkmasında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının programında yer alan "Halkın düşünce ve inançlarına saygılıyız." ifadesinin isyancıları cesaretlendirdiği gerekçesi ile TCF'nin kapatılması üzerine çok partili siyasi hayata geçiş çalışması başarısız oldu.

Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos 1930)

- ◆ 1929 "Dünya Ekonomik Krizi"nden Türkiye'nin de etkilenmesi üzerine hükümetin denetlenebilmesi açısından Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in isteği ve yönlendirmesi ile Fethi Okyar, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı (SCF) kurmuştur.
- ◆ SCF, milliyetçilik, cumhuriyetçilik ve laiklik ilkelerini benimsemiş, ekonomide ise devletçilik yerine özel sektörün ön plana çıktığı liberal ekonomik modelini savunmuştur. Ayrıca TCF gibi milletvekillerinin doğrudan halk tarafından seçilmesi olan tek dereceli seçim sistemini ve kadınlara da siyasi haklar verilmesini savunmuştur.
- ◆ Fethi Bey partinin kurulmasından kısa bir süre sonra laikliğe karşı olanların parti içinde toplandığını görünce 17 Kasım 1930'da partiyi kapatmıştır.
- ◆ Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapanması ile 1945 yılına kadar yeni bir parti kurulamadığı için Türkiye tek parti ile yönetilmiştir. Ülkemizde ilk çok partili genel seçim ise 1946 yılında yapılmıştır.

☆ Etkinlik 1 Aşağıdaki ifadeleri ilgili olduğu kavramlarla doğru bir şekilde eşleştiriniz.

Ortak düşünce ve görüşteki kişilerin oluşturdukları siyasal topluluk, siyasi parti

1

a Muhalefet partisi

Hükûmet dışındaki diğer partiler. Karşı görüşte, tutumda olan kimseler topluluğu

2

b İktidar Partisi

Seçimlerde en yüksek oyu alan, hükûmeti kuran ve ülkeyi yöneten siyasi parti

3

c Liberal ekonomi

Ekonomik alanda devlet yetkilerinin sınırlandırılıp özel teşebbüsün desteklendiği sistem

4

d Devletçilik

Ekonominin devlet eliyle yürütülmesi, tarım ve sanayinin devlet eliyle yönlendirilmesi

5

e Fırka

1

2

3

4

5

☆ Etkinlik 2 Aşağıdaki ifadeleri doğru "D" veya yanlış "Y" olarak işaretleyiniz.

a. Bir ülkede çok fazla siyasi partinin bulunması demokrasi açısından olumsuz sonuçlar doğurur.

☐

b. Demokratik ülkelerde yöneticiler halk tarafından seçilir ve halka karşı hesap vermek zorundadır.

☐

c. Halkın farklı kesimlerinden temsilcilerin bulunması ilk TBMM'nin demokratik bir meclis olduğunu gösterir.

☐

d. Atatürk Dönemi'nde yapılan çalışmalar sonucunda ülkemizde çok partili siyasi hayata tam olarak geçilmiştir.

☐

e. TBMM'nin açılması, saltanat ve hilafetin kaldırılıp cumhuriyetin ilan edilmesi Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasi yolunda attığı önemli adımlardır.

☐

☆ Etkinlik 3 Aşağıdaki tabloda bazı özellikleri verilen partilerin hangileri olduğunu boşluklara yazınız.

Siyasi Partilerin Bazı Özellikleri

Siyasi Parti

a. 1929 Dünya Ekonomik Krizi sonrası yaşanan ekonomik sorunlardan dolayı halkın Hükûmete tepki göstermesi üzerine Mustafa Kemal'in ekonomide alternatif politikalar üretecek yeni bir parti kurulmasını istemesi üzerine Fethi Okyar tarafından kurulmuştur.

b. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk siyasi partisi olup Atatürk tarafından kurulmuştur. 1950 yılına kadar Türkiye'yi yönetmiştir.

c. Başta Kâzım Karabekir Paşa olmak üzere Milli Mücadele'nin önde gelen isimleri tarafından kurulmuş ilk muhalefet partisidir. Devletçilik politikasına karşı liberalizmi savunmuş, inkılapların zamana yayılmasını istemişlerdir. 1924 yılında kapatılmıştır.

1. Farklı fikirlerin mecliste temsil edilmesi ve ülke yönetimine katılması demokratik bir anlayışın gereğidir.

Bu sözlerin aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Çoğulculuk
- B) Milli bağımsızlık
- C) Yargı bağımsızlığı
- D) Hukukun üstünlüğü

2. Aşağıdakilerden hangisinin demokrasiyle yönetilen ülkelerde görülmesi beklenmez?

- A) Yönetimde tek partili parlamento hakimiyeti vardır.
- B) İnsanlar düşündüklerini ifade etmekte ve inançlarının gereğini yerine getirmekte hürdürler.
- C) İnsanlar düşüncelerini ülke yönetiminde etkili kılabilmek için de siyasi parti kurabilirler.
- D) Siyasi partiler vatandaşların ülke yönetimine katılabilmelerinin en etkili yoludur.

3. "Millî egemenlik esasına dayanan ve özellikle cumhuriyet yönetimine sahip bulunan memleketlerde siyasal partilerin varlığı doğaldır. Türkiye Cumhuriyeti'nde de, birbirini denetleyen partilerin doğacağına şüphe yoktur."

Atatürk bu sözünde partilerin varlığını hangi nedene dayandırmaktadır?

- A) Milli birliğin sağlanması
- B) Demokrasinin gelişmesi
- C) Yönetim şeklinin belirlenmesi
- D) Güçler ayrılığının benimsenmesi

4. Aşağıdakilerden hangisi çok partili hayata geçilmek istenmesinin nedenlerinden biri değildir?

- A) Farklı görüşleri meclise yansıtmak
- B) Halkın yönetime katılımını artırmak
- C) Çoğulculuk ilkesini hayata geçirmek
- D) Kadınlara seçme seçilme hakkı vermek

5. • Başkalarına zarar vermeden her şeyi yapabilmektir.
• Bütün insanlar hürdür, herkes serbestçe düşünür ve düşüncelerini açıklayabilir.
• Hiç kimseye dil, din, ırk, cinsiyet ve siyasi düşüncesinden dolayı farklı işlem uygulanamaz.

Bu özellikler aşağıdaki demokrasi ilkelerinden hangisine aittir?

- A) Milli egemenlik
- B) Çoğulculuk
- C) Hürriyet ve eşitlik
- D) Katılımcılık

6. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın parti programında yer alan;

- I. Liberal politika izlenecek,
- II. Vergiler halkın gücüne göre belirlenecek,
- III. Yabancı sermayenin ülkemize girmesi sağlanacak,
- IV. Cumhuriyetçi ve milliyetçi esaslara bağlı kalınacak

maddelerinden hangileri partinin ekonomi politikasını yansıtır?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, II ve III
- D) II, III ve IV

7. "Bizim meclisimizde de iki parti olmalı, hükümeti denetleme sistemi kurulmalı ve medenî ülkelerin parlamentolarına benzemeliyiz."

Atatürk bu sözünde;

- I. Millî egemenlik
- II. Demokrasi
- III. Çağdaşlık
- IV. Laiklik

ilkelerinden hangilerinin önemini vurgulamıştır?

- A) Yalnız I
- B) II ve IV
- C) III ve IV
- D) I, II ve III

8. **Atatürk:** "Ben fani bir insanım. Ölmeden evvel isterim ki milletim hürriyete alışsın. Bunun için bir muhalif fırka tesis ediyorum ve bu işi Fethi Bey'den başka hiç kimseye teslim edemem." demiştir.

Atatürk bu ifadesi doğrultusunda aşağıdaki partilerden hangisinin kurulmasını sağlamıştır?

- A) Halk Partisi
- B) Demokrat Parti
- C) Serbest Cumhuriyet Fırkası
- D) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

9. "Büyük Millet Meclisinde ve millet karşısında ulus işlerinin serbestçe tartışılması ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir."

Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün bu sözü ile ilgili bir gelişmedir?

- A) Milli cemiyetlerin birleştirilmesi
- B) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması
- C) Kadınlara seçme seçilme hakkının verilmesi
- D) Yönetimde tek partili sistemin sürdürülmesi

10. Ülkemizde Kurtuluş Savaşı sonrasındaki dönemde bir çok kez çok partili hayata geçme girişimleri olmuş ama çeşitli sebeplerle bu girişim sonuçsuz kalmıştır. 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulmasına kadar ülkemizde Cumhuriyet Halk Partisi'nin iktidar olduğu bir "Tek Parti Dönemi" yaşanmıştır.

Buna göre tek partili yönetim sistemi aşağıdakilerden hangisiyle çelişmektedir?

- A) Milliyetçilikle
- B) Bağımsızlıkla
- C) Saltanat sistemiyle
- D) Çoğulcu demokrasiyle

11. **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın programında yer alan aşağıdaki ilkelere hangisinin kötüye kullanılması partinin kapatılmasına neden olmuştur?**

- A) Parti, milli iradeye saygılıdır.
- B) Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır.
- C) Parti, özgürlüklerden yanadır.
- D) Parti, serbest ekonomi politikası izleyecektir.

12. Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın ömrü çok uzun olmamış; kurulduktan kısa bir süre sonra kapatılmışlardır.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisinin göstergesi olduğu söylenebilir?

- A) Ülkede tek partinin yeterli olduğunun
- B) Türkiye'de siyasi yaşamın zenginliğinin
- C) Halkın farklı görüşte partileri istemediğinin
- D) Türkiye'nin çok partili hayata geçemediğinin

13. Mustafa Kemal, Fethi Bey'e (Okyar) yeni bir parti kurmasını söylediği zaman ona, "Mecliste bir muhalefet yok ki, ben memleketin durumunu anlayayım. Sen bu görevi yapacaksın." demiştir.

Atatürk'ün bu sözünde aşağıdakilerden hangisinin gerekliliğini vurguladığı söylenemez?

- A) Tek parti iktidarının
- B) Hükûmetin denetlenmesinin
- C) Çok partili siyasi hayata geçilmesinin
- D) Demokratik bir siyasi ortamın oluşmasının

MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİ (15 Haziran 1926)

derslig
animasyonuNeden Suikast Yapılmak
İstenmiştir?

Cumhuriyetin ilanı ve inkılapların yapılması, ülke yönetimini ele geçirmek isteyen bazı kişilerin bu amaçlarına ulaşmalarını engelliyordu. Bunun üzerine hedeflerine ulaşmak için önlerinde en büyük engel olarak gördükleri Mustafa Kemal'i ortadan kaldırmak istemişlerdir.

"Ben ölürsem soylu milletimizin beraber yürüdüğü müz yoldan asla ayrılmayacağına inanıyorum."

Suikasti Kimler
Planlamışlardır?

Suikast Ziya Hurşit, Ahmet Şükrü Bey, Arif Bey, İsmail Canbulat Bey, Şükrü Paşa, Halis Turgut Bey gibi aralarında eski bakanlar, milletvekilleri ve valilerin de bulunduğu ve Mustafa Kemal'e sürekli muhalefet eden bir grup eski İttihatçılar tarafından planlanmıştı.

Suikast Planı ve
Ortaya Çıkması

- Yurt gezileri düzenleyen Mustafa Kemal Paşa, İzmir'e geldiğinde, Kemeraltı çarşısının ana caddesine bakan bir otelin penceresinden ateş edilerek öldürülecek, daha sonra suikastçiler Giritli Şevki adındaki bir kişinin deniz motoruyla Sakız Adası'na kaçacaklardı.
- Mustafa Kemal'in İzmir'e bir gün geç gelmesi üzerine Giritli Şevki yetkililere olayı ihbar eder. Bunun üzerine suikastçiler farklı adreslerde yakalanır.

"Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."

Suikast Planına
Tepkiler

Suikast olayının duyulması ülke genelinde üzüntü ve kaygıya yol açmış, İzmir halkı Mustafa Kemal'in kaldığı otelin önünde toplanarak ona sevgi, saygı ve bağlılıklarını göstermişlerdir. Mustafa Kemal, inkılapların devam ettirilmesi gerektiğini, bu konuda halkına duyduğu inancı ve güveni dile getirmiştir. Suikastçiler ve onlarla bağlantılı olanlar yakalanarak İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmış suçlu bulunanlar idamla cezalandırılmışlardır.

Atatürk'ün sözüne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

“Alçak girişimin, benim şahsımdan ziyade kutsal cumhuriyetimize ve onun dayandığı yüksek ilkelerimize yönelik bulunduğuna şüphe yoktur. Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır (sonsuzca kadar yaşayacaktır).”

a. Atatürk'e göre kendisine yapılmak istenen suikastın asıl amacı nedir?

b. Bu konuşmasından Mustafa Kemal'in hangi özellikleri çıkarılabilir?

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE YÖNELİK TEHDİTLER

derslig
animasyonu

- Türkiye sahip olduğu maddi ve manevi değerler sayesinde geçmişten günümüze dünya siyasetinde her zaman etkin bir devlet olmuş ve bu etkinliğini her alanda giderek artırma gayreti ve çabası içerisinde.
- Türkiye gerek kendi bulunduğu coğrafyadaki gelişmelerde gerekse küresel diğer olaylarda söz sahibi olmaya kültürel ve ekonomik, siyasi ve askerî alanlardaki etkinliğini giderek artırmaya çalışmaktadır.
- Ancak gerek Osmanlı Devleti Dönemi'nde gerekse Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri bu coğrafyaya göz dikmiş olan dış güçler sürekli olarak Türkiye'yi iç sorunlarla (sosyal, siyasi, ekonomik vb.) meşgul ederek yeni atılımlar gerçekleştirmesini ve güçlenmesini önlemeye çalışmaktadırlar.

Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelik Tehditlerin Nedenleri

- Üç kıta arasında köprü konumunda olması, Karadeniz ve Akdeniz'i birbirine bağlayan su yollarına (İstanbul ve Çanakkale Boğazları) sahip olması, Asya ve Avrupa ülkeleri arasındaki kara, deniz ve hava yolu ulaşımının büyük bölümünün ülkemiz üzerinden yapılması gibi durumların ülkemizin sahip olduğu jeopolitik önemi artırması
- Türkiye'nin zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarına sahip Ortadoğu ve Asya ülkeleri ile sanayileşmiş Avrupa devletleri arasında bulunması, petrol ve doğal gaz boru hatlarının ülkemizden geçmesine, ülkemizin enerji hatları üzerinde söz sahibi olmasına neden olmaktadır.
- Türkiye geniş topraklarıyla, tarımsal potansiyeli, doğal ve tarihi güzellikleriyle turizm potansiyeli yüksek bir ülkedir. Ayrıca bor ve toryum gibi stratejik açıdan çok önemli olan doğal kaynaklara sahiptir.
- Balkanlar, Orta Doğu, Kafkaslar ve Orta Asya ile tarihî ve kültürel bağları bulunmaktadır.
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin güçlenmesini istemeyen güçler bunu sağlayabilmek için Türkiye'ye yönelik iç ve dış tehditleri ortaya çıkarmıştır.
- **İç tehditler:** Etnik, dini ve mezhep farklılıklarını kullanarak halkı bölmeye çalışan terör örgütlerinin oluşturduğu tehditlerdir. Bu terör örgütleri demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti düzenini ortadan kaldırmak ve yerine kendi dünya görüşlerine dayalı bir devlet düzeni kurmak istemektedirler.
- Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu yıllarda özellikle cumhuriyet rejimine ve inkılaplara karşı ayaklanmalar çıkmış, bu ayaklanmalar Türk milletinin birlik ve beraberliğine, devletin bütünlüğüne zarar vermiş, iç ve dış politikayı olumsuz etkilemiştir.
- **Dış tehditler:** Türkiye'nin ekonomik, askerî ve siyasi alanlarda güçlenmesinden ve uluslararası alanda söz sahibi olmasından rahatsız olan çeşitli devletlerin düşmanca tutumları ve politikaları dış tehditi oluşturmaktadır.
- Bu ülkeler de özellikle terör gruplarını destekleyerek Türkiye'nin enerjisini terör olaylarına yönlendirerek farklı alanlarda (Sosyal, kültürel, ekonomik vb.) hamle yeteneğini zayıflatmaya çalışmaktadırlar.
- Türk milletini kendi kültüründen ve inancından uzaklaştırarak birlik ve beraberliğini bozmak için misyonerlik faaliyetlerini desteklemektedirler.

Yeni Türk Devleti'nin Kurulduğu Yıllarda Karşılaştığı Bazı Tehditler

- **Musul Meselesi:** Lozan Antlaşması'nda Musul sorunu İngiltere ile Türkiye arasında çözülmek üzere sonraki dönemlere bırakılmıştır. Petrol bakımından zengin olan bu bölgeyi bırakmak istemeye İngiltere, görüşmeler sırasında olası askerî çatışma için Türkiye'yi zayıf düşürmek amacıyla ülkemizin doğusunda bir ayaklanma başlattı. Bu durumu kendi lehine kullanan İngiltere 1926 yılında yapılan Ankara Antlaşması ile Musul'u almıştır.
- **İtalya'nın Yayılmacı Politikası:** Birinci Dünya Savaşı'nda amacına ulaşamayan İtalya, 1930'lı yıllardan sonra özellikle Akdeniz Afrika ve Orta Doğu'ya doğru yayılmacı bir politika izlemeye başladı. Türkiye sınır güvenliğini sağlamak amacıyla komşu devletler ile Balkan Antantı ve Sadabat Paketi antlaşmalarını yaparak millî güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirler aldı.
- Türkiye geçmişten günümüze kendisine yönelen dış tehditlere karşı her zaman barışçıl ve diplomatik yolları tercih etmiştir. Ancak ulusal çıkarların ve tam bağımsızlığımızın tehdit edilmesi durumunda gerekli askerî ve siyasi tedbirleri de almıştır. Örneğin Yunanların Kıbrıs'ı işgal girişimine karşı tüm dünya ülkelerinin karşı çıkmasına rağmen askerî müdahalede bulunmuştur.

Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

a) Türkiye'ye yönelik tehditlerin nedenleri nelerdir? yazınız.

.....

.....

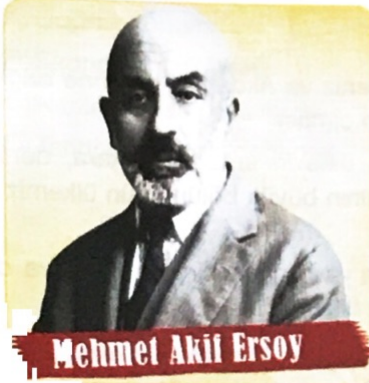
.....

.....

.....

.....

.....

Mehmet Akif Ersoy

b) Mehmet Akif Ersoy'un aşağıdaki şiirinde verdiği mesaj nelerdir? Yazınız.

*Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez;
Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.*

.....

.....

.....

.....

.....

Aşağıda verilen bilgileri doğru "D" veya yanlış "Y" olarak değerlendiriniz.

- a. Bazı devletler sorun yaşadıkları ülkeleri zayıflatmak için onlara karşı terör örgütlerini desteklemektedir. ☐
- b. Misyonerlik faaliyetleriyle Türk milleti kendi kültüründen ve inancından uzaklaştırılmak istenmektedir. ☐
- c. Demokratik, hukuk ve laik devlet yapısına sahip çıkmak ülkemizi dış ve iç tehditlerden korur. ☐
- d. Ülkemizde bazı yıllarda yapılan askeri darbelerle demokratik yönetime zarar verilmiştir. ☐
- e. Bir ülkenin en etkili savunma gücü millî birlik ve beraberliğidir. ☐
- f. Türkiye iç ve dış tehditlere en az maruz kalan ülkelerdendir. ☐

1. "Girişim benim şahsımdan ziyade mukaddes cumhuriyetimize ve onun dayandığı yüksek ilkelerimize yönelmiş bulunduğuna şüphe yoktur. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."

Atatürk kendisine yapılmak istenen suikast nedeniyle söylediği bu sözdeki altı çizili bölümde ülkemizle ilgili aşağıdakilerden hangisini ifade etmek istemiştir?

- A) Laik kalacağını
- B) Bağımsız kalacağını
- C) Çağdaş bir yapıda olacağını
- D) Yönetim şeklini koruyacağını

2. "Efendiler! Size şunu söyleyeyim ki inkılapçı Türkiye Cumhuriyeti'ni benim şahsımla var zannedenler çok aldaniyorlar. Türkiye Cumhuriyeti, her manası ile, büyük Türk milletinin öz ve aziz malıdır. Kıymetli evlatlarının elinde daima yükselecek, ebediyen yaşayacaktır."

Atatürk bu sözleri ile aşağıdakilerden hangisini vurgulamamıştır?

- A) İnkılapların devam edeceğini
- B) Cumhuriyet anlayışının kökleştiğini
- C) Türk halkının cumhuriyete sahip çıkacağını
- D) Cumhuriyetin varlığının kendi varlığına bağlı olduğunu

3. Mustafa Kemal'in inkılaplarına karşı olan muhalifler, ona karşı olumsuz bir tutum ve davranış içine girmişlerdi. Onun ortadan kaldırılmasıyla cumhuriyet yönetiminin sona ereceğini ve yeniden saltanat kurulacağını düşünüyorlardı. Bu amaçla bir suikast girişimi hazırladılar. Fakat bu girişim başarısız oldu.

Buna göre Mustafa Kemal'e karşı suikast girişimi düzenleyenlerin aşağıdakilerden hangisini amaçladıkları söylenebilir?

- A) Çok partili hayata geçişi engellemeyi
- B) Hükümet sisteminin değişmesini
- C) Eski rejimin geri getirilmesini
- D) Seçim sonuçlarını etkilemeyi

4.

Bilelim ki kazandığımız zafer milletin kuvvetlerini birleştirmesinden ileri gelmiştir. Eğer aynı zaferleri ileride de kazanmak istiyorsak aynı esasa dayanalım, aynı yolda yürüyelim.

Atatürk bu ifadesiyle aşağıdakilerden hangisinin önemini vurgulamıştır?

- A) Eğitimin
- B) Ekonominin
- C) Hukukun üstünlüğünün
- D) Millî birlik ve beraberliğin

5. I. Ülkemizin Karadeniz ve Akdeniz'i birbirine bağlayan su yollarına sahip olması
II. Asya ve Avrupa ülkeleri arasındaki kara, deniz ve hava yolu ulaşımının büyük bölümünün ülkemiz üzerinden yapılması
III. Asya'dan Avrupa'ya uzanan birçok petrol ve doğal gaz boru hattının ülkemizden geçmesi

Bu maddelerden hangileri Türkiye'nin dünya siyasetinde söz sahibi olmasına katkı sağlamıştır?

- A) Yalnız II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

6. "Millet fertleri, yalnız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde, tarlasında bulunan herkes silâhla vuruşan savaşı gibi kendini vazifeli sayarak bütün varlığını yalnız mücadeleye verecekti. Bütün maddî ve manevî varlığını yalnız vatan savunmasına vermekte ağır davranan ve müsamaha gösteren milletler savaş ve çarpışmayı gerçekten göze almış ve başarabileceklerine inanmış sayılmazlar."

Atatürk, Nutuk'ta yer alan bu ifadelerinde vatan savunmasının başarılı olabilmesini aşağıdakilerden hangisine dayandırmıştır?

- A) Askeri açıdan güçlü olmaya
- B) Topyekün mücadele etmeye
- C) Milli ekonominin kurulmasına
- D) Milli egemenliğin sağlanmasına

7. Türkiye, Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü konumundadır. Bu özelliği Asya ve Avrupa ülkeleri arasındaki kara, deniz ve hava yolu ulaşımının büyük bölümü ülkemiz üzerinden yapılmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca ülkemiz dünyanın en önemli iç denizleri olan ve çevresinde pek çok ülke bulunan Karadeniz ve Akdeniz'i birbirine bağlayan boğazlara sahiptir. Günümüzde Asya'dan Avrupa'ya uzanan birçok petrol ve doğal gaz boru hattının ülkemizden geçmesi ülkemizin uluslararası enerji koridoru hâline gelmesini sağlamıştır. Tüm bunlar, Türkiye'nin dünya siyasetinde söz sahibi olmasına ve dünya siyasetine yön vermesine katkı sağlamaktadır.

Bu metinde Türkiye'nin dünya siyasetindeki etkinliğinin artmasına neden olan hangi unsurdan söz edilmiştir?

- A) Coğrafi konumu
B) Ekonomik imkânları
C) Nitelikli insan potansiyeli
D) Tarihi ve kültürel değerleri

8. Türkiye'nin güçlü bir devlet olmasını istemeyen bazı devletler bunun için Türkiye'yi sürekli iç sorunlarla meşgul etmeye çalışmaktadırlar. Bunun için ülke içindeki etnik, ideolojik ve mezhepsel farklılıkları kullanarak toplum içinde çatışma çıkarmayı amaçlamaktadırlar. Bu şekilde ülkemizi zayıf düşürerek hamle ve hareket yeteneğini zayıflatmaya çalışmaktadırlar.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinin dış güçlerin amaçlarına ulaşmasını önleyebileceği söylenemez?

- A) Ön yargı ve ayrımcılıktan uzak durmak
B) Toplumsal dayanışma ve yardımlaşmayı artırmak
C) Yabancı devletlerle her türlü ilişkiyi sonlandırmak
D) Devlet yönetiminde ve sosyal yaşamda demokrasinin ilkelerine uymak

9. Ülkemize düşman olan bazı devletlerin desteğiyle kurulan ve hayatını devam ettiren terör örgütleri yıllarca yaptıkları kanlı eylemlerle ülkemizde hem binlerce insanımızın hayatını kaybetmesine neden olmuş hem de eğitim ve kalkınma için harcanması gereken paranın terörle mücadeleye ayrılmasına neden olmuştur. Türkiye uzun yıllar önceliğini kalkınma ve yatırımlar yapmaya değil terörle mücadeleye vermek zorunda kalmıştır.

Buna göre terör olaylarıyla ilgili;

- I. Dış güçler tarafından çıkarılmaktadır.
II. Ülkemize ekonomik açıdan zarar vermektedir.
III. Toplumsal huzurun bozulmasına neden olmaktadır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

10. Lozan Antlaşması ile çözilemeyen konulardan birisi de Musul meselesiydi. İngiltere zengin petrol yataklarının olduğu Musul'u Türkiye'ye bırakmak istemiyordu. Bu yüzden 1925 yılında başlayan Musul görüşmelerinde Türkiye'nin Musul'u bırakmak istememesi hatta bunun için askerî seçeneği dahi düşünmesi üzerine İngiltere cumhuriyet ve inkılaplardan rahatsızlık duyduğu için Doğu bölgelerinde çıkan bir isyanı destekleyerek büyümesini sağladı. Türkiye bunun üzerine dikkatini bölgeye vererek isyanı bastırmakla meşgul oldu. Bölgede çıkan karışıklıklar İngiltere'nin elini güçlendirirken Türkiye'nin elini zayıflattı ve yapılan görüşmeler sonunda Musul, İngiltere yönetimindeki Irak'a bırakıldı.

Bu metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İsyancılar Musul'un İngiltere'ye verilmesini istemişlerdir.
B) İç politikadaki gelişmeler dış politikayı da olumsuz etkilemiştir.
C) İngiltere, isyanı destekleyerek Türkiye'nin Musul Meselesi'ne yoğunlaşmasını önlemiştir.
D) Musul Meselesi Türkiye'nin ulusal çıkarları doğrultusunda çözilememiştir.

1.

1926 yılında Atatürk'e suikast girişiminde bulunulmuştur. Yakalanan suikastçılardan Ziya Hurşit ve Gürcü Yusuf ile Atatürk arasında şu konuşma geçmiştir:

Mustafa
Kemal

Atatürk:

"Seninle bunca arkadaşlık ettik. Hayatıma kastedecek kadar ileri gitmende sebep acaba neydi?"

Ziya Hurşit, başını eğmiş ama yanıt vermemiştir.

Atatürk daha sonrada Gürcü Yusuf'a, "Bana bomba atabilecek miydin?" diye sorunca Gürcü Yusuf:

"Seni gördükten sonra atmazdım." demiştir.

Bunun üzerine Atatürk şu açıklamayı yapmıştır:

"Ben şahsen intikamdan hoşlanan bir adam değilim. İş mahkemeye aktarılmıştır. Bunun sonucunu beklemek lazımdır. Bu işe karışmaya hakkım yoktur."

Ziya Hurşit

Gürcü Yusuf

Bu metne göre Atatürk ile ilgili,

- I. Hukukun üstünlüğü ilkesine uygun hareket etmiştir.
- II. Yargının bağımsızlığına saygı duymuştur.
- III. Demokratik bir duruş sergilemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) I, II ve III

2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının (TCF) kurulmasıyla Türkiye Cumhuriyeti'nde çok partili siyasi hayat başladı. Parti yönetimi cumhuriyetçilik, laiklik ve inkılapçılık ilkelerine bağlı kalacaklarını, ancak inkılapların yapılışı konusunda iktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Partisine (CHP) katılmadıklarını, inkılapların yavaş yavaş halka benimsetilerek yapılması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca cumhurbaşkanının bir partinin genel başkanı olmasının doğru olmadığını ve buna karşı olduklarını belirtmiştir. Bunun dışında ekonomide devletçilik politikası yerine liberal ekonomi politikasının uygulanması gerektiğini savunmuştur.

Buna göre TCF ile CHP'nin hangi konularda farklı düşündükleri söylenemez?

- A) Din ve devlet işlerinin ayrı yürütülmesi B) İnkılapların yapılma zamanı ve şekli
C) Cumhurbaşkanının devlet içindeki konumu D) Ekonomik kalkınmada devletin rolü

3. Türkiye'nin ilk siyasi partisi 1923'te kurulan Halk Fırkasıdır. Daha sonra 1924 yılında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, 1930 yılında ise Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Ancak her iki parti de kurulduktan kısa bir süre sonra ülkede meydana gelen rejim karşıtı bazı olaylardan dolayı kapatılmıştır.

Bu durumun öncelikle aşağıdakilerden hangisinin gelişimini önlediği söylenebilir?

- A) Ekonomik kalkınmanın B) Demokratikleşmenin C) Millî güvenliğin D) Diplomatik ilişkilerin

4. "Bizim meclisimizde de iki parti olmalı, hükûmeti denetleme sistemi kurulmalı ve medeni ülkelerin parlamentolarına benze-
meliyiz." (Mustafa Kemal Atatürk)

Mustafa Kemal'in bu sözü;

- I. Kişi egemenliği,
- II. Çok partili siyasal yaşam,
- III. Demokratik ortamın oluşması,
- IV. Farklı düşüncelerin mecliste temsil edilmesi

durumlarından hangilerini desteklediğinin göstergesidir?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve III D) II, III ve IV

5. 1924 yılında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, kurulmasından kısa bir süre sonra ülkenin doğu illerinde, yapılan inkı-
laplar bahane edilerek rejim karşıtı bir isyan çıktı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası öne sürdüğü fikirlerin isyanın çıkmasında
etkili olduğu gerekçesiyle kapatıldı. 1930 yılında kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası ise zamanla rejim karşıtlarının sığınağı
hâline geldiği için kendisini feshetti. Sonrasında yaşanan Menemen Olayı ise Serbest Cumhuriyet Fırkasının feshedilmesin-
de ki haklılığı ortaya koymuştur. Bu olaylardan sonra 1946 senesine kadar bir daha parti kurma girişiminde bulunulmamıştır.

Bu metne göre Cumhuriyetin ilk yıllarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Cumhuriyet karşıtı insanların olduğuna
B) Partilerin kapatılmasıyla demokratik sürecin yavaşladığına
C) Atatürk Dönemi'nde çok partili hayata geçişin sağlanamadığına
D) 1946 yılına kadar Türkiye'nin güçler birliği ilkesiyle yönetildiğine

6. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurucuları, cumhuriyetin ilanı ve halifeliğin kaldırılması gibi konularda Mustafa Kemal ile
anlaşmazlığa düştükten sonra Cumhuriyet Halk Fırkasından ayrılarak görüşlerini farklı bir partide dile getirmek istemişlerdir.
Mustafa Kemal de "Millî egemenlik esasına dayanan ve bilhassa cumhuriyet idaresine sahip olan memleketlerde siyasi par-
tilerin mevcudiyeti tabiidir." diyerek arkadaşlarının bu girişimine olumlu bakmıştır.

Mustafa Kemal'in bu tavrı Türkiye'de aşağıdakilerden hangisinin gelişmesine katkı sağlamıştır?

- A) Halkçılığın B) Demokrasinin C) Bağımsızlığın D) Laikliğin

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin üçüncü siyasi partisi olarak kurulan bu parti Batılı anlamda bir demokrasiyi ve serbest piyasa ekonomisine dayanan liberal sistemi savunmaktaydı. Parti programında cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve laiklik esaslarına bağlı kalacağı belirtiliyordu. Hatta bunları geliştirmek için ayrıca çaba harcayacağı da vurgulanıyordu.

Bu metinde hakkında bilgi verilen parti aşağıdakilerden hangisidir?

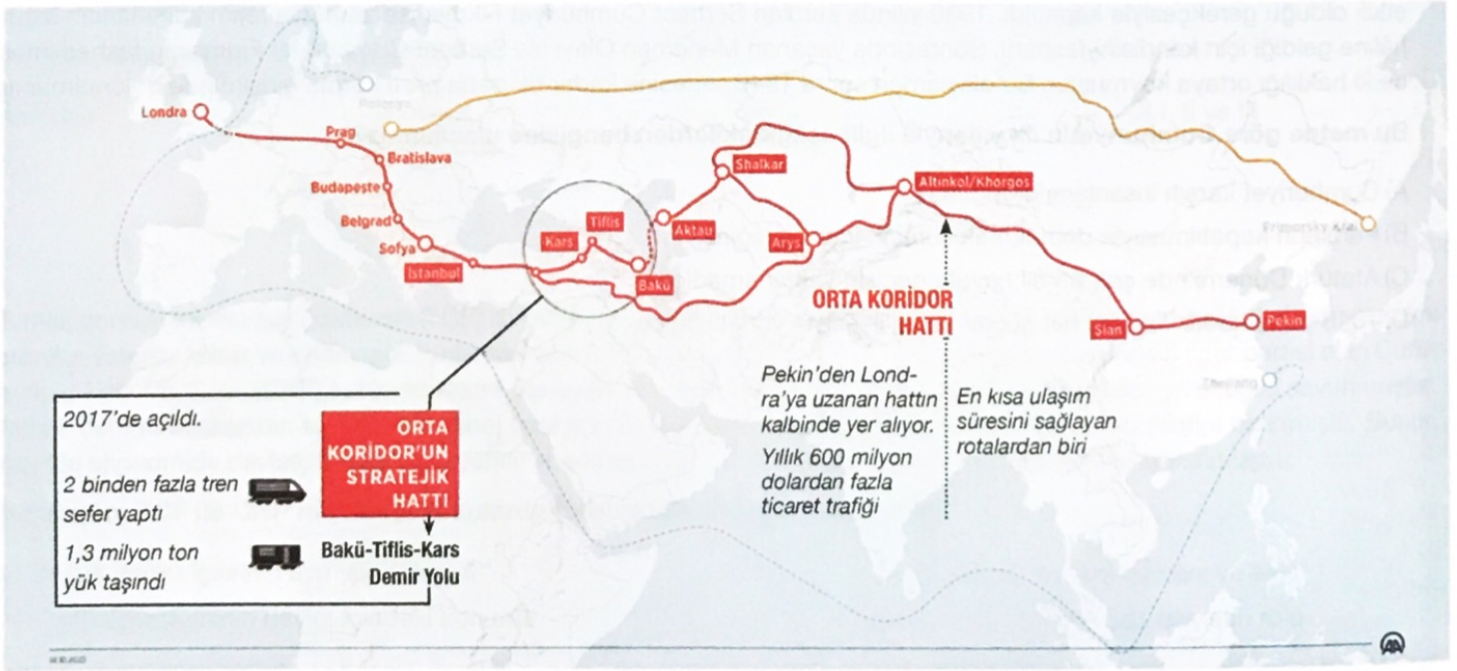
- A) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
- B) Serbest Cumhuriyet Fırkası
- C) Cumhuriyet Halk Fırkası
- D) İttihat ve Terakki Fırkası

2. "Bilelim ki kazandığımız zafer milletin kuvvetlerini birleştirmesinden ileri gelmiştir. Eğer aynı zaferleri ileride de kazanmak istiyorsak aynı esasa dayanalım, aynı yolda yürüyelim."

Atatürk bu sözünde aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?

- A) Demokrasiyi savunmanın önemini
- B) Tarihi olayların tarafsızca anlatılmasını
- C) Geçmiş deneyimlerden yararlanılmasını
- D) Milliyetçilik ilkesine daha fazla önem verilmesini

3. Aşağıda dünya ticareti açısından önemli olan ticaret güzergahlarıyla ilgili bir görsel verilmiştir.

Görselde verilen bilgilere göre Türkiye ile ilgili;

- I. Uluslararası ticaretten en fazla pay alan ülkedir.
- II. Dünya ticareti açısından önemli bir konumda bulunmaktadır.
- III. Orta Koridor olarak adlandırılan güzergâhın kilit ülkelerinden biridir.
- IV. Sahip olduğu jeopolitik konum dış güçlerin hedefi hâline gelmesine neden olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) III ve IV
- D) I, II ve IV

4. Muhalefet partisi, hükümet dışında kalan ve genellikle resmi hükümet politikalarına alternatif görüşler sunan siyasi bir partidir. Demokratik sistemlerde, muhalefet partileri hükümetin kararlarını eleştirir, denetler ve alternatif politikalar önerirler. Bunun amacı, hükümetin hesap verebilirliğini ve şeffaflığını sağlamak ve demokratik sürecin sağlıklı işlemesine katkıda bulunmaktır. Muhalefet partileri genellikle parlamentoda temsil edilirler ve hükümetin alternatifi olarak görülürler.

Buna göre muhalefetin yokluğu,

- I. Demokrasinin gelişim sürecini yavaşlatır.
- II. Hükümetin reform yapma ve kendini geliştirme ihtiyacını azaltabilir.
- III. Toplumsal kutuplaşmaya ve siyasi gerilimlere yol açabilir.
- IV. Toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarının ve görüşlerinin göz ardı edilmesine neden olabilir.

Çıkarımlarından hangileri söylenebilir?

- A) I ve II
B) III ve IV
C) I, II ve III
D) I, II, III ve IV

7. Aşağıda çok partili siyasi hayatın bazı yararları verilmiştir:
- Muhalefet partileri hükümetin kararlarını sorgular.
 - Muhalefet partileri alternatif politikalar sunar.
 - Muhalefetin olmaması, farklı görüşlerin ifade edilmemesi ve temsil edilmemesine yol açabilir.
 - Muhalefet, hükümeti yenilik yapmaya ve politikalarını sürekli iyileştirmeye teşvik eder.
 - Muhalefetin varlığı, hükümetin eylemlerine karşı bir denge unsuru oluşturur.

Buna göre çok partili siyasi yapıyla ilgili,

- I. İktidar partilerinin faaliyetleri denetlenir.
- II. Ülkenin kalkınması ve gelişimi daha hızlı olur.
- III. Toplumsal çatışmaları ve kutuplaşmaları azaltır.

Çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

8. Çok partili siyasi hayatın olduğu ülkelerde sağlıklı bir muhalefet, hükümeti yenilik yapmaya ve politikalarını sürekli iyileştirmeye teşvik eder. Muhalefetin yokluğu, hükümetin reform yapma ve kendini geliştirme ihtiyacını azaltabilir.

Bu metinde çok partili siyasi hayatın aşağıdaki ilkelerden hangisinin uygulanmasını kolaylaştıracağı belirtilmiştir?

- A) Milliyetçilik
B) İnkılapçılık
C) Devletçilik
D) Laiklik

5. Demokrasinin temel ilkelerinden biri ülkede birden fazla siyasi partinin olması ve seçimlere birden fazla partinin girebilmesidir.

Aşağıdakilerden hangisi çok partili siyasi hayatın kazanımlarından olamaz?

- A) Farklı görüşlerin yönetime yansması
B) Millî egemenlik ilkesinin uygulanması
C) Merkezi yönetim yapısının güçlenmesi
D) Vatandaşların siyasi sürece katılımının artması

6. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk döneminde kurulmuş olan siyasi partilerden biri değildir?

- A) Hürriyet ve İtilaf Fırkası
B) Cumhuriyet Halk Fırkası
C) Serbest Cumhuriyet Fırkası
D) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

9. Aşağıdakilerden hangisi Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın özelliklerinden biri değildir?

- A) İlk genel başkanı Fethi Bey'dir.
B) Liberal ekonomik modeli savunmuştur.
C) Türkiye'de kurulan ilk muhalefet partisidir.
D) Kadınlara siyasi hakların verilmesini savunmuştur.

1. Muhalefet partileri, iktidar partisinin uygulamalarını sürekli olarak takip eder, hatalı buldukları noktalarda iktidar partisine uyanlarda bulunur ve kendi alternatif önerilerini sunarlar. İktidar partisi ise muhalefetin önerilerini göz önünde bulundurarak, ülkenin menfaatleri doğrultusunda en uygun kararları alır. Böylece, iktidar ve muhalefet partileri, birlikte çalışarak halkın refahı ve huzuru için hizmet ederler. Bu iş birliği, ülkedeki demokratik yönetim ve anlayışın gelişmesine önemli ölçüde katkıda bulunur.

Bu metinde vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Farklı görüşler devlet yönetimini zorlaştırır.
B) Muhalefet ve iktidar birbirlerinin tamamlayıcısıdır.
C) Muhalefet partileri iktidar partisinden daha önemlidir.
D) İktidar partileri tek başlarına doğru kararlar veremez.

2. Türkiye'de Atatürk Döneminde iki kez çok partili hayata geçiş denemesi olmuştur. 17 Kasım 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulmuş ama ülkemizin doğusunda çıkan isyanın meydana getirdiği sonuçlarla ilgili olarak kapatılmıştır. Ardından 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuş ama o da kısa bir süre sonra kendini feshetmiştir.

Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Demokratik sisteme tam olarak geçilemediği
B) Hükûmet işlerinin denetim altına alındığı
C) Kabine sistemine geçilemediği
D) Güçler birliği ilkesine geçildiği

3. Cumhuriyetin ilk yıllarında çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri olmuş ancak bu süreçte ortaya çıkan çeşitli iç karışıklıklar ve ayaklanmalardan dolayı çok partili siyasi hayata geçiş bir süre ertelenmiştir.

Bu metne göre cumhuriyetin ilk yıllarından aşağıdakilerden hangisine öncelik verildiği söylenebilir?

- A) Demokrasi
B) Güvenlik
C) Adalet
D) Kalkınma

4. "Bir ülkede demokrasinin gerçek anlamda işlerlik kazanabilmesi için, iktidarı denetleyen bir mekanizma olmalıdır. Şayet sistemin içerisinde böyle bir mekanizma bulunmuyorsa yönetim sisteminin demokratikleşmesi çok zordur. Atatürk Döneminde bu amaçla Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası gibi partiler kurulmuştur."

Bu görüşe göre bir ülkenin demokratikleşebilmesi aşağıdakilerden hangisine bağlıdır?

- A) Laiklik ilkesinin kabul edilmesine
B) İktidarın tek bir partiden oluşmasına
C) Meclis Hükûmeti sisteminin uygulanmasına
D) Mecliste çoğulculuk ilkesinin hâkim olmasına

5. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası 17 Kasım 1924'te kurulmuştu. Fırkanın, Genel Başkanı General Kâzım (Karabekir) Paşa idi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının programında şu esaslar göze çarpmaktadır: "Partinin sistemi liberalizm ve halkın hâkimiyetidir. Genel olarak hürriyetlere taraftardır. Din düşüncesi ve inançlarına saygılıdır. İdari yönden, yerinden yönetimin gerçekleşmesine çalışacaktır. Cumhurbaşkanının seçiminden sonra milletvekilliği ile ilgisi kesilir..."

Bu esaslara göre Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'yla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Millî egemenlik anlayışını desteklemiştir.
B) İnkılapların zamana yayılmasını istemiştir.
C) Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığından yanadır.
D) Özel sektörün ekonomik çalışmalara katılmasını istemiştir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın özelliklerinden biri değildir?

- A) İlk genel başkanı Kâzım Karabekir'dir.
B) Devletçi ekonomi modelini savunmuştur.
C) Tek dereceli seçim sistemini savunmuştur.
D) İnkılapların zamana yayılarak yapılmasını istemiştir.

1. Muhalefet partileri, iktidar partisinin uygulamalarını sürekli olarak takip eder, hatalı buldukları noktalarda iktidar partisine uyarılarda bulunur ve kendi alternatif önerilerini sunarlar. İktidar partisi ise muhalefetin önerilerini göz önünde bulundurarak, ülkenin menfaatleri doğrultusunda en uygun kararları alır. Böylece, iktidar ve muhalefet partileri, birlikte çalışarak halkın refahı ve huzuru için hizmet ederler. Bu iş birliği, ülkedeki demokratik yönetim ve anlayışın gelişmesine önemli ölçüde katkıda bulunur.

Bu metinde vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Farklı görüşler devlet yönetimini zorlaştırır.
- B) Muhalefet ve iktidar birbirlerinin tamamlayıcısıdır.
- C) Muhalefet partileri iktidar partisinden daha önemlidir.
- D) İktidar partileri tek başlarına doğru kararlar veremez.

2. Türkiye’de Atatürk Döneminde iki kez çok partili hayata geçiş denemesi olmuştur. 17 Kasım 1924’te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulmuş ama ülkemizin doğusunda çıkan isyanın meydana getirdiği sonuçlarla ilgili olarak kapatılmıştır. Ardından 12 Ağustos 1930’da Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuş ama o da kısa bir süre sonra kendini feshetmiştir.

Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Demokratik sisteme tam olarak geçilemediği
- B) Hükûmet işlerinin denetim altına alındığı
- C) Kabine sistemine geçilemediği
- D) Güçler birliği ilkesine geçildiği

3. Cumhuriyetin ilk yıllarında çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri olmuş ancak bu süreçte ortaya çıkan çeşitli iç karışıklıklar ve ayaklanmalardan dolayı çok partili siyasi hayata geçiş bir süre ertelenmiştir.

Bu metne göre cumhuriyetin ilk yıllarından aşağıdakilerden hangisine öncelik verildiği söylenebilir?

- A) Demokrasi
- B) Güvenlik
- C) Adalet
- D) Kalkınma

4. “Bir ülkede demokrasinin gerçek anlamda işlerlik kazanabilmesi için, iktidarı denetleyen bir mekanizma olmalıdır. Şayet sistemin içerisinde böyle bir mekanizma bulunmuyorsa yönetim sisteminin demokratikleşmesi çok zordur. Atatürk Döneminde bu amaçla Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası gibi partiler kurulmuştur.”

Bu görüşe göre bir ülkenin demokratikleşebilmesi aşağıdakilerden hangisine bağlıdır?

- A) Laiklik ilkesinin kabul edilmesine
- B) İktidarın tek bir partiden oluşmasına
- C) Meclis Hükûmeti sisteminin uygulanmasına
- D) Mecliste çoğulculuk ilkesinin hâkim olmasına

5. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası 17 Kasım 1924’te kurulmuştu. Fırkanın, Genel Başkanı General Kâzım (Karabekir) Paşa idi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının programında şu esaslar göze çarpmaktadır: “Partinin sistemi liberalizm ve halkın hâkimiyetidir. Genel olarak hürriyetlere taraftardır. Din düşüncesi ve inançlarına saygılıdır. İdari yönden, yerinden yönetimin gerçekleşmesine çalışacaktır. Cumhurbaşkanının seçiminden sonra milletvekiliği ile ilgisi kesilir...”

Bu esaslara göre Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’yla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Millî egemenlik anlayışını desteklemiştir.
- B) İnkılapların zamana yayılmasını istemiştir.
- C) Cumhurbaşkanının tarafsızlığından yanadır.
- D) Özel sektörün ekonomik çalışmalara katılmasını istemiştir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’nın özelliklerinden biri değildir?

- A) İlk genel başkanı Kâzım Karabekir’dir.
- B) Devletçi ekonomi modelini savunmuştur.
- C) Tek dereceli seçim sistemini savunmuştur.
- D) İnkılapların zamana yayılarak yapılmasını istemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisi, 1924 yılının Kasım ayında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası olmuştur. 1925 yılının şubat ayında ülkemizin doğusunda başlayan isyanlardan sonra kapatılan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının ardından, 1930 yılının Ağustos ayında ikinci önemli muhalefet partisi olan Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Doğrudan Atatürk'ün talimatıyla kurulan ve kısa süre içerisinde yoğun ilgi gören bu parti de, 17 Kasım 1930 tarihinde, kurucusu Ali Fethi Bey'in kararıyla kendisini feshetmiştir.

Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Demokratik gelişmelerin kesintiye uğradığı
 - B) Halkın çok partili hayata tepkiyle yaklaştığı
 - C) Hükûmet kurma konusunda sorunların yaşandığı
 - D) Kurulan partilerin demokratik ilkeleri benimsemediği
8. Demokrasinin bir gereği olarak çok partili hayata geçişin öncülüğünü yapan Atatürk, Halk Fırkasını kurmuş; onun açtığı yolda Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Ancak bu son iki partinin çeşitli sorunlardan dolayı kısa sürede kapatılmış olması nedeniyle, Atatürk'ün yaşadığı dönemde çok partili hayata geçiş sağlanamamıştır.

Buna göre çok partili hayata geçilememesi aşağıdaki sonuçlardan hangisine neden olmamıştır?

- A) Yönetim şeklinin belirlenememesine
- B) Demokrasi kültürünün gelişmemesine
- C) Hükûmet işlerinin denetlenememesine
- D) Çoğulcu siyaset anlayışının gelişmemesine

9. Atatürk kendisine yapılan suikast planını öğrendikten sonra şunları söylemiştir:

"Boşa çıkarılan suikast teşebbüsünden sonra vatandaşlarımdan aldığım mektup ve telgraflar beni çok mutlu etti. Bu elim olayın benim şahsımdan ziyade cumhuriyetimize ve onun prensiplerine yönelik olduğuna şüphe yoktur. Temeli, büyük Türk milletinin vicdanında, akıl ve şuurunda atılmış olan cumhuriyetimizin, bir vücudun koparılması ile yok olacağını zannedenler çok zayıf akıllı bahtsızlardır. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."

Atatürk'ün kendisine yapılmak istenen suikasttan sonra söylediği bu ifadelerle göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Halkın Atatürk'e sevgi ve bağlılığını ifade ettiğine
 - B) Engelleme girişimlerine rağmen cumhuriyetin sonsuza dek yaşayacağına
 - C) Suikast girişiminin aslında rejime karşı yapılmış bir saldırı olduğuna
 - D) Türkiye Cumhuriyeti'nin askerî yaptırımlara karşı dayanıklı olduğuna
10. Atatürk, millet iradesinin üzerinde bir güç kabul etmemiş ve millet iradesini esas alan bir yönetim oluşturmayı temel gaye edinmiştir. Bu düşüncenin hayata geçirilmesi için birçok çalışma yapılmıştır. Önce Meclisin duvarlarına daha sonra da hazırlanan anayasaya "Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir." ilkesi yazılmıştır.

Atatürk'ün aşağıdaki sözlerinden hangisinin bu bilgi ile örtüştüğü söylenebilir?

- A) "Yükselen yeni nesil, istikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak sizsiniz."
- B) "Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için, en hakiki mürşit bilimdir, fendir."
- C) "Artık hükûmet ile millet arasında mazideki ayrılık kalmamıştır. Hükûmet millettir ve millet hükûmettir."
- D) "Hürriyet olmayan bir memlekette ölüm ve çöküş vardır. Her ilerleyişin ve kurtuluşun anası hürriyettir."

11.

- Türkiye Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının arasında yer alır.
- Asya ile Avrupa arasındaki Boğazlara sahip olan Türkiye, Karadeniz'den Akdeniz'e ve Avrupa'dan Orta ve Uzak Doğu'ya uzanan önemli kara, deniz ve hava yolları üzerinden bulunmaktadır.
- Türkiye; Orta Doğu, Rusya ve Hazar Bölgesi ile birlikte büyük doğal gaz ve petrol kaynağına sahip olan enerji üreticisi ülkelerle bu enerjiye ihtiyacı olan gelişmiş Avrupalı ülkeleri arasında bulunmakta olup bu enerji kaynakları Türkiye üzerinden taşınmaktadır.
- Maden çeşitliliği bakımından zengin olup, krom ve bor mineralleri bakımından dünyada ilk sıralarda gelmektedir. Ayrıca zengin hidroelektrik ve güneş enerjisi potansiyeline ve jeotermal güce sahiptir.
- Türkiye toprak ve iklim şartları sebebiyle tarım potansiyeline sahip bir ülkedir.

Verilen bilgilere göre Türkiye ile ilgili,

- I. Uluslararası ticaret ve diplomatik ilişkileri etkileyecek bir konumdadır.
- II. Ekonomik açıdan ülkenin kalkınmasını sağlayacak kaynaklara sahiptir.
- III. Dünya enerji ticaretinde önemli bir aktör olabilecek coğrafi imkânlara sahiptir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) I, II ve III

12. "Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekle-ri tahsilin hududu ne olursa olsun en evvel, her şeyden evvel Türkiye'nin istikbaline, kendi benliğine, millî ana-nelerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir." (Mustafa Kemal Atatürk)

Atatürk'ün bu sözlerinden hareketle;

- I. Eğitimde temel amaç akademik başarı olmalıdır.
- II. Gençler milli değerlerini, tarihini ve kültürünü öğren-melidir.
- III. Yeni nesillere ülkenin geleceğini korumak için gerekli bilinç ve sorumluluk aşılanmalıdır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) II ve III D) I, II ve III

13. Cumhuriyetin kurulmasından sonra ülkemizde dış güç-lerin desteklediği etnik, dinî, mezhep vb. farklılıklar kullanılarak çeşitli ayaklanmalar ve terör olayları yaşan-mıştır.

Buna göre dış güçlerin ülkemizle ilgili hedefleri ara-sında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Türkiye'yi zayıf düşürmek
B) Toplumsal birlikteliği bozmak
C) Ülkemizin kalkınmasını engellemek
D) Temel hak ve özgürlükleri genişletmek

Ünite 06

YouTube
Konu Tekrarı

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Türk Dış Politikasının Temel İlkeleri
Dış Politikada Yaşanan Gelişmeler
Misakımilli'nin Son Zaferi: Hatay

Neler Öğreneceğiz?

- İTA.8.6.1. Atatürk Dönemi Türk dış politikasının temel ilkelerini ve amaçlarını açıklar.
- İTA.8.6.2. Atatürk Dönemi Türk dış politikasında yaşanan gelişmeleri analiz eder.
- İTA.8.6.3. Atatürk'ün Hatay'ı ülkemize katmak konusunda yaptıklarına ve bu uğurda gösterdiği özveriye kanıtlar gösterir.

Akıcılık: Mantık ve bilgiye dayalı düşünceye öncelik verme ve bilimsel olmayan düşünceleri reddetme eğilimi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren akılcı bir dış politika izlenmiştir.

Aleyh: Karşı, karşıt ya da kötülüğüne gibi anlamlara gelir.

Musul'un İngiliz mandası altındaki Irak'a bırakılmasıyla Musul meselesi Türkiye aleyhine çözülmüştür.

Antant: İki veya daha fazla taraf arasında yapılan anlaşma veya mutabakat; uyum ve işbirliği durumu.

Türkiye öncülüğünde yapılan Balkan Antantı ile Balkan ülkeleri arasında bölgesel barış ve iş birliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Bağımsızlık: Bir ulusun veya devletin kendi kaderini kendi halkının iradesiyle belirleme hakkı; başka bir devletin kontrolü veya egemenliği altında olmamak.

Barış: Savaşın sona ermesi ve çatışmaların durdurulması ile sağlanan huzur ve güvenlik durumu.

Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye ile Batılı devletler arasında barışa dayalı bir süreç başlamıştır.

Büyük Buhran: 1929'da başlayan ve 1930'lu yıllar boyunca süren, dünya genelinde ekonomik çöküş ve derin resesyon (ekonomik durgunluk) dönemi.

Cihan: Dünya veya evren anlamına gelir.

Türkiye II. Cihan Harbi'ne girmek için çaba göstermiştir.

Dış Politika: Bir ülkenin diğer ülkelerle olan ilişkilerini düzenleyen politika ve eylemler.

Türkiye Lozan Antlaşması sonrası uluslararası hukuku ve barışı esas alan bir dış politika yürütmeye başlamıştır.

Diplomasi: Ülkeler arasındaki ilişkileri yönetme ve düzenleme işi; yabancı bir ülkede ve milletlerarası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı.

*Büyük Taarruz'un kazanılmasıyla Millî Mücadele'nin askerî safhası sona ermiş, **diplomatik** safhası başlamıştır.*

Lozan Konferansı'nda İsmet İnönü başkanlığındaki Türk heyeti yürüttüğü diplomasi ile Avrupa ile olan pek çok sorunu çözmeye çalışmışlardır.

Egemen Devlet: Kendi iç ve dış işlerinde bağımsız hareket edebilme yetkisine sahip olan, başka bir devlete tabi olmayan devlet.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi gereği Boğazların yönetiminin Türkiye'ye bırakılmasıyla Türkiye'nin egemen devlet olma özelliği güçlenmiştir.

Egemenlik: Bir devletin veya milletin kendi kendini yönetme yetkisi ve gücü.

TBMM'nin açılması ve saltanatın kaldırılıp cumhuriyetin ilan edilmesi gibi inkılaplar, millî egemenlik ilkesini güçlendirmiştir.

Etabli: Devletlerarası antlaşmalarda nüfus komisyonlar tarafından kullanılan Etabli kelimesi "yerleşmiş belirli bir bölgede sakin olan" anlamına gelmektedir.

10 Haziran 1930'da Ankara'da imzalanan antlaşma ile İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya'da yaşayan Türkler etabli (yerleşik) sayılarak değişimin (mübadele) dışında kaldılar.

Faşizm: Merkezîyetçi, otoriter ve milliyetçi bir hükûmet sistemidir. Baskıcı rejimleri tanımlamak için kullanılan genel bir terimdir.

Faşizm, ilk olarak İtalya'da Mussolini tarafından oluşturulan, otoriter devlet üzerine kurulu radikal bir aşırı milliyetçi politik ideolojidir.

Gerçekçilik: Gerçek durumları ve olguları olduğu gibi kabul etme ve onlara dayalı hareket etme eğilimi.

Atatürk, dış politikada gerçekleşmeyecek hayaller peşinde koşmak yerine gerçekçi olmanın ve mevcut şartların gereklerine göre hareket etmenin önemine inanmıştır.

Hukuk Devleti: Yasaların üstünlüğünün kabul edildiği ve devletin tüm işlemlerinin yasalara uygun olarak yürütüldüğü devlet sistemi.

Hukuk devleti, demokratik toplum düzeninin vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilir. Temel hak ve özgürlüklerin korunması, devletin keyfi kararlarına karşı bireyleri güvence altına alır ve adaletin sağlanmasına katkıda bulunur. Bu nedenle, hukuk devleti ilkesi, modern demokrasilerin temel taşlarından biridir.

Hukuka Bağlılık: Yasalara uygun hareket etme ilkesi ve bu ilkeye bağlı kalma pratiği.

Hukuka bağlılık, yasalara saygı gösterme, yargı kararlarını kabul etme ve uygulama, ve yasalara aykırı olan keyfi davranışlardan kaçınma anlamına gelir.

İç Politika: Bir devletin kendi sınırları içinde yürüttüğü politika ve uygulamalar.

İç politika, hükûmetin veya yönetimin, ülkenin iç sorunlarına yönelik olarak geliştirdiği stratejileri ve aldığı kararları içerir. İç politikanın temel amacı, toplumsal refahı artırmak, halkın temel hak ve özgürlüklerini korumak, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını sağlamak ve huzur ile düzeni muhafaza etmektir.

Leh: Bir durum, fikir veya kişinin desteklenmesi; bir şeyin faydasına olma durumu.

Hatay'ın Türkiye'ye katılmasıyla Hatay Meselesi Türkiye lehine çözülmüştür.

Milletler Cemiyeti: Birinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası barışı korumak amacıyla kurulan, ancak daha sonra yerini Birleşmiş Milletler'e (BM) bırakan uluslararası örgüt.

Millî: Bir millete ait olan; ulusal.

Dil ve tarih millî kültürün en önemli unsurlarıdır.

Millî Menfaat: Ulusal çıkarlar, ülke çıkarları

Ülke menfaatlerinin gerektirdiği şekilde hareket etmek, Atatürk'ün dış politikadaki temel ilkelerinden biri olmuştur

Misilleme: Yapılan bir harekete karşılık olarak benzer bir harekete cevap verme.

II. Dünya savaşı yıllarında Japonya'nın ABD askeri üssü Pearl Harbor'a yaptığı sürpriz saldırı sonrası ABD misilleme olarak Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atmıştır.

Mübadele: İki taraf arasında yapılan değişim veya takas.

Lozan Antlaşması'nda Türkiye'deki Rumar ile Yunanistan'daki Türklerin mübadele edilmesine karar verilmiştir.

Mütekabiliyet (Karşılıklılık): Bir devletin diğer bir devlete belli bir davranışta bulunması durumunda, ikincisinin de aynı veya benzer bir davranışla karşılık vermesini ifade eder.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye ile Yunanistan arasındaki nüfus değişimi sorununun devam ettiği günlerde Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Türklerin mallarına el koyması üzerine Türkiye de İstanbul'daki Rumların mallarına el koymuştur.

Nota Vermek: Bir devletin başka bir devlete resmi bir mesaj, talep, uyarı veya protesto içeren yazılı bir bildirim göndermesi anlamına gelir. Bu notalar genellikle diplomatik kanallar aracılığıyla iletilir ve uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynar.

Ege Denizi'nde yaşanan hava sahası ihlalleri, kara suları ihlalleri ve adaların silahlandırılması gibi konularda Türkiye, Yunanistan'a defalarca nota vermiştir.

Özerklik: Bir bölgenin veya topluluğun kendi kendini yönetme hakkı.

1920 ile imzalanan Ankara Antlaşması'nda Hatay, özerk olarak Fransızların mandası altındaki Suriye'ye bırakılmıştı.

Pakt: Özellikle güvenlik ve savunma konularında iki veya daha fazla devlet arasında yapılan resmi anlaşma.

İtalyan'ın saldırgan tutumu karşısında güney sınırlarını güvence altına almak isteyen Türkiye, İran, Afganistan ve Irak ile Sadabat Paktı'nı yapmıştır.

Patrikhane: Ortodoks Kilisesi'nin başında bulunan başpapaaz patriğin makamı ve onun bulunduğu yer.

Lozan Konferansı'nda yapılan anlaşmaya göre patrikhanenin İstanbul'da kalması, dünya işlerine karışmaması şartına bağlanmıştır.

Seferberlik: Ülkenin askeri güçlerini ve kaynaklarını savaş durumuna hazırlama süreci.

I. Dünya Savaşı başladığında Osmanlı yönetimi seferberlik ilan ederek 20-45 yaş arasındaki erkekleri askere almıştır.

Statü: Toplum içindeki konum veya durum.

Lozan Antlaşması ile bağımsızlığının kabul edilmesi, Türkiye'nin uluslararası statüsünü büyük ölçüde değiştirmiş ve pekiştirmiştir.

Statüko: Mevcut durum; sabit kalan durum veya düzen.

Saltanatın kaldırılması ve cumhuriyetin ilanı gibi devrimlerle mevcut statükonun değişmesi, Türkiye'nin modernleşme yolunda önemli adımlar atmasını sağlamıştır.

Statükocu: Mevcut durumu korumaya yönelik tutum sergileyen; değişime karşı çıkan.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan inkılaplara statükocu bir grup direnç göstermiştir.

Stratejik: Önemli, kritik veya temel öneme sahip.

Akdenizi Karadeniz'e; Asya'yı Avrupa'ya bağlayan İstanbul ve Çanakkale Boğazı stratejik öneme sahiptir.

Sulh: Çatışma veya anlaşmazlık durumlarının sona erdirilmesi, barışın sağlanması

Kurtuluş Savaşı sonrası Türkiye pek çok sorunun çözümünde Atatürk'ün "Yurta sulh, cihanda sulh." ilkesi gereği barış (sulh) yolunu tercih etmiştir.

Tarafgirlik: Taraf tutma, yanlı olma.

Musul Meselesinde Milletler Cemiyeti tarafgirlik yaparak mesele- nin İngiltere lehine çözülmesi yönünde kararlar almıştır.

Taviz: Bir anlaşmazlığı çözmek veya bir anlaşmaya varmak için bir tarafın kendi isteklerinden bazılarını geri çekmesi.

Mustafa Kemal Paşa, heyet başkanı İsmet Paşa'ya kapitülasyon- lar ve Ermeni meselesi konularında kesinlikle taviz verilmemesi talimatını verdi.

Türkiye kurulduğu yıllarda Musul ve Boğazlar gibi bazı konularda tavizler vermek zorunda kalmıştır.

Teyit etmek: Bir bilginin, durumun veya anlaşmanın doğru- luğunu, geçerliliğini ya da gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol etme, onaylama veya doğrulama işlemidir.

Ankara Antlaşması ile kabul edilen Hatay'ın özerk statüsü Lozan Antlaşması'nda da teyit edilmiştir.

Ültimat: Bir devletin başka bir devlete herhangi bir ko- nuda verdiği ve hiçbir tartışmaya ya da karşı çıkmaya yer bırakmaksızın, tanıdığı süre içinde isteklerinin yerine getiril- mesini bildirdiği, içinde savaş tehdidi bulunan nota.

1998 yılında Türkiye, Suriye sınırına ordu yığarak bir ulti- matom verdi ve açıkça burada bulunan bir terör örgütü liderinin çıkarıl- masını talep etti.

Yayılmacılık: Bir devletin, kendi egemenliğini ve kontrolünü başka topraklara veya milletlere genişletme politikası.

Yayılmacı bir siyaset izleyen İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etme- si Orta Doğu ülkelerini endişelendirmiştir.

TÜRK DİŞ POLİTİKASININ TEMEL İLKELERİ

- ♦ Dış politika bir ülkenin yabancı ülkelerle ilişkilerinde takip etmek siyasettir. Amaç; ülkenin çıkarlarını korurken, aynı zamanda çevremizde barış, refah ve istikrarın oluşmasını sağlamaktır.

Atatürk'e Göre Dış Politikanın Dayandığı Temel İlkeler:

Tam Bağımsızlık: Bir ülkenin siyasi, askerî, ekonomik vb. alanlarda kendi iradesiyle ve kendi çıkarlarına göre hareket edebilmesi, devletler arası ilişkilerde başka devletlerin baskılarına boyun eğmemesidir.

Akılcılık: Dış politikada ön yargılara, geçmişten gelen sorunlara takılmadan akıllı ve bilimi esas almak, karşılıklı yarar ilkesini esas almaktır.

Gerçekçilik: İçinde bulunulan şartları göz önüne alarak hayalperestlikten uzak gerçekleşebilecek politikalar üretmek, sorunların çözümünde diyalogu tercih etmektir.

Mütekabiliyet: Bir devletin diğer devletin vatandaşlarına, mahkeme kararlarına veya herhangi bir davranış biçimine gösterdiği tutumuna karşılık, diğer devletin de aynı biçimde davranmasıdır. (karşılıklılık).

Barış: Uluslararası ilişkilerde sorunların çözümünde savaşı ve çatışmayı değil diplomasiyi, karşılıklı diyalogu ve dostluğu esas almaktır.

Milli Menfaatleri Esas Alma: Devletler arası ilişkilerde dostluk ya da düşmanlık kavramlarına göre değil uluslararası hukuka aykırı olmayacak şekilde ülke çıkarlarına göre hareket edilmesidir.

Türk ve Dünya Kamuoyunu Dikkate Alma:

Devletler arası ilişkilerde hem halkın beklentilerini dikkate almak hem de başarılı olmak için halkın desteğini almak gerekmektedir. Aynı zamanda dünyadaki gelişmeler de yakından takip edilmelidir.

Dış Politika İlkeleriyle İlgili Atatürk'ün Sözleri

"Siyasi, mali, iktisadi, adli, askerî, kültürel vb. ... Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir."

"Her işin esas hedefine kısa ve kestirme yoldan ulaşmak arzu edilir olmakla beraber yolun makul, mantıklı ve özellikle bilimsel olması şarttır."

"Büyük hayaller peşinden koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz. Büyük ve hayalî şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın düşmanlığını, kötü niyetini, kinini bu memleketin ve milletin üzerine çektik."

"Biz, milletlerarası ilişkilerde karşılıklı güven ve saygıyı hedef tutan açık ve samimî politikanın en ateşli taraftarıyız."

"Millet hayatı tehlikeye uğramadıkça harp bir cina-yettir.", "Uluslararası herhangi bir problemimizi barış vasıtaları ile halletmeyi aramak bizim menfaat ve düşüncemize uyan bir yoldur."

"Ben düşündüklerimi önce milletimin arzusunda, ihtiyaç ve iradesinde görmeyi şart sayan ve bunu gördükten sonra ancak, uygulaması ile kendimi vazifeli bilen bir adamım."

"Dış siyaset, iç kuruluş ve iç siyasete dayandırılmak zorunluluğundadır; yani iç kuruluşun kaldıramayacağı genişlikte olmamalıdır. Yoksa hayalî dış siyasetler peşinde dolaşanlar, dayanak noktalarını kendiliğinden kaybederler."

☆ Etkinlik 1

Aşağıda verilen açıklamaları ilgili oldukları dış politika ilkesiyle eşleştiriniz.

Dış politikada hayalperest bir politika yerine içinde bulunulan şartların dikkate alınması.

1

a

Akılcılık

Daha önce savaştığımız devletlere karşı düşmanca bir tutum sergilemek yerine günün şartları gereği ekonomik, siyasi vb. alanda ilişkileri geliştirmek

2

b

Mütekabiliyet

Devletler arası ilişkilerde maruz kalınan davranışa aynı şekilde karşılık verme prensibidir.

3

c

Gerçekçilik

Devletler arası sorunları askerî yöntemler yerine diplomatik yöntemlerle çözmeye çalışma

4

d

Barışçılık

Bir devletin dış politikasını belirlerken kendi halkının çıkarları doğrultusunda hareket etmesi

5

e

Millî menfaatleri esas alma

1

2

3

4

5

Aşağıdaki ifadeleri doğru “D” veya yanlış “Y” olarak işaretleyiniz.

☆ Etkinlik 2

- a. Atatürk bağımsızlık söz konusu olmadığı müddetçe savaşın bir cinayet olduğunu belirtmiştir. ☐
- b. Akılcılık, dış politikada her şeye rağmen gerekirse tavizler vererek barışın korunmasını sağlamaktır. ☐
- c. Devlet olarak geçmişte bize düşmanlık yapmış olan devletlerle asla dostluk ilişkisine girmemeli, düşmanlığımızı devam ettirmeliyiz. ☐
- d. Türkiye kendisine dostça yaklaşan ülkelerle iyi ilişkiler geliştirmiş ancak düşmanca tavır sergileyen ülkelere gerekli karşılığı vermekten çekinmemiştir. ☐
- e. Bir ülkenin tam bağımsız olabilmesi için siyasi, askerî, ekonomik vb. alanlarda kendi iradesiyle ve kendi çıkarlarına göre hareket edebilmesi gerekir. ☐

☆ Etkinlik 3

Atatürk'ün aşağıdaki sözlerinin hangi dış politika ilkesiyle ilgili olduğunu karşısındaki boşluğa yazınız.

Atatürk'ün Dış Politika İle İlgili Sözleri

Temel İlke

- a. “Millî siyaset dediğim zaman, kastettiğim mana ve anlam şudur: Genel olarak erişilemeyecek hayali emeller peşinde koşmamak.”
- b. “Şüphesiz, hukukumuz, şeref ve değerimize saygı gösterildikçe karşılıklı saygıda asla kusur etmeyeceğiz.”
- c. “Ben düşündüklerimi önce milletimin arzusunda, ihtiyaç ve iradesinde görmeyi şart sayan ve bunu gördükten sonra ancak, uygulaması ile kendimi vazifeli bilen bir adamım.”

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra takip edilen dış politikanın temel ilke ve esasları Atatürk tarafından belirlenmiştir.

Aşağıdakilerden hangisinin bu ilke ve esaslardan olduğu söylenemez?

- A) Tam bağımsızlık
- B) Güçler birliğini uygulama
- C) Millî menfaatleri esas alma
- D) Türk ve dünya kamuoyunu dikkate alma

2. Atatürkçü düşüncede millî dış politikanın ilkelerinden bazıları şunlardır:

- Milli sınırlar içinde kalmak
- Gerçekleştiremeyeceğimiz emeller peşinde koşmamak
- Uluslararası ilişkilerde, eşitliğe dayanan karşılıklı dostluklar ve ittifaklar kurmak

Buna göre Atatürk'ün dış politika anlayışı hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Barışçıdır.
- B) Uluslararası hukuka bağlıdır.
- C) Mütekabiliyet esasına dayanır.
- D) Komşu ülkelerin iç işlerine karışır.

3. "Komşularıyla ve bütün devletlerle iyi geçinmek Türkiye siyasetinin esasıdır."

Buna göre aşağıdaki ifadelerden hangisi Atatürk'ün bu sözyle çelişir?

- A) Türkiye diğer devletlerin bağımsızlıklarına saygı duyar.
- B) Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" sözü dış politikada geçerli olan temel bir ilkedir.
- C) Türk dış politikasının temel ilkelerinden birisi de komşu devletlere karşı işgalci bir politika izlemesidir.
- D) Uluslararası sorunların çözümünde diplomasiyi tercih eder.

4. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Milli Mücadele Dönemi'nde düşman olarak savaştığımız Yunanlarla Kurtuluş Savaşı sonrası karşılıklı görüşmeler başladı. Eski düşmanlıkların devam ettirilmesi yerine iki ülkenin çıkarları doğrultusunda politikalar izlenmeye başlandı. Örneğin İtalya ve Almanya'nın yayılmacı politikasına karşı Balkan Antantı yapıldı.

Bu durum Türkiye'nin öncelikle aşağıdaki dış politika ilkelerinden hangisine göre hareket ettiğini gösterir?

- A) Akılcılık
- B) Barışçılık
- C) Mütekabiliyet
- D) Tam bağımsızlık

5. Türkiye kendisine dostça yaklaşan ülkelerle iyi ilişkiler geliştirmiş ancak düşmanca tavır sergileyen ülkelere gerekli karşılığı vermekten çekinmemiştir.

Bu değerlendirmeye göre Türkiye'nin aşağıdakilerden hangisine önem verdiği söylenebilir?

- A) Mütekabiliyet esasına
- B) Gerçekçi politikaya
- C) Milli bağımsızlığa
- D) Barışçılığa

6. Atatürk'ün; "Türk tarihinin bir dönüm noktası" dediği ve Türk dış politikasının temelini oluşturan gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sevr Antlaşması
- B) Lozan Barış Antlaşması
- C) Mondros Ateşkes Antlaşması
- D) Mudanya Ateşkes Antlaşması

7.

İran'ın Türk tırlarına uyguladığı ücrete Türkiye de karşılık verdi.

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı 10 Ekim'den itibaren İran tırlarından akaryakıt fiyat farkının tahsil edilmeye başlandığını belirterek, "İran'ın 11 Ekim'de akaryakıt fiyat farkını iki katına çıkarması üzerine, aynı fiyat farkı bu ülkenin taşıtlarından tahsil edilmeye başlandı" dedi. (Genel Ağ'dan alınmıştır.)

Bu habere göre Türkiye'nin aşağıdaki dış politika ilkelerinden hangisine göre hareket ettiği söylenebilir?

- A) Akılcılık
B) Mütakabiliyet
C) Gerçekçilik
D) Barışçılık

8. Atatürk; yaptığı yurt gezilerinde halkın beklentilerini görmüş, iç ve dış politikasını beklentileri dikkate alarak şekillendirmiştir.

Buna göre Atatürk'le ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Milli menfaatleri gözettiği
B) Kamuoyunu dikkate aldığı
C) Her konuda halka danıştığı
D) Mütakabiliyet esasına göre hareket ettiği

9. "Millet hayatı tehlikeye uğramadıkça harp bir cinayettir."

Atatürk bu sözünde aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?

- A) Milli egemenlik
B) Mütakabiliyet
C) Gerçekçilik
D) Barışçılık

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Hibrit Soru Bankası

10.

Millî siyaset dediğim zaman, kastettiğim mana ve anlam şudur: Millî sınırlarımız içinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak. Genel olarak erişilemeyecek hayalî emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak. Medeni dünyadan, medeni ve insani davranış ve karşılıklı dostluk beklemektir.

Mustafa Kemal Atatürk, bu sözlerle aşağıdakilerden hangisinin temel özelliklerini ortaya koymuştur?

- A) Türk dış politikasının
B) Millî egemenliğin
C) Demokrasinin
D) Cumhuriyetin

11. Mustafa Kemal'in belirlediği Türk dış politikasının temel özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Milli güce dayanmak
B) Barışçı politikalar izlemek
C) Uluslararası hukuka bağlı olmak
D) Dış tehditlere her zaman askerî güçle cevap vermek

12. "Dış siyasetimizde ülkenin korunması, güvenliğini ve vatandaşların haklarını herhangi bir saldırıya karşı bizzat savunacak güçte olmak özellikle önem verdiğimiz noktadır."

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün dış siyaset anlayışı kapsamında değerlendirilemez?

- A) Asayiş sağlama
B) Yayılmacılık politikası izleme
C) Misak-ı Millî sınırlarını koruma
D) Güçlü bir savunma teşkilatı kurma

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

derslig
animasyonu

Lozan Barış Antlaşması'nın Türk Dış Politikasına Etkileri

- Lozan Antlaşması Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını uluslararası alanda tescilleyen bir belge olmuştur. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonraki süreçte dış ilişkilerimiz Lozan Antlaşması'nın oluşturduğu siyasi ortama göre şekillenmiştir.
- Lozan Antlaşması Türkiye'nin dış politikada da bağımsız hareket etmesinin önünü açmıştır. Çünkü Türkiye'nin ekonomik, siyasi, hukuki vb. alanlarda elini kolunu bağlayan kapitülasyonlar gibi uygulamalar tamamen kaldırılmıştır.
- Lozan Antlaşması ile yabancıların iç işlerimize karışması da önlenmiştir. Duyun-u Umumiye'nin kaldırılması, kapitülasyonların kaldırılması ve azınlıkların Türk vatandaşı sayılması gibi durumlar Türkiye'yi dış baskılardan kurtarmıştır.
- Osmanlı Dönemi'nde diğer devletlerle ekonomik, askerî ve siyasi sorunlara neden olan azınlık, Ermeni meselesi vb. sorunlar Lozan Antlaşması ile çözüldüğü için dış ilişkilerdeki gerginlikler ve düşmanlıklar azalmış, iyi ilişkiler kurulmaya başlanmıştır.
- Türkiye; Lozan Antlaşması'nda çözüme kavuşturulamayan konuların daha sonra yapılacak diplomatik görüşmelerle çözülmesini kabul ederek barıştan yana olduğunu göstermiş ve dış politikasını barışçılık ilkesi üzerine oturtmuştur.

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasının Hedefleri

Atatürk Döneminde Türk dış politikasının önemli iki hedefi olmuştur: Lozan Antlaşması'ndan kalan sorunları çözmek ve Avrupa'da II. Dünya Savaşı'na giden yolda ortaya çıkan yayılmacı politikalara karşı Türkiye'nin güvenliğini sağlamak.

Lozan Antlaşması'ndan Kalan Sorunların Çözülmesi

- Musul Sorunu
- Dış Borçlar Sorunu
- Yabancı Okullar Sorunu
- Nüfus Mübadelesi Sorunu

Yeni Bir Dünya Savaşı Tehlikesine Karşı Alınan Tedbirler

- Sadabat Paktı'nın yapılması
- Balkan Antantı'nın imzalanması
- Türkiye'nin Milletler Cemiyetine katılması
- Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanması

Yabancı Okullar Sorunu

- Osmanlı toprakları üzerinde birçok devletin okulu bulunmaktaydı. Bu okullar kendi konsolosluklarına bağlı olduğu için devlet denetimi yeterli değildi. Bu yüzden yabancı okullarda misyonerlik faaliyetleri yapılıyor, Rum ve Ermeni azınlıklar devlete karşı kışkırtılıyordu.
- Osmanlı Devleti son dönemlerinde azınlık ve yabancı okulların Osmanlı'nın varlığını tehdit eden faaliyetlerinin farkına varsa da etkili bir çözüm üretip uygulamaya koyamamıştır. Çünkü hem kapitülasyonlar bunu engelliyordu hem de Osmanlı Devleti'nin Batılı devletler karşısında yaptırım gücü bulunmuyordu.
- Lozan'nda yabancı okulların Türkiye'nin koyacağı kurallara bağlı kalmak şartıyla eğitime devam edebileceği kararlaştırıldı.
- 1924'te çıkarılan "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile tüm okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlanarak eğitim öğretim birliği sağlandı.
- Yabancı okulların Türk Millî Eğitim müfredatına uygun eğitim yapmaları, Türk müfettişler tarafından denetlenmeleri, Türk öğretmenler tarafından tarih, coğrafya ve Türkçe dersleri okutulması millî kültürün korunması kararlaştırıldı.
- Fransa, İtalya ve İngiltere gibi Avrupalı devletler alınan kararlara karşı çıksa da bu sorunu kendi iç meselesi olarak gören Türkiye Cumhuriyeti dış baskılara boyun eğmeyerek dış politikada tam bağımsızlık ilkesi ile hareket etmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin aldığı kararlara uymayan bazı okulların kapatılması üzerine Türkiye'nin kararlılığını gören diğer yabancı okullar yasalara uygun eğitim öğretim yapmayı kabul etmek zorunda kalmışlardır.

Dış Borçlar
Sorunu

- 16. yüzyılda ekonomisi çok güçlü olan Osmanlı Devleti'nin Coğrafi keşifler sonrası ticaret yollarının denetimini kaybedince gelirleri azalmaya başladı. 19. yüzyıl başlarından itibaren hızla sanayileşen Batı karşısında ekonomik olarak çaresiz kaldı. Sanayisini kuramadığı için toprakları Batılıların ham madde kaynağı ve pazarı hâline geldi. Nihayetinde üretimin azalması, uzun ve yenilgiyle sonuçlanan savaşlar, hazine gelirlerinin azalması Osmanlı'yı dış borç almaya itmiştir.
- İlk olarak 1854'te İngiltere'den dış borç alan Osmanlı Devleti sonraki yıllarda farklı Avrupa devletlerinden de yüksek faizle dış borç almaya devam etmiş ve bir süre sonra borçlarının faizini dahi ödeyemez duruma gelerek iflas etmiştir.
- Osmanlı'nın borçlu olduğu Avrupalı devletler alacaklarının düzenli ödenmesini sağlamak ve devletin bazı gelir kaynaklarını kontrol etmek üzere 1881 yılında Düyun-ı Umûmiye İdaresi'ni kurmuşlardır.
- Lozan Antlaşması'nda Avrupalı Devletler Osmanlı dış borçlarının tamamını yeni Türk Devleti'ne ödettirmeyi istemişler ancak Türk heyeti Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletlere de bu borçların pay edilmesi gerektiğini savunmuştur.
- Yapılan görüşmeler sonucunda Osmanlı borçları; Türkiye ile Osmanlı Devleti'nden Trablusgarp Savaşı ve sonrasında toprak alan on dört devlet arasında ortalama gelir oranlarına göre bölüştürülmüştür ve yirmi yıl içinde ödenmesi kararlaştırılmıştır.
- 13 Haziran 1928'de Paris'te imzalanan bir antlaşmayla Osmanlı borçları sorunu çözüme kavuşturulmuş, toplamda 129.605.090 lira olan borcun 84.597.495 liralık büyük bir kısmının Türkiye tarafından ödenmesi kabul edilmiştir.

Türkiye, 1928 yılında borcunun ilk taksidini ödemiş olsa da 1929 "Dünya Ekonomik Krizi"nin çıkması üzerine borçlarını bir süre ödeyemedi. 1933 yılında Paris'te yeni bir antlaşma yapılarak Türkiye'nin ödemesi gereken dış borcun bir miktarı olarak ödeme şartları hafifletildi. Osmanlı borçları 1954 yılında tamamen ödenmiştir.

Musul
Sorunu

- Günümüzde Irak topraklarında bulunan Musul, 16. yüzyıl başlarında Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Osmanlı'ya katılmış, 1918 yılında İngilizler tarafından işgal edilinceye kadar yaklaşık dört yüz yıl Osmanlı toprağı olarak kalmıştır.
- 19. yüzyıl sonlarına doğru petrolün değerli bir enerji kaynağı haline gelmesi üzerine petrol kaynaklarının olduğu Musul, sömürgeci devletlerin dikkatini çekmeye başlamış ve I. Dünya Savaşı sırasında bu bölgeye hâkim olmak isteyen İngilizler, Irak Cephesi'ni açmıştır. Ancak İngilizler savaş sırasında buraya hâkim olamasa da Mondros Ateşkes Antlaşması yapıldıktan sonra antlaşmanın 7. maddesini bahane ederek Musul'u işgal ettiler.
- Lozan Görüşmeleri'nde Türk heyeti Musul'un Misakımillî sınırları içinde yer aldığını öne sürerek Türkiye'ye bırakılmasını istedi. Hatta Musul'un geleceği ile ilgili halk oylaması yapılmasını önerdi. Ancak bu öneriyi İngilizler reddettiler.
- Lozan Görüşmelerinde Musul sorununun Türkiye ile İngiltere arasında, 9 ay içinde yapılacak ikili görüşmelerle karara bağlanması, ortak bir karara varılamazsa sorunun Milletler Cemiyeti tarafından çözüleceği kararlaştırıldı. Ancak yapılan görüşmelerde bir karar çıkmaması üzerine Milletler Cemiyeti, Musul'un İngiliz mandası altındaki Irak'ta kalmasına karar verdi.
- Türkiye'nin Musul'u geri almak için askerî seçeneği düşündüğü sırada Doğu Anadolu'nun bazı illerinde iç ayaklanmalar ortaya çıktı. İngilizlerin desteklediği bu olaylar Türkiye'nin iç güvenliğini tehdit ettiği için dış politikada elini zayıflattı.
- 5 Haziran 1926'da İngiltere ile Türkiye arasında Ankara Antlaşması imzalandı. Antlaşma gereği Musul İngiliz mandası altındaki Irak'a bırakılırken Hakkâri Türkiye'de kaldı. Musul petrollerinden elde edilen gelirin %10'unun, 25 yıl süreyle Türkiye'ye verilmesi kabul edilerek Musul Meselesi çözüme kavuşturuldu.

Nüfus Mübadelesi Sorunu

- Osmanlı Devleti çok uluslu bir imparatorluktu. Osmanlı'nın bu durumunu kendi çıkarları için kullanmak isteyen bazı büyük devletler Osmanlı'nın zayıfladığı dönemlerde özellikle kendileri ile inanç bağı olan gayrimüslim azınlıkların haklarını bahane ederek Osmanlı'nın içişlerine karışmışlardı. Bu durum azınlıkların ayaklanmasına Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan zor durumda kalmasına neden olmuştu.
- Lozan Antlaşması'nda tüm azınlıklar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin vatandaşı sayılmış ve kanunlar karşısında herkes eşit hâle getirilerek azınlık statüsü kaldırılmıştır. Bu durum yabancıların iç işlerimize karışmasının önüne geçmiştir.
- Lozan Görüşmeleri sırasında Türkiye ile Yunanistan arasında "Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine Dair Sözleşme" imzalandı (30 Ocak 1923). Bu sözleşme ile Anadolu'daki Rumlar ile Yunanistan'daki Türklerin karşılıklı olarak yer değiştirmesi (Mübadele), İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türklerin bu mübadelenin dışında tutularak yerleşik sayılması (Etabli) kabul edildi.
- Yunanistan'ın İstanbul'da daha çok Rum nüfus bırakmak istemesi üzerine olay Milletler Cemiyeti'ne aksetti. Ancak cemiyet bu olayı çözemeyince Yunanistan Batı Trakya'daki Türklerin mallarına el koydu. Bunun üzerine Türkiye'nin de İstanbul'daki Rumların mallarına el koyması sorunun daha da büyümesine neden oldu.
- 1 Aralık 1926 tarihinde Atina'da bir antlaşma yapılsa da iki devlet arasındaki gerginlik 1930 yılına kadar devam etti. Ancak bu yıllarda İtalya'nın yayılcı bir politika izleyerek Balkanları ve Akdeniz havzasını tehdit etmesi iki devletin güvenlik amacıyla yakınlaşmalarına neden oldu.
- 10 Haziran 1930'da Ankara'da yapılan bir antlaşma ile İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya'da yaşayan Türklerin yerleşik sayılması, diğer yerleşim yerlerindeki Türk ve Rumların ise karşılıklı olarak yer değiştirmesi kabul edildi.

Burası Önemli

Nüfus mübadelesi ile Anadolu'dan 1.200.000 civarında Hristiyan Rum Yunanistan'a, 500.000 Müslüman Türk de Yunanistan'dan Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır.

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Katılması

- Milletler Cemiyeti I. Dünya Savaşı sonrası ABD Başkanı W. Wilson'un teklifi üzerine devletler arası sorunları barışçı yollarla çözmek, uluslararası hukuku işler kılmak, uluslararası iş birliğini geliştirmek böylece barış ve güvenliği korumak amacıyla I. Dünya Savaşı'ndan galip ayrılan devletler tarafından kurulmuştur.
- Başlangıçta I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan devletler bu cemiyete alınmamıştı. Daha sonra üye kabul edilseler de Türkiye, cemiyet içinde İngiltere'nin etkili olması, cemiyetin Musul Meselesinde İngiltere lehine karar vermesi ve SSCB'yi dışlaması gibi nedenlerden dolayı ilk zamanlarda üyelik başvurusunda bulunmamıştır.
- Türkiye'nin Lozan Antlaşması ve sonrası sorunlarını çözmek için barışçı bir dış politika izlemesi Milletler Cemiyeti'ne girişini hızlandırmıştır. Atatürk, Türkiye'nin başvuru yaparak değil, davet edilerek girmesini istemiş, nitekim İspanya'nın önerisi ve Yunanistan'ın desteği ile üyelik teklif edilen Türkiye, 18 Temmuz 1932'de Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.
- Türkiye Milletler Cemiyeti'ne üye olduktan sonra dış politikada cemiyetin kararlarına uygun hareket etmiştir.
- Milletler Cemiyeti zamanla İngiltere ve Fransa gibi devletlerin çıkarlarına hizmet eder hâle gelerek etkisini kaybetmiş, nitekim II. Dünya Savaşı'nı da önleyememiştir. Bu yüzden 1946 yılında da kapatılmıştır.

**Montrö Boğazlar
Sözleşmesi**

Katılan Devletler: Fransa, Bulgaristan, İngiltere, Japonya, Romanya, SSCB, Yugoslavya, Yunanistan

- İstanbul ve Çanakkale Boğazları Akdeniz'i Karadeniz'e bağlayan jeopolitik açıdan dünyanın en önemli geçiş noktalarındandır. Bu yüzden geçmişten günümüze uluslararası ilişkilerdeki en önemli konulardan biri olmuştur.
- Osmanlı Dönemi'nde Türk egemenliğine geçen Boğazlarda Türk egemenliği 19. yüzyıldan itibaren zayıfladı. Hatta Mondros ve Sevr Antlaşmalarıyla Türk egemenliği tamamen sonlandırılmak istendi.
- Lozan Antlaşması'na göre Boğazların yönetimi, başkanı Türk olan uluslararası bir komisyona bırakıldı. Ayrıca Boğaz'ın her iki yakasında on beşer kilometrelik alan, askerden arındırılarak Boğazlar bölgesinin güvenliği Türkiye'ye değil Milletler Cemiyeti'ne bırakıldı. Ancak bu durum Türkiye'nin, Boğazların yönetimi ve savunması konusunda egemenlik haklarını kısıtlamakta ve güvenliğini tehlikeye düşürmekteydi. Fakat Türkiye dönemin şartları gereği bu durumu kabul etmişti.
- 1930'lu yıllardan sonra Almanya ve İtalya'da yönetime geçen faşist iktidarların, Akdeniz ve Orta Doğu üzerinde saldırgan bir politika izlemeleri dünyadaki siyasi gerginliğin artmasına ve güvenlik kaygısının ortaya çıkmasına neden oldu.
- Türkiye yeni oluşan bu durumun görüşülerek Lozan Barış Antlaşması'nın Boğazlarla ilgili maddesinin değiştirilmesi talebiyle Milletler Cemiyetine başvurdu. Yapılan görüşmeler sonucu Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalandı (20 Temmuz 1936).

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne göre;

- Boğazlar Komisyonu kaldırıldı.
- Türkiye'nin Boğazlarda asker bulundurması kabul edildi.
- Ticaret gemilerinin Boğazlardan geçişi serbest bırakıldı.
- Barış zamanında savaş ve uçak gemilerinin geçişi belli kurallara bağlandı.
- Türkiye savaş tehlikesiyle karşılaşır veya savaşa girerse Boğazları kapatabilecekti.

ÖNEMLİ

Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki egemenliğini sınırlayıcı hükümler kaldırılıp Türkiye'ye Boğazlarda tam egemenlik hakkı tanındı.

**Türkiye, Yunanistan, Romanya,
Yugoslavya**

**Balkan Antantı
(9 Şubat 1934)**

- Almanya ve İtalya'nın 1930'dan sonra Balkanlar, Akdeniz, Afrika ve Ortadoğu'ya yönelik yayılcı bir politika izlemeleri bu coğrafyada yaşayan devletleri endişeye sevk ederek güvenlik tedbirleri almaya yönlendirdi.
- Türkiye'nin Lozan'dan sonra Arnavutluk, Bulgaristan ve Yugoslavya ile dostluk antlaşmaları imzalaması ve Yunanistan ile olan sorunlarını barış yoluyla çözmesi Balkanlarda bölgesel bir ittifakın temelini oluşturmuştur.
- İtalya ve Almanya'nın Balkanlar üzerindeki yayılcı politikalarının iyice ortaya çıkması üzerine Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya 9 Şubat 1934'te Balkan Antantı'nı imzaladılar.
- Bu antant ile taraf devletler birbirlerinin sınırlarını tanımayı ve Balkanları tehdit etmek isteyen devletlere karşı birlikte önlem almayı kabul ederek sınırlarını karşılıklı olarak güvenlik altına almışlardır.
- Bu antanta topraklarını genişletmek isteyen Bulgaristan ile İtalya'nın baskısı altındaki Arnavutluk katılmamıştır.

Sadabat Paketi

(8 Temmuz 1937)

Türkiye, İran, Irak, Afganistan

- I. Dünya Savaşı'nda amaçlarına ulaşamayan İtalya, 1930'dan sonra Balkanlar, Kuzey Afrika ve Akdeniz havzasında yayılcı bir politika izlemeye başladı ve 1935 yılında Habeşistan'ı işgal etti. Bu durum Ortadoğu coğrafyasında bulunan devletlerin güvenliklerinden endişe etmelerine neden oldu.
- Türkiye ülke sınırlarının ve bölge güvenliğinin sağlanması için başta komşuları olmak üzere bölge ülkeleriyle iş birliğini geliştirmeye çalıştı.
- Türkiye, İran, Irak ve Afganistan Tahran'da bir araya gelerek Sadabat Paketi adıyla bir antlaşma imzaladılar.
- Pakta katılan devletler birbirinin iç işlerine karışmayacaklar, sınır ihlallerinde bulunmayacaklar, birbirlerine saldırmayacaklar, ortak çıkarları ilgilendiren konularda birbirlerine danışacaklar ve Milletler Cemiyetinin kararlarına uyacaklardı.
- Sadabat Paketi ile bölgesel güvenlik ve barış sağlanmış, Türkiye doğu sınırlarını güvence altına almıştır.

Aşağıda verilen açıklamaları ilgili oldukları kavramlarla eşleştiriniz.

Etkinlik 1

Anlaşmak, uzlaşmak. Fikir ve görüş birliğine varmak anlamlarına gelmektedir.

1

a Antant

İki veya daha çok devletin saldırmazlık, savaşta iş birliği vb. konularda kararlaştırdıkları ilkelere uygun davranmayı kabul etmeleri durumu, ahit.

2

b Pakt

Aşırı bir ulusçuluk ve baskı düzenine dayanan diktatörlük rejimi

3

c Mübadele

Bir şeyin başka bir şeyle değiştirilmesi, değiş tokuş yapma anlamına gelmektedir.

4

d Manda

Az gelişmiş ülkeleri, kendi kendilerini yönetecek bir düzeye eriştirip bağımsızlığa kavuşturuncaya kadar bazı büyük devletlere verilen yetkidir.

5

e Faşizm

1

2

3

4

5

Tabloda verilen ifadelerin/bilgilerin hangi gelişmeyle ilgili olduğunu karşısındaki boşluklara yazınız.

Etkinlik 2

	İfadeler /Bilgiler	Gelişme
a.	Türkçe, tarih ve coğrafya derslerinin Türk öğretmenler tarafından verilmesi zorunluluğu getirilmiştir.	
b.	İngiltere bölgenin petrol kaynaklarını ele geçirmek için Türkiye'ye bırakılmasını istememiştir.	
c.	"Tam bağımsızlık ancak mali bağımsızlık ile mümkündür. Bir devletin maliyesi bağımsızlıktan mahrum olunca o devletin bütün hayati kuruluşlarında bağımsızlık felce uğramıştır." (Atatürk)	
d.	İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya'da yaşayan Türkler hariç Türkiye'deki Rumlar ile Yunanistan'daki Türklerin yer değiştirmesi kabul edilmiştir.	
e.	Boğazların güvenliği Türkiye'nin yetki ve sorumluluğuna bırakılmış, yönetim uluslararası komisyondan alınarak tamamen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne bırakılmıştır.	
f.	Uluslararası sorunların çözümünde takip ettiği barışçıl dış politika Türkiye'nin bu kuruluşu davet edilmesine neden olmuştur.	
g.	Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında yapılan bu antlaşma ile Türkiye batı sınırlarının güvenliğini sağlamıştır.	
h.	Ankara Antlaşması ile günümüz Türkiye-Irak sınırı çizilmiş ve Türkiye ile İngiltere arasında bir süredir devam eden gerginlik sona ermiştir.	
ı.	Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasındaki bu dostluk antlaşması ile üye devletler, birbirlerinin sınırlarına saygı göstermeyi ve birbirlerinin iç işlerine müdahale etmemeyi kabul etmiştir.	

1. Atatürk Dönemi'nde Türkiye'nin;

- Milletler Cemiyeti'ne üye olması,
- Balkan Antantı'nı imzalaması
- Sadabat Paketi'nı imzalaması

aşağıdakilerden hangisine önem verdiğinin göstergesidir?

- A) Bağımsızlığa
- B) Dünya barışına
- C) Toprak bütünlüğüne
- D) Demokratik gelişmeye

2. Lozan Barış Antlaşması'nda tam olarak çözilemeyen sorunlardan bazıları sonradan yeniden gündeme gelmiş bazıları Türkiye lehine Misak-ı Milliye uygun olarak çözümlürken bazıları Misak-ı Milliye uygun çözülememiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Misak-ı Milli'den ödün verilerek çözülmüştür?

- A) Musul sorunu
- B) Boğazlar sorunu
- C) Dış borçlar konusu
- D) Nüfus mübadelesi

- "Bu gün bayram günüdür, sevinç günüdür. Niçin bilir mısınız ey sevgili yurttaşlar? Çünkü Lozan, Montrö'de imzalandırılmıştır. Lozan tamdır ve tamamiyetini daima tarihte okutacaktır."

Atatürk'ün sözleri aşağıdaki sorunlardan hangisinin çözümünü ilgilidir?

- A) Dış borçlar
- B) Musul sorunu
- C) Boğazlar sorunu
- D) Nüfus mübadelesi

4. Aşağıdakilerden hangisi Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanabilecek anlaşmazlıkları barış yoluyla çözmek amacıyla kurulan uluslararası kuruluştur?

- A) Birleşmiş Milletler
- B) Milletler Cemiyeti
- C) NATO
- D) Avrupa Birliği

5. Montrö Boğazlar Sözleşmesi'yle Türkiye Boğazlarda asker bulundurma isteğini Batılı devletlere kabul ettirmiş ve Boğazlar Komisyonu da kaldırılmıştır.

Buna göre;

- I. Boğazlarda Türk hâkimiyeti kesinleşmiştir.
- II. Boğazlar meselesi Misak-ı Milli'ye uygun olarak çözümlenmiştir.
- III. Kapitülasyonlar kaldırılmıştır.

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III

6. Türkiye Lozan'dan kalan sorunların çözümünde genellikle Milletler Cemiyeti'ne başvurmuştur.

Bu tutumuna bakılarak Türkiye ile ilgili,

- I. Yayılmacı bir politika izlemiştir.
- II. Uluslararası hukuka bağlı kalmıştır.
- III. Sorunları barışçı yollarla çözmeye çalışmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

7. Türkiye ile İngiltere arasında imzalanan Ankara Antlaşması'na göre;

- Musul, İngiliz mandası altındaki Irak'a bırakılacak.
- Musul petrol gelirlerinin %10'u, yirmi beş yıl boyunca Türkiye'ye verilecek.
- Türkiye isterse 500 bin İngiliz Lirası karşılığında, petrol geliri hakkından vazgeçebilecekti.

Bu hükümlerine göre Türkiye ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Misak-ı Milli sınırlarına tam olarak ulaşamamıştır.
- B) Petrol bölgesindeki hâkimiyetini kaybetmiştir.
- C) Doğu sınırı bugünkü şekline göre çizilmiştir.
- D) Musul'dan kısmen de olsa gelir elde etmiştir.

8. Lozan Antlaşması'ndan sonraki dönemde Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı önemli sorunlardan birisi de yabancı okullar sorunu olmuştur. Türk Hükûmeti; 26 Eylül 1925'te bir genelge hazırlayarak yabancı okullarda Türk dili, tarih ve coğrafya gibi derslerin Türkçe olarak Türk öğretmenleri tarafından okutulması ve bu okulların Türk müfettişlerce denetlenmesi esasını kabul etti. Yabancı okullar bu genelgeye uymak istemediler. Fransa ve papalığın soruna dâhil olması üzerine Türkiye, sadece bu okulları kendisine muhatap olarak aldığını belirtti. Genelgeye uymak istemeyen bazı okullar kapandı. Geri kalanlar da kapanmamak için kuralları kabul ettiler. Ancak bu olay Türk - Fransız ilişkileri de olumsuz etkiledi. Avrupa Devletleriyle olan ilişkileri de olumsuz etkiledi. Buna rağmen Türkiye, konuyu kendi iç sorunu sayarak uygulamalarına devam etti.

Buna göre Türkiye, yabancı okullar sorununun çözümünde,

- I. Millî menfaatleri esas almıştır.
- II. Kararlı ve cesaretli davranmıştır.
- III. Mütekabiliyet ilkesiyle hareket etmiştir.
- IV. Tam bağımsızlık ilkesine uygun bir dış politika yürütmüştür.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II	B) III ve IV
C) I, II ve IV	D) II, III ve IV

9. Türkiye 2. Dünya Savaşı'nın öncesinde dış politikada iki önemli adım atmıştır. Bunlardan biri olan Balkan Antantı 1934'te İtalya ve Almanya'nın saldırgan tutumları üzerine Balkanlar'ın güvenliği için Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya'nın katılımıyla kurulmuştur. 1937 yılında ise barış ve güvenliğin sağlanması amacı ile Türkiye, Irak, İran ve Afganistan arasında Sadabat Pakti kurulmuştur.

Bu gelişmelere göre Türkiye'nin aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenemez?

- A) İtalya ve Almanya'ya karşı askerî ittifak oluşturmak
- B) Yayılmacı devletlere karşı sınırlarını korumak
- C) Komşularıyla iyi ilişkiler içinde olmak
- D) Bölgesel barışa katkı sağlamak

10. Türkiye 1934 yılında bazı Balkan ülkeleriyle Balkan Antantı'nı, 1937 yılında ise bazı Orta Doğu ülkeleriyle Sadabat Pakti'nı yapmıştır. Çoğu komşumuz olan bu devletlerle antlaşmalar yapılmasına neden olan gelişmeler şunlardır:

- I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Versay Antlaşması'nın Alman halkını her alanda kötü bir duruma düşürmesi sonucu bu durumdan kurtulmak isteyen Almanların intikam hırsıyla hareket ederek, yeniden silahlanıp saldırgan bir politika izlemeye başlaması.
- I. Dünya Savaşı'ndan istediğini alamayan İtalya'nın İtilaf Devletleri'nin kendisine haksızlık yaptığını düşünerek Akdeniz'deki etkinliğini artırmak için yeniden harekete geçmesi. 1935 yılında Habeşistan'ı işgal ederek Orta Doğu'yu tehdit etmeye başlaması.

Buna göre Türk dış politikasında öncelikle aşağıdakilerden hangisinin önemsendiği söylenebilir?

- A) Ülkenin güvenliği
- B) Kültürel etkileşimin
- C) Ekonomik kalkınmanın
- D) Uluslararası kamuoyunun

11. 1936 yılında imzalanan Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin önemi 2022 Şubat ayında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'nda yeniden gündeme geldi. Çünkü bu sözleşme ile Boğazlardan özellikle savaş gemilerinin geçişi belirli kurallara bağlanırken söz hakkı büyük oranda Türkiye'ye bırakılmıştı. Uzmanlar Ukrayna ve Rusya arasındaki krizde Montrö Sözleşmesi'nin Karadeniz'deki tansiyonun artmasını önlediğini belirttiler. Çünkü Montrö Boğazlar Sözleşmesi yapılmamış olsaydı Karadeniz başta ABD olmak üzere birçok ülkenin yabancı gemilerinin cirit attığı kriz alanı olur, savaş daha geniş alanlara yayılabilirdi. Ayrıca bu sözleşmeye göre Türkiye savaşa dahil olursa savaş gemilerinin geçişi konusunda Türk Hükûmeti tü müyle dilediği gibi davranabilecektir.

Bu metne göre Montrö Boğazlar Sözleşmesi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Günümüze kadar geçerliliğini sürdürmüştür.
- B) Savaş gemilerinin giriş ve çıkışını yasaklamıştır.
- C) Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki hâkimiyetini güçlendirmiştir.
- D) Türkiye'nin ve Karadeniz'in güvenliği için yapılmış bir sözleşmedir.

1. Türkiye 26 Eylül 1925 tarihli genelgeyle yabancı okullarda;
- Türk Dili ve Edebiyatı, Millî Tarih ve Millî Coğrafya derslerinin Türk öğretmenler tarafından Türkçe okutulmasını,
 - Bu okulların Millî Eğitim Bakanlığına bağlı müfettişler tarafından denetlenmesini yürürlüğe koydu.

Buna göre Türkiye'nin yabancı okullar sorununda aşağıdakilerden hangisine önem verdiği söylenemez?

- A) Millî kültürün korunmasına
- B) Devlet otoritesinin sağlanmasına
- C) Egemenlik haklarının korunmasına
- D) Yabancı okulların sayıca azaltılmasına

2. Başta Fransa olmak üzere birçok Avrupalı devlet Türkiye'nin yabancı okullar üzerinde denetim kurmasına itiraz etmiştir. Fakat Türkiye, yabancı okullar sorununu "iç sorun" olarak kabul ettiğini, denetimlere uymayan okulların kapatılacağını belirtti. Bunun üzerine birçok yabancı okul kapanmamak için kuralları kabul ettiler ve böylece sorun çözüldü.

Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenbilir?

- A) Yabancı okullar sorunu Türk-Avrupa ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştur.
- B) Türkiye, Avrupalı devletlerin egemenlik haklarına müdahalesine izin vermiştir.
- C) Yabancı okullar sorunu Türkiye'nin istediği şekilde çözümlenmiştir.
- D) Türkiye eğitimde yaptığı reformlarla çağdaş uygarlık seviyesini yakalamıştır.

3. Türkiye, 5 Haziran 1926'da imzalanan Ankara Antlaşması'yla Musul'u İngiltere mandası altındaki Irak'a bıraktı.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türkiye'nin Misak-ı Milli'den taviz verdiği
- B) Dış politikada diplomatik bir yolun izlendiği
- C) İngiltere'nin Irak üzerinde nüfuz sahibi olduğu
- D) Türkiye'nin doğu sınırını kesin olarak çizdiği

4. Lozan Barış Antlaşması'nda Osmanlı borçlarını ödeyecek devletler şöyle belirlenmiştir:

- Türkiye
- Trablusgarp ve Balkan Savaşları sürecinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan toprak alan devletler
- Lozan Barış Antlaşması ile Osmanlı'dan ayrılarak Asya topraklarında kurulan devletler

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Türkiye, Osmanlı borçlarının tamamını ödemiştir.
- B) Osmanlı borçları devletler arasında paylaştırılmıştır.
- C) Borçlarda en büyük pay Türkiye'ye düşmüştür.
- D) Türkiye, Avrupa Devletleri'nden yeni borçlar almıştır.

5. Türkiye, Osmanlı Devleti'nin borçlarının çok büyük bir kısmını üstlenmiş ve 1954 yılına kadar bütün Osmanlı borçlarını ödemiştir.

Buna göre Türkiye ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Ekonomik olarak Avrupa ülkelerini yakaladığı
- B) Ekonomik açıdan rahatladığı
- C) Siyasi bağımsızlığını sağladığı
- D) Sanayi faaliyetlerini artırdığı

6. "Lozan Barış Antlaşması'na göre Yunanistan'daki Türkler ile Türkiye'deki Rumlar yer değiştirmesine karar verilmiştir. İstanbul, Bozcaada ve Gökçeada'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler bu değişimin dışında tutulacaktı." **diyen bir öğretmen Türkiye ve Yunanistan arasında yaşanan sorunların hangisinden söz etmektedir?**

- A) Nüfus mübadelesi sorunu
- B) Kıta sahanlığı sorunu
- C) Adalar sorunu
- D) Kıbrıs sorunu

Yukarıda verilen harita bir dostluk antlaşması olan Sadabat Pakti'na katılan ülkeleri göstermektedir.

Haritaya ve verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Suriye, Sadabat Pakti'na katılmamıştır.
- B) Ortadoğu'da Türk hâkimiyeti kesinleşmiştir.
- C) Bölgesel barış ve istikrar sağlanmak istenmiştir.
- D) Sadabat Pakti'na Türkiye'ye komşu olmayan ülkeler de katılmıştır.

8. 8 Temmuz 1937'de Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sadabat Pakti imzalandı. Bu pakta üye olan devletler, birbirlerinin iç işlerine karışmamayı ve ortak sınırlara saygı göstermeyi kabul etti.

Buna göre Sadabat Pakti'yla aşağıdakilerden hangisinin amaçlandığı söylenemez?

- A) Barışı korumak
- B) Güvenliği sağlamak
- C) Silahlanmaya önem vermek
- D) Yayılmacı politikaları engellemek

9. Boğazlar Komisyonu'nun kaldırılarak Boğazlar'ın kontrolünün Türkiye'ye geçtiği uluslararası belgenin adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gümrü Antlaşması
- B) Lozan Barış Antlaşması
- C) Sevr Barış Antlaşması
- D) Montrö Sözleşmesi

II. Dünya Savaşı öncesinde İtalya ve Almanya'nın saldırgan tutumu nedeniyle Türkiye Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya bir araya gelerek Balkan Antantı'nı imzalamışlar ve böylece sınırlarını güvenceye almışlardır.

Verilen bilgilere ve haritaya göre Balkan Antantı'yla aşağıdakilerden hangisinin amaçlandığı söylenemez?

- A) Muhtemel bir savaşın dışında kalmak
- B) Balkanlar'da barış ve güvenliği sağlamak
- C) Boğazlar sorununu çözüme kavuşturmak
- D) Almanya ve İtalya'nın yayılmacı politikasını önlemek

11. Lozan Antlaşması'na göre (1923)

- Boğazların iki yakası silahtan arındırılacaktı. Boğazlardan geçişi düzenlemek üzere Boğazlar Komisyonu oluşturulacaktı.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne göre (1936)

- Boğazların askerden arındırılmasına ve Boğazlar Komisyonunun kaldırılmasına ve Boğazların Türkiye'ye bırakılmasına karar verilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

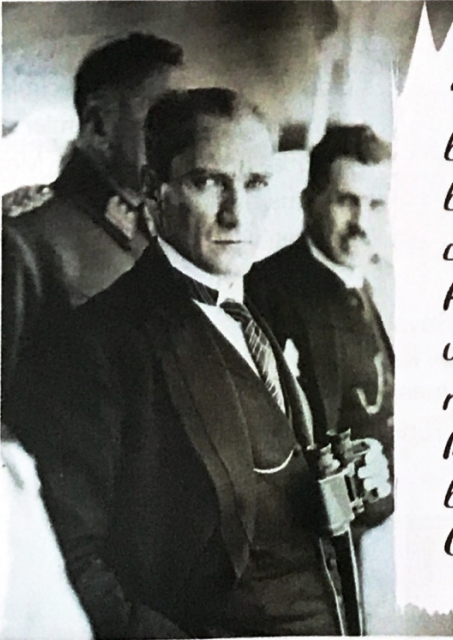
- A) Boğazlar'ın uluslararası önemi azalmıştır.
- B) Türkiye bölgesinde lider ülke hâline gelmiştir.
- C) Türkiye tüm deniz yollarında üstünlüğü ele geçirmiştir.
- D) Boğazlar sorunu Türkiye'nin bağımsızlık haklarına uygun olarak çözümlenmiştir.

☆ Etkinlik 1 Aşağıdaki ifadeleri doğru "D" veya yanlış "Y" olarak işaretleyiniz.

- a. Hatay, I. Dünya Savaşı sırasında önce İtalyanlar sonra da Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. ☐
- b. TBMM ile Fransa arasında yapılan Ankara Antlaşması ile Hatay'ın Türkiye'ye bağlanması kabul edilmiştir. ☐
- c. Lozan Antlaşması ile İskenderun sancağının (Hatay) Fransız mandası altındaki Suriye'de kalması kabul edilmiştir. ☐
- d. 1930'lu yıllardan sonra ortaya çıkan Avrupa'daki siyasi ve askerî gelişmeler Hatay Meselesini etkilemiştir. ☐
- e. Hatay önce özerk bir yapıya kavuşmuş, sonra bağımsız olmuş en sonunda da Türkiye'ye katılmıştır. ☐

☆ Etkinlik 2 Aşağıda verilen sözün Atatürk'ün hangi kişilik özellikleriyle ilgili olduğunu işaretleyiniz.

"Bu benim şahsi meselemdir. Durumu büyükelçiye daha başlangıçta açıkça ifade ettim. Dünyanın bu durumunda böyle bir meselenin Türkiye ile Fransa arasında silahlı bir anlaşmazlığa sürüklenmesi kesinlikle mümkün değildir. Fakat ben bunu da hesaba katmış bulunuyorum ve kararımı vermiş bulunuyorum. Şayet ufukta bu yolda binde bir ihtimal belirirse Türkiye cumhurreisliğinden ve hatta Büyük Millet Meclisi üyeliğimden çekileceğim ve bir fert olarak bana katılacak birkaç arkadaşla beraber Hatay'a gireceğim. Oradakilerle el ele verip mücadeleye devam edeceğim."

- ☐ İnkılapçılık
- ☐ Vatanseverlik
- ☐ Kararlılık, azim
- ☐ Liderlik

1. Sakarya Savaşı sonrası Türkiye ve Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşması'na göre Hatay, Fransız mandası olan Suriye'ye bırakıldı. Antlaşma ile Hatay için özel bir yönetim öngörüldü. Buna göre bölgede bulunan Türkler Türk okullarında Türkçe öğretim yapılabilecekti.

Buna göre Türkiye'nin aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenebilir?

- A) Suriye ile ekonomik ilişkilerini geliştirmeyi
- B) Hatay'ı askeri olarak kontrol altında tutmayı
- C) Hatay'ın Türkiye ile olan kültürel bağlarını korumayı
- D) Hatay sorununda dış ülkelerin desteğini kazanmayı

2. 1936'da Fransa, Suriye üzerindeki manda yönetimine son vererek Suriye'den çekilme kararı aldı. Fransa ve yeni kurulan Suriye Hükûmeti arasında varılan antlaşmayla İskenderun ve Antakya şehirleri Suriye'ye bırakıldı. Bu durum Hatay Türkleri arasında büyük endişe yarattı. Türkiye, Milletler Cemiyetine başvurarak Hatay'ın kaderine Hataylıların karar vermesini istedi. Fransa ise Hatay'ın, Suriye'nin bir parçası olduğunu açıkladı.

Verilen bilgilerden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Türkiye bölge halkının iradesinin dikkate alınmasını istemiştir.
- B) Fransa Türkiye'nin beklentilerine aykırı bir politika izlemiştir.
- C) Türkiye'nin baskıları Fransızların Hatay konusundaki tutumlarını değiştirmesini sağlamıştır.
- D) Türkiye, Hatay meselesinin diplomatik yollarla çözülmesini savunmuştur.

3. "Kırk asırlık Türk yurdu yabancı ellerde bırakılamaz."
Atatürk bu sözünü aşağıdaki sorunlardan hangisi ile ilgili olarak söylemiştir?

- A) Musul
- B) Oniki Ada
- C) Kıbrıs
- D) Hatay

4. Fransa'nın Hatay'ın, Suriye'nin bir parçası olduğunu açıkladı. Türkiye'nin bu duruma itiraz etmesi üzerine Milletler Cemiyeti, Hatay Sorunu'nu araştırmak için bir komisyon kurdu. Çalışmalarını tamamlayan komisyon hazırladığı raporda; Hatay halkının çoğunluğunun Türk olduğunu, Suriye'ye bağlanamayacağını ve Hatay'da bağımsız bir devletin kurulması gerektiğini belirtti. Bu rapor üzerine Milletler Cemiyeti, yeni bir komisyon kurarak bağımsız Hatay Devleti için bir anayasa hazırlattı.

Buna göre Hatay meselesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türkiye-Fransa ilişkilerini etkilemiştir.
- B) Fransa, Milletler Cemiyeti'nin kararlarına uymamıştır.
- C) Türkiye'nin çabaları Hatay'ın Suriye'ye bırakılmasını önlemiştir.
- D) Türkiye, Hatay meselesinde milliyetçilik düşüncesiyle hareket etmiştir.

5. Türkiye'nin başvurusu sonucunda Milletler Cemiyeti Hatay'ın bağımsızlığı için onay verdi. Ancak Fransa ve Suriye Hükûmeti çeşitli zorluklar çıkartarak bu durumu kabul etmek istemediler. Bu gelişmeler üzerine Türkiye, Hatay sınırına büyük bir askerî yığınak yaptı. Atatürk hasta yatağından kalkarak Adana ve Mersin'deki askerî birlikleri teftişe gitti. Aynı dönemde komşusu Almanya'daki gelişmelerden ve askerî hazırlıklarından çekinen Fransa, Türkiye ile anlaşmak zorunda kaldı. 3 Temmuz 1938'de yapılan anlaşma sonucu Türk ordusu Hatay'a girdi.

Verilen bilgilerden hareketle Hatay Meselesi ile ilgili,

- I. Uluslararası kuruluşlar olaya müdahale etmiştir.
- II. Türkiye dış politikada başarılı bir sonuç elde etmiştir.
- III. Türkiye askerî, siyasi ve diplomatik alanda kararlılığını ortaya koymuştur.
- IV. Bölgesel ve küresel güvenlik kaygıları diplomatik kararlar üzerinde belirleyici olmuştur.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabılır?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, II ve III
- D) I, II, III ve IV

6. "Atatürk, Hatay sorununun çözümü sürecinde önemli sağlık sorunları yaşamasına rağmen 20 Mayıs 1938'de Mersin'e gitmiştir. Hatay sorunu çözülünceye kadar burada kalacağını söylemiştir." **diyen bir öğrencinin bu ifadelerine göre Atatürk'ün kişilik özelliklerinden hangisine ulaşılabilir?**

- A) Akılcılığına
- B) Barışçılığına
- C) Çok yönlülüğüne
- D) Azim ve kararlılığına

7. Çıkabilecek yeni bir dünya savaşı karşısında Türkiye'nin dostluğuna ihtiyaç duyan Fransa, Hatay halkının Türkiye'ye katılma isteğini kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu gelişmeler üzerine Hatay meclisi oy birliğiyle Türkiye'ye katılma kararı aldı.

Buna göre Hatay sorununun çözümünde aşağıdaki anlayışlardan hangisi benimsenmiştir?

- A) Yayılmacılık
- B) Sömürgecilik
- C) Millî irade
- D) Mandacılık

8. "Ben toprak büyütme heveslisi değilim; barış bozma alışkanlığım yoktur. Ancak antlaşmaya dayanan hakkımızın isteyicisiyim. Onu alamazsam edemem. Büyük Meclisin kürsüsünden millete söz verdim. Hatay'ı alacağım... Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getiremezsem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilsem bir dakika yaşayamam."

Bu sözlerinden hareketle Atatürk ile ilgili,

- I. Yayılmacı bir politika yanlısı değildir.
- II. Uluslararası hukuka uygun davranmıştır.
- III. Liderlik ve sorumluluk bilincine sahiptir.
- IV. Kendine güvenen, kararlı bir insandır.

gelişmelerinden hangileri kanıt olarak gösterilebilir?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, II ve III
- D) I, II, III ve IV

9. "Bu benim şahsi meselemdir. Durumu büyükelçiye daha başlangıçta açıkça ifade ettim. Dünyanın bu durumunda böyle bir meselenin Türkiye ile Fransa arasında silahlı bir anlaşmazlığa sürüklenmesi kesinlikle mümkün değildir. Fakat ben bunu da hesaba katmış bulunuyorum ve kararımı vermiş bulunuyorum. Şayet ufukta bu yolda binde bir ihtimal belirirse Türkiye Cumhurreisliğinden ve hatta Büyük Millet Meclisi üyeliğimden çekileceğim ve bir fert olarak bana katılacak birkaç arkadaşla beraber Hatay'a gireceğim. Oradakilerle el ele verip mücadeleye devam edeceğim."

Atatürk'ün Hatay sorunuyla ilgili söylediği bu sözlerden onun kişilik özelliklerinden hangisine ulaşamaz?

- A) Kararlılığına
- B) İnkılapçılığına
- C) Vatanseverliğine
- D) Liderliğine

10. Atatürk, siroz hastalığı sebebiyle karaciğerinde meydana gelen büyüme ve sertleşme ile mücadele ediyordu. Bu hastalığın tedavisi için dinlenmesi ve perhiz yapması gerekirken, o, devlet işlerine odaklanmaya devam etti. Hatay'ın bağımsızlığı adına, 1938 Mayıs'ında Adana ve Mersin'e zorlu bir gezi gerçekleştirdi. Bu gezinin ardından Ankara'ya dönüşünde, hastalığı daha da kötüleşti.

Bu durum Atatürk'ün aşağıdaki kişilik özelliklerinden hangisiyle ilişkili değildir?

- A) Vatanseverliği
- B) Fedakârlığı
- C) Azmi ve kararlılığı
- D) Barışçılığı

11. Türkiye Hatay'ın anavatana katılma sürecinde faaliyetlerini özellikle Milletler Cemiyeti'nin kontrolünde gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Buna göre Türkiye'nin dış politikasıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Akılcıdır.
- B) Barışçıdır
- C) Mütekabiliyetçidir.
- D) Uluslararası hukuka bağlıdır.

Hatay'ın ülkemize katılmasıyla ilgili bir gazete haberi verilmiştir.

Bu haber dikkate alındığında Hatay Meselesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Misak-ı Milli'ye uygun şekilde çözümlenmiştir.
- B) Diplomatik yollarla çözüme kavuşturulmuştur.
- C) Türkiye- Fransa sorunlarının tamamı çözülmüştür.
- D) Türk halkı tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

2. "Ben toprak büyütme meraklısı değilim. Barış bozma alışkanlığım yoktur ancak antlaşmaya dayanan hak-kımdan isteyicisiyim. Onu almasam edemem. Meclis kürsüsünden milletime söz verdim: Hatay'ı alacağım! Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getirmezsem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilirsem bir dakika yaşayamam."

Atatürk'ün Hatay sorunu konusunda söylediği bu ifadeler onunla ilgili aşağıdakilerden hangisinin göstergesi değildir?

- A) Kararlı ve idealist davrandığının
- B) Millete karşı sorumluluk duyduğunun
- C) Dış ilişkilerde tek taraflı düşündüğünün
- D) Toprak bütünlüğünü sağlamak istediğinin

3. Atatürk'ün Hatay konusunu Milletler Cemiyeti'ne taşıması, Türkiye'nin dış politikada hangi ilkeye bağlı kaldığının bir göstergesidir?

- A) Barışçı
- B) Teslimiyetçi
- C) Mütekabiliyet
- D) Yayılmacı

4. • Lozan Antlaşması'nda Boğazlarla ilgili olarak alınan karara göre Boğazların uluslararası bir komisyon tarafından idare edilmesi kararlaştırılmıştır.
- Türkiye yaptığı girişimler sonucunda Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanmasını sağlamıştır. Sözleşmeye göre Boğazlar Komisyonu kaldırılarak yetkileri Türkiye'ye devredilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Misak-ı Milli tam olarak gerçekleşmiştir.
- B) Çağdaşlaşma hareketlerine hız verilmiştir.
- C) Türkiye Boğazlar üzerindeki egemenliğini sağlamıştır.
- D) Yeni Türk devletinin bağımsızlığı Avrupalı devletler tarafından tanınmıştır.

5. Kapitülasyonlardan yararlanan yabancı devletler Osmanlı topraklarında birçok okul açmışlardı. Fakat bu okullar Osmanlı Hükûmeti tarafından yeterince denetlenmiyordu. Bu durumdan yararlanan devletler bu okullar arayıcılığıyla misyonerlik faaliyetleriyle birlikte azınlıkların devlete karşı isyan hareketlerine girmesine sebep oluyordu. Bu soruna Lozan'da alınan "Yabancı okullar, Türk hükûmetinin koyacağı kurallara uydukları takdirde faaliyetlerine devam edecektir." maddesiyle çözüm getirilmek istenmiştir.

Buna göre yabancı okullarla ilgili alınan bu karar, Türk Devleti'nin aşağıdakilerden hangisine verdiği önemi göstermektedir?

- A) Kalıcı barış yapmaya
- B) Tam bağımsızlığı sağlamaya
- C) Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmaya
- D) Mütekabiliyet anlayışına göre hareket etmeye

6. Lozan Antlaşması'yla yabancı okulların çalışması belirli şartlara bağlanmıştı. İmtiyazlarının kaldırılması yabancı okullar sorununun ortaya çıkmasına neden oldu. Konu ile ilgili devletlerin elçilerinin görüşme teklifleri ise Türk hükûmeti tarafından reddedildi.

Yabancı okullar sorununun batılı devletler ile görüşülmemesi aşağıdakilerden hangisinin savunulduğunun göstergesidir?

- A) Bağımsızlığın
- B) Laikliğin
- C) Barışçılığın
- D) Sosyal devletin

7.

Almanya'nın Orta Doğu'da siyasi ve ekonomik etkinliğini artırma çabaları, İtalya'nın 1935'te Habeşistan'a asker çıkarması ve On İki Ada'yı silahlandırarak Doğu Akdeniz'de güvenliği tehdit etmesi üzerine 8 Temmuz 1937'de Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sadabat Paketi adı verilen bir dostluk antlaşması imzalandı. Buna göre taraflar birbirlerinin iç işlerine karışmamayı, ortak sınırlarına saygı göstermeyi ve taraf ülkelere saldırma amacını taşıyan girişimlere katılmamayı taahhüt ettiler.

Verilen bilgilere ve haritaya göre Sadabat Paketi ile ilgili,

- I. Bölge ülkeleri yayılcı politikalarla karşı önlem almışlardır.
- II. Türkiye, kara ve deniz sınırlarını güvence altına almaya çalışmıştır.
- III. Ortadoğu'da bölgesel iş birliği kurma amacıyla hareket edilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) I, II ve III

8. Türkiye ile Yunanistan arasında, Lozan görüşmeleri sırasında yapılan sözleşmeye göre Anadolu'daki Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler karşılıklı olarak yer değiştirecek; İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler, bu mübadelenin (değişimin) dışında tutulacaktı. Fakat sözleşmenin uygulanması sırasında Yunanistan Türkiye'de daha fazla Rum nüfusun kalması için çalıştı. Bu durum Türkiye'nin tepkisine neden oldu. Sorun Milletler Cemiyeti'ne götürülmüşse de çözülmedi. Bu arada Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Türklerin mallarına el koyması üzerine Türkiye de İstanbul'daki Rumların mallarına el koydu. Ancak taraflar arasında yaşanan gerginliğin devam ettiği süreçte İtalya'nın Akdeniz'de saldırgan bir politika takip etmesi, Türkiye ve Yunanistan'ı tedirgin etti. Bu durum karşısında iki devlet birbirleriyle yakınlaşma ihtiyacı hissettiler. 10 Haziran 1930'da Ankara'da imzalanan antlaşma ile İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya'da yaşayan Türkler mübadele dışında tutularak mübadele sorunu çözüldü.

Buna göre Türkiye'nin nüfus mübadelesi sorununda takip ettiği politikayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dünyadaki gelişmeleri dikkate almamıştır.
- B) Millî menfaatleri esas alan bir politika uygulamıştır.
- C) Uluslararası antlaşmalara bağlı kalmaya çalışmıştır.
- D) Bazı durumlarda mütekabiliyet ilkesini uygulamıştır.

1.

ATATÜRK'ÜN TÜRK DİŞ POLİTİKASINA İLİŞKİN BAZI SÖZLERİ ŞUNLARDIR:

"İç kuruluşa dayanmayan dış siyasetler daima mahkûm kalırlar. Bir toplumun iç kuruluğu ne kadar kuvvetli, sağlam olursa dış siyaseti de o nispette güçlü ve dayanıklı olur."

"Akıl, mantık ve zekâ ile hareket etmek bizim en belirgin özelliğimizdir."

"Yurtta barış, dünyada barış."

"Öldüreceğiz diyenlere karşı, ölmeyeceğiz diye savaşa girebiliriz. Ancak, ulusun hayatı tehlikeye girmedikçe, savaş bir cinayettir."

"Şüphesiz, hukukumuza, şeref ve değerimize saygı gösterildikçe karşılıklı saygıda asla kusur etmeyeceğiz."

"En uzakta zannettiğimiz bir olayın bize bir gün temas etmeyeceğini bilemeyiz. Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve her milleti bunun bir parçası kabul etmek gerekir."

Atatürk'ün bu sözlerinden hareketle dış politika ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yanlış olur?

- A) Her durumda barış içinde olmalı hiç bir zaman savaş yapılmamalıdır.
- B) Dış politikada hem Türk kamuoyu hem de dünya kamuoyu dikkate alınmalıdır.
- C) Uluslararası ilişkilerde gerçekçi olmalı düşünmeden duygularımızla hareket edilmemelidir.
- D) Başka devletlerle olan ilişkilerimizde mütekabiliyet (karşılıklık) ilkesine göre hareket edilmelidir.

Türkiye ve Hatay halkının beklentisini bilen Atatürk, Hatay için "Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde kalamaz" demiştir. Ancak bununla beraber "Yarın sabah bir tümen asker yollasam, Hatay'ı alabilirim. Renani için harekete geçmeyen Fransızlar, bir Suriye sancağı için bizimle savaşa girmezler; bunu da bilirim. Fakat, ya bu sefer şeref ve namus sorunu yaparlarsa? Milletler belli olur mu? Ben bir sancak için Türkiye'yi savaş tehlikesine sokmam." diyen Atatürk askerî güç kullanmak yerine diplomatik yollarla Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını sağlamıştır.

Buna göre Atatürk'ün dış politika anlayışı ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Mütekabiliyet ilkesiyle hareket etmiştir.
- B) Türk kamuoyunun isteklerini dikkate almıştır.
- C) Gerçekçi ve akılcı davranmıştır.
- D) Uluslararası hukuka ve barışa bağlı kalmıştır.

3. Türkiye, İtalya ve Almanya'nın takınmış olduğu saldırgan politikalara karşı şu önemleri almıştır:

- 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.
- 1934'te imzaladığı Balkan Antantı ile batı sınırlarını güvence altına aldı.
- 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazlarda Türk egemenliğini sağladı.
- 1937'de doğu sınırlarını güvenceye almak için İran, Irak ve Afganistan ile Sadabat Pakti'nı imzaladı.

Buna göre Türkiye ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Dünya barışını korumaya yönelik çabalar sergilemiştir.
- B) Yayılmacı bir dış politika izlemiştir.
- C) Sınırlarını korumak için bölgesel iş birliğine gitmiştir.
- D) Akılcı ve gerçekçi bir dış politika takip etmiştir.

4.

Lozan Barış Antlaşması'na Göre Boğazlar	Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne Göre Boğazlar
- Boğazlar başkanı Türk olan Uluslararası Boğazlar Komisyonu tarafından yönetilecek. - Boğazların her iki yakasında askerden arındırılmış bölge bulundurulacak.	- Boğazların yönetimi Türkiye'ye devredilecek. - Askerden arındırılmış bölge kaldırılacak. - Türkiye Boğazlarda askerî tedbir alabilecek.

Verilenlere göre;

- Türkiye'nin bölgedeki askerî etkinliği artmıştır.
- Türkiye Boğazların kontrolünü ve güvenliğini sağlamıştır.
- Türkiye kendi karasularındaki kabotaj hakkını ele geçirmiştir.
- Lozan Barış Antlaşması'nın Boğazlarla ilgili hükümleri geçersizleşmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve IV D) II, III ve IV

5. "Görüyorsunuz ki Balkan milletleri yakın geçmişten çok uzak ve derin geçmişin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü insani ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hadiselerin bıraktığı dargın izlerle geçmiş zamanlarda, gevşetilmiş hatta unutturulmuş olan hakiki bağların düzeltilmesinin lüzumlu ve faydalı olduğu yeni insani döneme girdik... Balkan Birliği'nin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasi müstakil mevcudiyete saygı ile dikkat ederek iktisadi sahada, kültür ve medeniyet vadisinde çalışmak olunca böyle bir eserin bütün medeni dünya tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez... "(Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri)

Bu konuşmasından hareketle Atatürk ile ilgili,

- Devletler birbirlerinin bağımsızlığına saygılı olmasını beklemektedir.
- Dış politikada akılcılık ilkesine göre hareket edilmesini gerekli görmüştür.
- Türkiye'nin öncülüğünde Balkanlarda yeniden bir siyasi birliğin kurulmasını istemiştir.
- Balkanlarda kurulacak bölgesel barışın dünya kamuoyu tarafından takdir edileceğine inanmaktadır.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve III D) II, III ve IV

1. Lozan Barış Konferansı'nda, Türk-İrak sınırı tartışıldı. İsmet Paşa, Musul'un Türkiye'ye verilmesini talep ederken, İngiliz temsilcisi Lord Curzon, Musul'un Irak sınırları içinde kalmasında ısrar etti. Türk temsilcisinin halk oylaması önerisi İngiltere tarafından reddedildi. Musul sorunu, Türk-İngiliz ilişkilerini gerdi ve konferansın ilerlemesini tehlikeye soktu, bu nedenle çözümü konferans sonrasına bırakıldı..

Bu metne göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Türk-İrak sınırı bugünkü şekline göre çözüme kavuşturulmuştur.
B) İngiltere, Musul sorununun demokratik yöntemlerle çözülmesini istememiştir.
C) Musul sorunu taraflar arasında diplomatik yollarla çözümlenmek istenmiştir.
D) Türkiye, Musul'un alınması yönünde bir tavır takınmıştır.

Lozan Barış Antlaşması'nın 37'den 45'e kadar olan maddeleri "Azınlıkların Korunması"na dairdir. Bu bölümde; Türkiye'de bulunan gayrimüslimler ile Yunanistan'da bulunan Müslümanlar "azınlık/ekaliyet" sayılmış ve statüleri belirlenmiştir. 45. madde ise bu statünün korunması için "...Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınan hukuk, Yunanistan tarafından da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlıklar için de tanınmıştır" şeklindedir.

Buna göre Lozan Barış Antlaşması'nda azınlıklar sorunu dış politika ilkelerinden hangisine göre çözüme kavuşturulmuştur?

- A) Akılcılık
B) Gerçekçilik
C) Mütakabiliyet esası
D) Türk ve Dünya kamuoyunu dikkate alma

3. Yunanistan ve Türkiye arasında gerçekleşen nüfus mübadelesi ile binlerce insan göç etmek suretiyle karşılıklı olarak yer değiştirmiştir.

Buna göre nüfus mübadelesinin hangi alanda önemli sonuçlar doğurduğu söylenebilir?

- A) Toplumsal
B) Askeri
C) Hukuk
D) Bilim

4. Türkiye 1929'da savaşın ulusal politika aracı olarak kullanılmasını yasaklayan Briand-Kellogg Paketi'ne; 1932 yılında da Cenevre'de düzenlenen silahsızlanma konferansına katılmıştır. Ardından da Milletler Cemiyetine üye olmuştur.

Buna göre Türkiye ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Savaş karşıtı bir anlayışa sahiptir.
B) Barışı koruma çabalarına destek vermiştir.
C) Ordunun güçlendirilmesine önem vermiştir.
D) Uluslararası alanda etkin bir politika izlemiştir.

5. Türkiye İkinci Dünya Savaşı öncesinde barışı korumak için Balkan Antantı'nın imzalanmasına öncülük etmiştir.

Türkiye'nin bu tutumu;

- I. Suriye,
II. İtalya,
III. Almanya

gibi ülkelerden hangilerinin izlediği yayılmacı politikalara karşı olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

6. "Tüm dünyada sorunların giderek arttığı 1930'lu yıllarda Atatürk, dış politikada mevcut olan sorunları diplomasi ile çözmeye ve dünya barışına katkı sunmaya önem vermiştir." diyen bir tarihçinin bu ifadelerine;

- I. Balkan Antantı'nın imzalanması,
II. Sadabat Paketi'nin imzalanması,
III. Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanması

gelişmelerinden hangileri kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

7.

Hatay'ın Türkiye'ye katılma süreciyle ilgili verilen bu görsele göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türkiye'nin yüzölçümünün ve nüfusunun arttığı
- B) Milletler Cemiyetinin Türkiye lehine karar verdiği
- C) Hatay'ın demokratik yollarla Türkiye'ye bağlandığı
- D) Hatay'ın belli bir dönem Fransa kontrolünde kaldığı

8. Aşağıda Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin bazı maddeleri verilmiştir.

- Boğazların yönetimi Türkiye'ye devredilecek.
- Boğazların güvenliği Türkiye'nin yetki ve sorumluluğunda olacak.
- Askerden arındırılmış bölge kaldırılacak. Türkiye buralarda askeri tedbir alabilecek.
- Boğazlardan ticaret gemilerinin geçişi serbest ve ücretsiz olacak, savaş gemilerinin geçişi belli kurallara bağlı olacak.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nde yer alan bu maddelere göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türkiye'nin egemenlik hakları kısıtlanmıştır.
- B) Ticari faaliyetlerin gelişmesi amaçlanmıştır.
- C) Türkiye, Boğazlar'da askeri denetime sahip olmuştur.
- D) Türkiye, deniz yolları üzerinde önemli bir ülke haline gelmiştir.

Ünite 07

YouTube
Konu Tekrarı

ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE SONRASI

Atatürk'ün Vefatı ve Yankıları

İnsan Eserleriyle Yaşar

Yeniden Sarsılan Dünya

II. Dünya Savaşı'nın Türkiye'ye Etkileri

Demokrasi Yolunda Güçlü Adımlar

Neler Öğreneceğiz?

- İTA.8.7.1 Atatürk'ün ölümüne ilişkin yansıma ve değerlendirmelerden hareketle onun fikir ve eserlerinin evrensel değerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
- İTA.8.7.2 Atatürk'ün Türk Milleti'ne bıraktığı eserlerinden örnekler verir.

- İTA.8.7.3 Atatürk'ün İkinci Dünya Savaşı öncesi tespitleri ve girişimleri Türkiye'nin savaşta izlediği denge siyaseti ile ilişkilendirilir.
- İTA.8.7.4 İkinci Dünya Savaşı'ndaki gelişmelerin ve bu savaşın sonuçlarının Türkiye'ye etkilerini analiz eder.
- İTA.8.7.5 Türkiye'de çok partili siyasi hayata geçişi hızlandıran gelişmeleri, demokrasinin gerekleri açısından analiz eder.

Anıtkabir: Mustafa Kemal Atatürk'ün Ankara Rasattepe'de bulunan anıt mezarıdır. Anıt mezara "mozole" de denilir.

Anıtkabir, Atatürk'e saygının bir simgesi olarak, her yıl 10 Kasım'da ve millî bayramlarda on binlerce kişi tarafından ziyaret edilir.

Birleşmiş Milletler: 24 Ekim 1945'te kurulan uluslararası bir örgüttür, amacı dünya barışını ve güvenliğini korumak, ekonomik, toplumsal ve kültürel iş birliğini teşvik etmektir.

Türkiye, BM'nin kurucu üyelerden biri olarak, uluslararası barış ve iş birliği çabalarında aktif bir rol oynamaktadır. Merkezi New York'ta bulunan BM çatısı altında 193 üye ülke bulunmaktadır.

Çiftçi Topraklandırma Kanunu: 11 Haziran 1945'te, arazisi olmayan veya mevcut arazisi yetersiz olan köylülere toprak dağıtmak amacıyla çıkarılan kanundur.

Çiftçi Topraklandırma Kanunu, Türkiye'de sosyal adaletin sağlanması ve tarımsal üretimin artırılması hedefine katkıda bulunmuştur.

Demokrat Parti: 7 Ocak 1946'da kurulan ve 1950 seçimlerinde iktidara gelen siyasi partidir.

Demokrat Parti, 27 yıllık tek parti dönemini sona erdirerek Türkiye'nin çok partili demokrasiye geçişinde kilit bir rol oynamıştır.

Denge Politikası: İki taraf arasında kalan bir devletin, her iki tarafa da eşit mesafede durarak bağımsız politikalar izleme stratejisidir.

Türkiye II. Dünya Savaşı boyunca hem Mihver hem de Müttefik Devletlerle ilişkilerini devam ettirerek denge politikası izlemiş, böylece tarafsız kalmayı başarmıştır.

Ekmek Karnesi: İkinci Dünya Savaşı sırasında yoksulluk nedeniyle halka ekmek alabilmesi için dağıtılan karnelerdir.

Ekmek Karnesi uygulamasına göre mahalle muhtarları hanedeki kişi sayısı kadar karneleri veriyordu. Kişi başı günlük 375 gr. ekmek alınabiliyordu. Yedi yaşından küçük çocuklara ise bu miktarın yarısı veriliyordu.

Etnografya Müzesi: Bir ülkenin veya bölgenin etnografik eserlerinin sergilendiği müzedir.

Etnografya ise kültürleri ve kültür oluşumlarını araştıran bilim adına verilen isimdir.

Atatürk'ün naaşı, 21 Kasım 1938'de yapılan bir törenle Etnografya Müzesi'nde hazırlanan geçici kabrine yerleştirildi.

Enflasyon: Genel olarak mal ve hizmetlerin fiyatlarının sürekli bir şekilde artması, paranın satın alma gücünün düşmesi dolayısıyla tüketicilerin daha az mal veya hizmet satın alabilmesidir.

II. Dünya Savaşı yıllarında üretimin azalması ve karaborsacılık faaliyetleri enflasyonun yükselmesine neden olmuştur.

İstirahat: Dinlenme, rahatlama veya işlere ara verme durumu

Atatürk, doktorunun "istirahat etmesi" yönündeki tavsiyesine rağmen çalışmalarına ara vermeden devam etmiştir.

Karartma: Savaş durumunda düşman uçaklarından korunmak amacıyla ışıkların örtülmesi veya söndürülmesi eylemidir.

2. Dünya Savaşı sırasında düşman uçaklarının gece bombardıman yapması ihtimaline karşı özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde karartma uygulanmıştır.

Katafalk: Üzerine genellikle önemli bir kimsenin naaşının veya tabutunun yerleştirildiği yüksek platform.

Atatürk'ün naaşının Anıtkabir'e taşınmadan önce sergilendiği katafalk, ulusal yasın bir simgesi olmuştur.

Karaborsa: Piyasada bulunmayan bir malın gizlice, el altından çok yüksek fiyatla alınıp satılması işi

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Türkiye'de bazı temel malzemeler karaborsada satılmıştır.

Koma: İnsanların bilincinin kaybolduğu ve dış uyarılara rağmen çevrede olanların farkına varamama durumudur.

Atatürk 17 Ekim'de ilk kez ağır bir komaya girdi. Bu koma hâli 19 Ekim'e kadar belirli aralıklarla devam etti. 8 Kasım'da ikinci defa ağır komaya girdi.

Mançurya: Doğu Asya'da, Çin'in kuzeydoğusunda yer alan tarihi bir bölgedir.

Japonya'nın 1931'de Mançurya'yı işgali, uluslararası alanda büyük tepkilere yol açmıştır.

Matem: Ölüm veya bir felaket sonucu yaşanan derin üzüntü.

Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı, Türkiye genelinde ulusal matem günlerinin ilan edilmesine neden olmuştur.

Mazlum Devlet: Kendisine zulmedilmiş, mağdur edilmiş devlet.

İngiltere, Fransa ve İtalya gibi emperyalist devletlerin sömürgeleştirdikleri Afganistan, Hindistan, İran, Irak ve Suriye gibi devletler, mazlum milletler olarak kabul edilmiştir.

Mihver Devletler: II. Dünya Savaşı'nda Almanya, İtalya ve Japonya'nın oluşturduğu devletler grubuna (blok) Mihver Devletler; bunların karşısında yer alan İngiltere, Fransa ve Sovyet Rusya'nın oluşturduğu diğer gruba ise **Müttefik Devletler** denilmiştir.

Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam): I. Dünya Savaşı sonrası kurulan ve uluslararası sorunların barışçıl yollarla çözülmesini amaçlayan örgüt.

Türkiye 1934 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

Milli Kalkınma Partisi: Nuri Demirağ tarafından 1945'te kurulan ve Türkiye'nin çok partili sisteme geçişinde önemli bir rol oynayan ilk muhalefet partisidir.

Milli Korunma Kanunu: 18 Ocak 1940'ta çıkarılan ve üretim, dağıtım, tüketim faaliyetlerini devlet kontrolüne almayı amaçlayan kanun.

Muası: Aynı asır (yüzyıl) içinde yer alan, çağdaş, modern anlamlarında kullanılan bir ifadedir.

Milli kültürümüzü muası medeniyet seviyesinin üstüne çıkartacağız. (Mustafa Kemal Atatürk)

Naaş: Toplum tarafından sevilen ve saygı duyulan insanların ölü bedenleri yani cesetleri için kullanılan bir ifadedir.

Atatürk'ün **naaşı**, 10 Kasım 1953 tarihinde Ankara Etnografya Müzesi'nden alınarak, Anıtkabir'e nakledilmiştir.

Narh: Temel tüketim maddelerinin satış fiyatlarının devlet tarafından belirlenmesidir.

2. Dünya Savaşı yıllarında aşırı fiyat artışlarını engellemek için Narh uygulamasına geçilerek temel tüketim ürünlerinin fiyatı devlet tarafından belirlenmiştir.

Siroz: Kronik karaciğer hastalığı olarak da adlandırılan siroz, karaciğerde ileri derecede hasar oluşumuna verilen isimdir.

Ocak 1938'de Atatürk, Yalova'da iken yeniden rahatsızlanmış ve kendisini muayene eden Prof. Dr. Nihat Yaşar Belger tarafından "siroz başlangıcı" teşhisi konmuştur.

Tatbikat: Askerî birliklerin savaşa hazırlık amacıyla yaptığı manevralar.

Türkiye NATO üyesi olarak gerçekleştirdiği askeri tatbikatlarla, savunma kabiliyetini artırmakta ve müttefikleriyle iş birliğini güçlendirmektedir.

Tazminat: Savaşlarda yenilen devletlerin, galip devletlere verdikleri zarar karşılığında ödemek mecburiyetinde oldukları maddi bedellere savaş tazminatı denir.

I. Dünya Savaşı sonrası yapılan antlaşmalarla başta Almanya olmak üzere yenilen devletlere yüklenen ağır tazminatlar, zaten çökmüş olan ekonomileri ayağa kaldırmaz hâle getirmişti.

Totaliter Rejim: Tek bir parti veya liderin mutlak kontrolü altında olan yönetim şekli.

Almanya ve İtalya'da görülen totaliter rejimlerin (faşizm, nazizm) uyguladığı yayılmacı politikalar dünyayı büyük bir savaşa sürüklemiştir.

Vasiyet: Bir kişinin ölümünden sonra mal varlığının dağıtımıyla ilgili talimatlara vasiyet denir. Günümüzde vasiyetler, kişilerin son arzularının yerine getirilmesinde hukuki bir araç olarak kullanılmaktadır.

Atatürk, vefatından önce düzenlediği vasiyetnamesinde, manevi çocuklarına İş Bankası'ndaki payının yıllık gelirinden her ay belirli miktarda para ödenmesini istemiştir.

Vefat: Bir kişinin ölümü.

Atatürk, 10 Kasım 1938 Perşembe günü sabahı, saat 09.05'te, Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etti.

Virane: Harabe, yıkık dökük yer.

II. Dünya Savaşı sırasında bombalanarak yakılıp yıkılan, alt yapısı yok edilen şehirler **viraneye** dönmüştü.

Zabit: Rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan asker.

"Zabit ve Kumandan ile Hasbihâl", Mustafa Kemal Atatürk'ün Osmanlı ordusu ve askerlik ile ilgili görüşlerini yazdığı kitaptır.

Hasbihâl: Söyleşmek, karşılıklı konuşmak, sohbet etmek

Zaruri-zaruret: Zorunluluk, gereklilik.

"Savaş zaruri ve hayati olmalıdır. Millet in hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça savaş bir cinayettir." (Mustafa Kemal Atatürk)

ATATÜRK'ÜN VEFATI VE YANKILARI

derslig
animasyonu

Atatürk'ün Vefatı (10 Kasım 1938)

- Atatürk hayatı boyunca pek çok defa hastalanmış ancak ölümüne neden olan "siroz" hastalığı teşhisi, 1938'de Yalova'da iken Prof. Dr. Nihat Yaşar Belger tarafından konulmuştur.
- Atatürk'ün bu hastalığı bir müddet kamuoyundan gizlense de Fransa'dan Doktor Fiessinger'in (Fisingir) getirilmesiyle bilinir hâle gelmiş ve 30 Mart 1938 tarihinde Anadolu Ajansı'nda Atatürk'ün hastalığına dair ilk resmî açıklama yapılmıştır.
- Doktorlar Atatürk'e dinlenmesini tavsiye etseler de Cumhurbaşkanı olarak devlet işlerini aksatmamış, özellikle Hatay sorunuyla yakından ilgilenmiş, bölgeye ziyaretlerde bulunmuştur. Ayrıca yaklaşmakta olan yeni bir dünya savaşı tehlikesine karşı Türkiye'nin güvenliğini sağlayacak önlemler almaya çalışmıştır.
- Hastalığına rağmen çalışmaya devam etmesi Atatürk'ü daha da yıpratmış ve hastalığının ilerlemesine neden olmuştur. Yapılan tedaviler bir sonuç vermemiş ve 10 Kasım 1938 perşembe günü saat 09.05'te Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etmiştir.

ATATÜRK'ÜN SON YOLCULUĞU

- 10 Kasım: Atatürk Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etti.
- 16 Kasım: Dolmabahçe Sarayı'nın büyük tören salonuna konulan Atatürk'ün naaşı, binlerce insan tarafından ziyaret edildi.
- 19 Kasım: Dolmabahçe salonunda cenaze namazı kılındı.
- 20 Kasım: Yavuz Zırhlısı ile İstanbul'dan İzmit'e getirilen Atatürk'ün naaşı buradan özel bir trenle Ankara'ya getirildi. Ankara Garı'nda yeni Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından karşılandı.
- 21 Kasım: Etnografya Müzesinde hazırlanan geçici kabrine yerleştirildi.

Burası Önemli

Atatürk kendi yazdığı vasiyetnamesinde İş Bankasında bulunan hisse gelirlerinden, Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumuna pay ayrılmasını da istemiştir. Bu tutumu Atatürk'ün Türk kültürünün gelişmesine verdiği önemi göstermektedir.

Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesi'ne konulduktan sonra Atatürk için bir anıt mezar yapılmak istenir. Bunun için uluslararası bir yarışma düzenlenir. 47 projenin katıldığı bu yarışmada Türk mimarlar Prof. Dr. Emin Onat ile Doç. Dr. Orhan Arda'nın ortak projesi 1. seçilir. "Anıtkabir" ismi verilen bu projenin inşaatına 1944 yılında başlanmış, yer olarak da Ankara'nın hâkim bir noktasında bulunan Rasattepe seçilmiştir.

Anıtkabir'in yapımı 1953 yılında tamamlanarak 10 Kasım 1953'te Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesinden alınarak Anıtkabir'e nakledildi. Yurdun farklı yerlerinden getirilen topraklar Anıtkabir'de, Atatürk'ün naaşının bulunduğu özel bir bölüme konuldu.

Atatürk'ün Vefatının Yurt İçindeki Yankıları

- Atatürk toprakları işgal edilmiş, bağımsızlığı elinden alınmış, ordusu dağıtılmış, tüm kurumlarına el konulmuş bir ulusun bağımsızlığını kazanmasında önderlik etmiş bir liderdir. Yok edilmeye çalışılan bir ulusun yeniden ayağa kalkmasını sağlamıştır. Bu yüzden onun ölümü Türk halkı için çok büyük bir kayıp olmuştur.
- Atatürk'ün vefat ettiği gün, Savunma Bakanlığı tarafından yayımlanan bir genelgeyle resmi binaların bayrakları yarıya indirilmiştir. Yüz binlerce insan cenaze törenine katılmıştır. Atatürk'le ilgili kitaplar yazılmıştır. Türk ve yabancı birçok devlet adamı, Atatürk hakkındaki düşüncelerini ve duygularını belirten konuşmalar yapmıştır. Gazetelerde genellikle Atatürk'ün ölümü ve bundan duyulan üzüntü işlenmiştir.

Yurttaşlar Atatürk'ün cenaze töreninde

Atatürk'ün ölümüyle ilgili gazete başlıkları

Atatürk'ün ölümüyle ilgili gazete görseli

Atatürk'ün Vefatının Yurt Dışı Yankıları

- Atatürk dönemin en çok bilinen liderlerindendi. Çünkü Milli Mücadele'de vatanımızı parçalamaya çalışan işgalci devletleri yenilgiye uğratmıştır. Bu mücadele aynı zamanda sömürge altındaki mazlum milletlere emperyalistlerin yenilebileceğini göstererek bağımsızlık yolunda örnek olmuştur. Bu yüzden Atatürk mazlum milletlerin saygısını kazanmıştır.

Atatürk'ün Milli Mücadele sonrası "Yurtta barış, dünyada barış." politikasıyla hareket etmesi dünya milletleri tarafından saygı duyulmasını sağlamıştır. Nitekim Yunan Başbakanı 1934 yılında Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterirken UNESCO 1981 yılını dünya barışına sağladığı katkıdan dolayı "Atatürk Yılı" olarak ilan etmiştir.

- Atatürk'ün cenaze törenine Afganistan, Arnavutluk, Almanya, Belçika, Bulgaristan, Çin, Danimarka, Mısır, İspanya, Estonya, ABD, Finlandiya, Fransa, İngiltere, Yunanistan, Norveç, Hollanda, Polonya, Romanya, İsveç, İsviçre, Suriye, Çekoslovakya, Sovyetler Birliği, Yugoslavya ve Milletler Cemiyetinin temsilcileri katılmıştır.

- "Avrupa'nın savaş sonrasındaki tarihî liderlerini başarılarına göre sıraya koyan eksiksiz bir liste oluştursaydık asker, yaratıcı, reformcu, modern Türkiye'nin kurucusu Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk bu listenin en başlarında yer alırdı. Ölümü dünya barışı için gerçek bir kayıp oldu." (Los Angeles Times, ABD, 11 Kasım 1938)
- "O büyük insan yalnız Türkiye için değil, bütün Doğu ulusları için de en büyük önderdi." (Amanullah Han, Afgan Kralı)
- "Atatürk'ün hayatı ve eseri yalnız Türkiye için değil, dünyanın bütün hür ulusları için de ilham kaynağı olmaya devam edecektir." (Chiang Kai-shek, Çin Devlet Başkanı)
- "Benim üzüntüm, bu adamla tanışmak hususundaki şiddetli arzumun gerçekleşmesine artık imkan kalmamış olmasıdır." (Franklin Roosevelt, ABD Başkanı)
- "Mustafa Kemal hırpalanmış, silahı elinden alınmış olan bir milletle tarihe yeni bir devir açmak için mücadeleye girdi ve bu mücadelesinde ruh kudretinin dünya yüzündeki bütün silahlardan üstün olduğunu ispat etti." (Prof. Dr. Herbert Melzig, Alman Tarihçi)

1. Atatürk'ün hastalık süreci ve ölümü ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Atatürk, 10 Kasım 1938'de saat 9.05'te hayata gözle-rini yummuştur.
- B) Atatürk sağlık sorunları nedeniyle Cumhuriyet'in on beşinci yıl kutlamalarına katılamamıştır.
- C) Atatürk'e siroz hastalığı teşhisi konulmuştur.
- D) Atatürk'ün naaşı kalıcı olarak Etnografya Müzesi'ne konulmuştur.

2. "Atatürk Türkiye'yi tek düşmanı kalmaksızın bırakmıştır. Bu, zamanımızın hiçbir devlet şefinin başaramadığıdır."

Alman Volkischer Beobachter Gazetesi

Verilen bilgilerde Atatürk'le ilgili aşağıdakilerden hangisi belirtilmiştir?

- A) Barışçılığı
- B) Çok yönlülüğü
- C) Hukuka saygısı
- D) Askeri dehası

3. Chicago Tribune Gazetesi Ulu Önder Mustafa Kemal hakkında: "Dünya sahnesinden tarihin en dikkat çekici adamlarından biri geçti." demiştir.

Gazetede yer alan haberde Mustafa Kemal'in hangi kişilik özelliği vurgulanmıştır?

- A) Örgütleyiciliği
- B) Vatanseverliği
- C) Çok yönlülüğü
- D) Evrenselliği

4. Atatürk'ün ölümünden sonra New York Herald Tribune gazetesinde onun için şu cümleler kullanılmıştır: "Kumandanlık yaptığı zaman galip gelerek ülkesine istiklalini kazandıran ve devlet reisi sıfatıyla cumhuriyeti ilan edip kurumsallaştıran Atatürk'ün hayatı elbetteki heyecanlıdır."

Bu metinde Atatürk'ün hangi özelliğine dikkat çekil-memiştir?

- A) Askerî başarısına
- B) İleri görüşlülüğüne
- C) Teşkilatçılığına
- D) Liderliğine

5. Atatürk hakkında bir Çin gazetesi: "Atatürk, istilacıları nasıl bir ruhla ve ne gibi vasıtalarla püskürttüğünü bize göstermek yoluyla ulusal kurtuluşun yöntemini göstermiştir." demiştir.

Atatürk hakkındaki bu ifade onun en çok hangi özel-liğini vurgulamıştır?

- A) Diğer milletlere örnek olduğunu
- B) Başarılı bir yönetici olduğunu
- C) İnkılapçı yönünü
- D) Barışçı yapısını

6. Atatürk'ün ölümü üzerine dünya basınında çıkan yazılar-da Atatürk'ün yalnız Türk milleti için değil, aynı zamanda insanlık için de büyük bir kayıp olduğu vurgulanmıştır.

Bu durum Atatürk'ün aşağıdaki özelliklerden hangi-sine sahip bir lider olduğunu kanıtlar?

- A) Milli
- B) Barışçı
- C) Çağdaş
- D) Evrensel

7. Atatürk'ün vefatından sonra yayınlanan bir Macar gaze-tesi: "Dünya, bu harp ve barış kahramanı büyük adamın ölümü ile yoksul düşmüştür. Gücü, zorlukları yenme ka-rarı ve yiğitliği ile aman bilmeyen galiplerin uygulamaya kalkıştıkları pranga siyasetini ilk kıran Atatürk'tür." diye yazmıştır.

Bu bilgiye göre Atatürk hakkında aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Barış yanlısı olduğuna
- B) Bağımsızlığa düşkün olduğuna
- C) Mücadeleci bir yapısının olduğuna
- D) Teslimiyetçi ve uzlaşmacı olduğuna

8. "Görüşü o kadar keskin ve sıhhatli idi ki olayların gidişi, halkın duyguları ve Türkiye'nin dış münasebetlerle ilgili ihtiyacı hakkındaki sezileri şaşılacak bir şekilde doğru çıkardı." (Sir Percy, İngiltere Eski Büyükelçisi)

Bu sözde Atatürk'ün hangi özelliği vurgulanmıştır?

- A) İnkılapçılığı
- B) İleri görüşlülüğü
- C) Alçakgönüllülüğü
- D) Vatansever oluşu

9.

"Atatürk gibi insanlar, bir kuşak için doğmadıkları gibi bir devre için de doğmazlar. Onlar, önderlikleriyle yüzyıllarca milletlerin tarihinde hüküm sürecek insanlardır."

Sir Percy Loraine

Savaşta Türkiye'yi kurtaran savaştan sonra da Türk milletini yeniden diriltiren Atatürk'ün ölümü, yalnız yurdu için değil, Avrupa için de en büyük kayıptır. Her sınıf halkın O'nun ardından döktükleri içten gözyaşları, bu büyük kahramana ve modern Türkiye'nin Ata'sına değer bir görünümünden başka bir şey değildir.

Yugoslavya, Politika Gazetesi

Bu sözlerde Atatürk'le ilgili aşağıdakilerden hangisi vurgulanmamıştır?

- A) Uluslararası alanda tanınan bir kişidir.
- B) Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideridir.
- C) Sömürge altındaki milletlere örnek olduğu
- D) Evrensel düzeyde saygı duyulan bir devlet adamıdır.

Atatürk, bütün ömrünü milletine adanmış; yıkılan Osmanlı Devleti'nin yerine bağımsız, çağdaş ve demokratik bir devlet kurabilmek için yaşamı boyunca mücadele etmiştir. Millet varlığına siper olmuş, Millî Mücadele'ye liderlik yapmış, bu mücadelenin başarıya ulaşması için olağanüstü bir gayretle çalışmıştır. Millî Mücadele'nin başarıyla tamamlanmasından sonra da modern bir millet ve güçlü bir devlet ortaya çıkarabilmek için çalışmalarına aynı yoğunlukta devam etmiştir. Bu yoğun çalışma temposu, Atatürk'ün zaman zaman sağlık sorunları yaşamasına neden olmuştur.

Bu metne göre, Atatürk için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Zorluklar karşısında yılmayan bir yapıya sahiptir.
- B) Milleti için her türlü fedakarlığı ortaya koymuştur.
- C) Türkiye konusundaki tüm hedeflerine ulaşmıştır.
- D) Çok çalışması sağlık sorunlarına neden olmuştur.

11. Atatürk'ün doğumunun 100. yılında UNESCO bir anma etkinliği düzenlemiş ve 1981 yılını "Atatürk Yılı" olarak ilan etmiştir.

Bu durum Atatürk'ün daha çok hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır?

- A) Milliyetçi yapısından
- B) Devlet adamı olmasından
- C) Başarılı bir komutan olmasından
- D) Evrensel değerlere sahip bir lider olmasından

12. "Atatürk adı; insana bu yüzyılın büyük insanlarından birinin tarihi başarılarını, Türk ulusuna ilham veren önderliğini, modern dünya anlayışındaki ileri görüşlülüğü ve bir askerî önder olarak kudret ve cesaretini hatırlatmaktadır." (ABD Başkanı John F. Kennedy)

ABD Başkanının bu ifadelerine göre Atatürk'le ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Çok yönlü özelliklere sahiptir.
- B) Çağdaş bir anlayışı benimsemiştir.
- C) Dünya ölçeğinde tanınan bir liderdir.
- D) Komşularıyla dostluk ilişkileri kurmuştur.

13. İran basını Atatürk'ün vefatı sonrasında, "Atatürk gibi insanlar bir nesil için doğmadıkları gibi belli bir devre için de doğmazlar. Onlar önderlikleriyle yüzyıllarca milletlerin tarihinde hüküm sürecek insanlardır." demiştir.

Bu ifade Atatürk'ün aşağıdaki özelliklerinden hangisine vurgu yapmıştır?

- A) Çok yönlü olmasına
- B) Millî kültüre verdiği değere
- C) Geleceği etkileyen yönüne
- D) Mücadeleci bir komutan olmasına

İNSAN ESERLERİYLE YAŞAR

Atatürk'ün Yazdığı Eserler

- ♦ Atatürk sadece bir asker ya da devlet adamı değildir.
- ♦ Atatürk küçük yaşlardan itibaren kendisini çok iyi yetiştirmiştir.
- ♦ Atatürk okuma alışkanlığı sayesinde yerli ve yabancı birçok fikir adamının eserlerini de okumuştur.
- ♦ Atatürk tarih, felsefe, kültür vb. çok farklı alanlarda okuduğu eserler sayesinde çağının fikir dünyasını keşfedebilmiştir.

"Atatürk'ün okumayı çok sevdiği mevzular tarih, coğrafya, dil, hukuk, sosyoloji, ekonomi ve sanat meseleleri idi. Roman az okurdu, fakat şiirden hoşlanır, onları asıl şairlerinden ve güzel okuyan arkadaşlarından dinlemesini severdi."

Afet İnan

- ♦ Atatürk daha harp okulu yıllarında henüz öğrenci iken kendi düşüncelerini çıkardığı el yazısı gazetelerle aktarmaya başlamıştı. Daha sonra tecrübelerini ve birikimlerini başkalarına aktarmak için de çeşitli eserler kaleme almıştır. Bu eserler şunlardır:

Nutuk

Nutuk 1919-1927 yılları arasındaki olayları konu alan bir eserdir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ve belirli bir dönem inkılapların yapılmasını belgelere dayalı olarak anlatan birinci elden objektif bir kaynaktır.

Geometri Kitabı

Osmanlı'da eğitim dili ağırlıklı olarak Arapça ve Farsça olduğu için derslerin öğrenilmesi daha zor olmaktadır. Atatürk geometrinin öğrenilmesini kolaylaştırmak için geometrik terimlerin Türkçe karşılığı olan bir kitap yazmıştır. Osmanlı dönemi kullanılan bazı geometrik terimler ve Türkçe karşılığı şöyledir: müselles/üçgen, mustafîl/dikdörtgen, muhammes/beşgen, mesâha-i sathıyye/alan

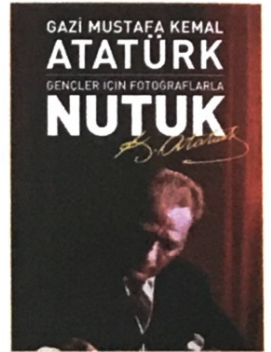
Vatandaş İçin Medeni Bilgiler

Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabını oluşturan belgeler, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş ve uygar devletler arasındaki yerini ancak bilinçli ve özgür düşünceli yurttaşlar yetiştirmekle alabileceği gerçeğini gören Atatürk'ün, bu amaçla yazdığı yazılardır. Medeni Bilgiler, Prof. Dr. Afet İnan'ın imzasıyla çıkmasına rağmen kitabın orijinal metinleri Atatürk'ün el yazıları ile çıkmıştır.

Askerî Alandaki Eserler

Mustafa Kemal dönemin en iyi askerî okullarında eğitim almış, hayatının bir kısmı cephelerde geçmiş, ülkenin farklı yerlerinde görev almış, savaşlarda ordular yönetmiş alanında uzman olan çok iyi bir askerdir. Askerî eğitim ve tatbikatlarda ve meslek hayatında edindiği tecrübeleri yazdığı eserlerle başkalarına aktarmıştır. Ayrıca Almanca'dan da tercüme ettirdiği eserler vardır. Eserleri şunlardır:

Takımın Muharebe Talimi, Cumalı Ordugâhı, Birinci Ta'biye Meselesinin Hâlli, Taktik Tatbikat Gezisi, Bölüğün Muharebe Eğitimi, Zabit ve Kumandan İle Hasbihâl, Taktik Meselenin Çözümü ve Emirlerin Yazılmasına İlişkin Öğütler, Ta'lim ve Terbiye-i Askeriye Hakkında Nokta-i Nazarlar

☆ Etkinlik 1

Aşağıdaki ifadeleri doğru "D" veya yanlış "Y" olarak işaretleyiniz.

- a. Atatürk rahatsızlığı nedeniyle Cumhuriyetin 15. yılı kutlamalarına katılamamıştır. ☐
- b. Atatürk hastalığını öğrendikten sonra dinlenmek amacıyla cumhurbaşkanlığından ayrılmıştır. ☐
- c. Mustafa Kemal Atatürk, Medeni Bilgiler kitabında askerî alandaki başarılarını kaleme almıştır. ☐
- d. Atatürk'ün naaşı Dolmabahçe'deki tören salonuna konularak üç gün boyunca halkın ziyaretine açık tutuldu. ☐
- e. Atatürk karaciğerde ileri derecede hasar oluşumuna neden olan siroz hastalığından dolayı hayatını kaybetmiştir. ☐

☆ Etkinlik 2

Aşağıda verilen ifadeleri uygun bir şekilde doldurunuz.

	İsmet İnönü	Türk Tarih ve Dil Kurumu	Etnografya Müzesi	Hatay	Anıtkabir	Dolmabahçe
a.	Atatürk son günlerinde özellikle Meselesinin çözümü için uğraşmıştır.					
b.	Atatürk'ün naaşı 10 Kasım 1953'te ebedî istirahatgâhı 'e taşındı.					
c.	11 Kasım 1938'de Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı seçildi.					
d.	Atatürk, 10 Kasım 1938 günü saat 09.05'te Sarayı'nda hayata veda etti.					
e.	Atatürk'ün naaşı 21 Kasım 1938'de 'nde hazırlanan geçici kabrine yerleştirildi.					
f.	Atatürk mirasının büyük bir bölümünü bağışlamıştır.					

☆ Etkinlik 3

Atatürk'ün ölümüyle ilgili aşağıda verilen ifadeler onun kişilik özelliklerinden hangisini gösterir? Yazınız.

- İngiltere Başbakanı Winston Churchill, Atatürk'ün vefatı üzerine şu sözleri söylemiştir: "Savaşta Türkiye'yi kurtaran, savaşta sonra da Türk ulusunu yeniden diriltiren Atatürk'ün ölümü, yalnız yurdu için değil, Avrupa için de en büyük kayıptır."
- ABD'li General Mc Arthur, Atatürk'ün ölümü üzerine şöyle demiştir: "Asker-devlet adamı, çağımızın en büyük liderlerinden biri idi. Türkiye'nin en ileri memleketleri arasında hak ettiği yeri almasını sağlamıştır. Keza o, Türklere, bir milletin büyüklüğünün temel taşı teşkil eden, kendine güvenme ve dayanma duygusunu vermiştir."

1. Mustafa Kemal Osmanlı'nın son dönemlerinde siyasi faaliyetlerden daha çok kendini mesleğine vermiştir. Bu bağlamda subayların değişen askeri koşullara uyum sağlaması amacıyla mesleki bilgilerini ve tecrübelerini aktardığı birçok eser kaleme almıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinin bu eserlerden olduğu söylenemez?

- A) Zabıt ve Kumandan ile Hasbihal
- B) Vatandaş İçin Medeni Bilgiler
- C) Bölüğün Muharebe Talimi
- D) Cumalı Ordugâhı

2. "Mustafa Kemal sadece bir olayın, bir düşünürün veya bir akımın peşinden sürüklenmemiş, değişik düşünce ve gelişmelerden kendi anlayışına göre sonuçlar çıkarmıştır. Çok kitap okumuş ve bunları eleştirel gözle değerlendirmiştir. Değişik kaynaklardan beslenen ve yaşamı boyunca geliştirdiği düşünce yapısının ve yaptığı bütün işlerin esin kaynağı ise her zaman Türk milleti olmuştur." **diyen bir tarihinin bu tespitlerinden yola çıkarak Mustafa Kemal'le ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?**

- A) İleri görüşlü ve çok yönlü bir kişidir.
- B) Düşünce dünyası özgün bir temele dayanır.
- C) Kendini geliştiren bir kişilik özelliğine sahiptir.
- D) Fikirde ve uygulamada millî esaslara bağlı kalmıştır.

3. Atatürk hem asker hem devlet adamı hem de fikir adamıdır. Okumayı çok seven Atatürk yaşamının her döneminde kitapla bütünleşmiştir. Yerli ve yabancı birçok fikir adamının eserlerini en ince ayrıntısına kadar tahlil ederek okuyan Atatürk, bu sayede çağının fikir dünyasını keşfedebilmiştir.

Buna göre Atatürk'le ilgili,

- I. Çok yönlüdür.
- II. Kendini geliştirmiştir.
- III. Gelenekçidir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

4. Atatürk, yaşamının farklı dönemlerinde çeşitli konularda kitaplar yazmıştır.

Atatürk'ün eserlerinden hangisi diğerlerine göre farklı bir alanda yazılmıştır?

- A) Geometri Kitabı
- B) Cumalı Ordugahı
- C) Taktik Tatbikat Gezisi
- D) Zabıt ve Kumandan ile Hasbihal

5. Atatürk öğrenilmesi zor olan Osmanlıca terimlerin kullanıldığı geometri kavramları yerine daha kolay öğrenilebilen Türkçe kavramlardan oluşan bir geometri kitabı yazmıştır.

Buna göre Atatürk ile ilgili;

- I. Milliyetçi bir yapıya sahiptir.
- II. Eğitim çalışmalarına katkı sağlamıştır.
- III. Türkçenin eğitim dili olmasını istemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

6. Atatürk tarih, geometri, askerî vb. alanlarda eserler kaleme almıştır.

Bu durum Atatürk'ün hangi özelliği ile ilgilidir?

- A) Liderliği
- B) Teşkilatçılığı
- C) Çok yönlülüğü
- D) Azimli ve kararlı oluşu

7. Atatürk'ün bu eserinde;

- 1919-1927 yılları arasında geçen olaylar
- Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi ve çağdaşlaşma serüveni

anlatılmaktadır.

Verilen bilgiler Atatürk'ün yazdığı eserlerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Zabıt ve Kumandan İle Hasbihâl
- B) Bölüğün Muharebe Eğitimi
- C) Medeni Bilgiler
- D) Nutuk

8. Atatürk, ordunun eğitilmesine çok önem vermiş ve bu konuda birçok eser kaleme almıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün bu amaçla yazdığı eserlerden değildir?

- A) Geometri
- B) Cumalı Ordugâhı
- C) Bölüğün Muharebe Eğitimi
- D) Zabıt ve Kumandan İle Hasbihâl

9. Mustafa Kemal, Nutuk'ta, askerlik görevinden istifasını şöyle ifade etmiştir:

"Bundan sonra resmî sıfat ve yetkilerden sıyrılmış olarak yalnız milletin sevgi ve fedakârlığına güvenerek ve onun tükenmez feyiz ve kudretinden ilham ve güç alarak vicdani görevimize devam ettik..."

Bu ifadeler Mustafa Kemal'in;

- I. Kararlı olması
- II. İleri görüşlü olması
- III. Milletine güvenmesi

özelliklerinden hangilerine örnek olarak gösterilebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

10. Mustafa Kemal ülkesine ve milletine karşı sorumluluğunu yerine getirmek için Nutuk'u hazırlamıştır. O, bu eserinde yaptıklarının hesabını verme anlayışıyla 1919-1927 yılları arasında yaşanan olayları ele almıştır.

Buna göre, Nutuk'ta aşağıdaki konulardan hangisi yer almaz?

- A) Osmanlı Devleti'nin yıkılış süreci
- B) I. Dünya Savaşı'nda açılan cephe
- C) Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde yaşananlar
- D) Çok partili hayata geçiş sürecinde yaşananlar

11. Atatürk, İstanbul Harp Akademisinde okuduğu yıllarda siyasi fikir ve düşüncelerini arkadaşlarına aktarmak amacıyla okulda el yazısıyla yazılan bir gazete çıkarmıştır.

Buna göre Atatürk'le ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Liderlik vasıflarına sahiptir.
- B) İletişim becerileri gelişmiştir.
- C) Fikirlerini başkalarıyla paylaşmıştır.
- D) Kendi düşüncelerine daha fazla değer vermiştir.

12. Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim materyalleri genelde Arapça ve Farsça idi. Atatürk bu durumu göz önüne alarak bir geometri kitabı yazmış, dönemin eğitim materyallerinde sıkça kullanılan Farsça ve Arapça terimlere Türkçe karşılıklar getirmiştir. Örneğin:

- Zaviye = açı
- Müselles = üçgen
- Nısf-ı kutur = Yarım
- Mesaha-i sathıyye = Alan
- Kaim zaviyeli müselles = Dik üçgen
- Müselles-i mütesâviyü'l-adlâ = Eşkenar üçgen

Buna göre Atatürk'ün,

- I. Milli kültürü geliştirme,
- II. Okuma yazma oranlarını artırma,
- III. Türkçenin eğitim dili olmasını sağlama,
- IV. Geometri dersinin anlaşılmasını kolaylaştırma

kazanımlarından hangilerini amaçladığı söylenebilir?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, III ve IV
- D) II, III ve IV

YENİDEN SARSILAN DÜNYA

II. Dünya Savaşına Neden Olan Gelişmeler

I. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

I. Dünya Savaşı'nda kazanan devletlerle kaybeden devletler arasında antlaşmalar yapıldı. Özellikle Almanya ile yapılan Versay Antlaşması ekonomik, siyasi, askerî vb. alanlarda ağır yaptırımlar içeriyordu. Bu antlaşmalardaki yaptırımlardan dolayı yenilen devletler bir türlü gelişmiyor, kendini toparlayamıyordu.

MİHVER DEVLETLER

Almanya
İtalya
Japonya

Yayılmacı Politikalar

Almanya'da Hitler, İtalya'da ise Mussolini gibi aşırı ırkçı, yayılmacı ve saldırgan yönetimlerin iktidara gelmesi, Rusya'nın Brest Litovsk Antlaşması ile kaybettiği toprakları geri almak istemesi, Pasifik'te ABD tarafından sıkıştırılan Japonya'nın Çin'in Mançurya Bölgesi'ni işgal etmesi bu savaşın önemli nedenleridir.

Ekonomik Sorunlar

I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan antlaşmalarla yenilen devletlere çok ağır tazminatlar yüklendi. Yıllardır savaşta çöken ekonomiler bu yüzden toparlanamadı. Özellikle Alman sanayisi çökmüş, ticaret durma noktasına gelmişti. Savaşta harap olan altyapı düzeltilememiş, milyonlarca insan aç ve işsiz durumda kalmış; enflasyon aşırı miktarda yükselmişti. Bu durum halkın ırkçı bir politika izleyen Adolf Hitler'i desteklemesine neden olmuştu.

MÜTTEFİK DEVLETLER

ABD
İngiltere
Fransa
Sovyet Rusya
(SSCB)

Diğer Siyasi ve Askerî Olaylar

- Rus Çarlığı ve Avusturya Macaristan'ın yıkılması Avrupa güçler dengesini bozdu.
- İmparatorlukların yıkılması sonrası kurulan yeni devletlerin sınırları çizilirken milliyetçiliğe dikkat edilmedi. Bu durum daha sonra etnik çatışmalara neden olmaya başladı.
- Osmanlı'nın yıkılması özellikle Orta Doğu'da bir otorite boşluğu meydana getirdi. Bu durum yine bu bölgede çatışmaların başlamasına neden oldu.

II. Dünya Savaşı'nın Başlaması ve Gelişimi

- II. Dünya Savaşı Almanya'nın Polonya'ya saldırmasıyla başladı (1 Eylül 1939).
- Almanlar kısa sürede Danimarka, Norveç, Belçika, Hollanda ve Fransa'yı işgal etti.
- İlk başta Sovyet Rusya ve ABD savaşa girmediler. Ancak İtalya ve Almanya'nın Balkanları işgal etmesi üzerine Sovyet Rusya; Japonların ABD'nin Pearl Harbour üssüne saldırması üzerine de ABD Müttefik Grubu'nda savaşa katılmışlardır.
- II. Dünya Savaşı genel olarak Avrupa, Pasifik ve Kuzey Afrika olmak üzere üç cephede devam etmiştir.
- ABD ve SSCB'nin savaşa girmesiyle Müttefikler, Mihver Devletler karşısında üstünlük sağlamaya başlamış ve 1939'da başlayan II. Dünya savaşı 1944'de Müttefiklerin (ABD, SSCB, İngiltere, Fransa) galibiyetiyle sonuçlanmıştır.
- Japonya bir müddet savaşa devam etse de ABD tarafından Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine atom bombası atılması sonucu teslim olmak zorunda kalmıştır.
- II. Dünya Savaşı'nda ağır bombardıman uçaklarının ve tahrip gücü yüksek silahların kullanılması 60 milyondan fazla insanın ölmesine, yerleşim yerlerinin, alt yapıların (yol, su, liman vb.) yok edilmesine, sanayi ve ticaret merkezlerinin yerle bir edilmesine neden olmuştur.

II. DÜNYA SAVAŞI VE TÜRKİYE

Türkiye'nin Savaş Öncesi Aldığı Tedbirler

- ♦ Atatürk dünyada meydana gelen gelişmeleri iyi analiz edip sonuçlarının nereye varacağını önceden görebilen ileri görüşlü bir insandı. Nitekim Avrupa'daki gelişmelere bakarak dünyanın yeniden büyük bir savaşa sürüklendiğini önceden görmüştü. Örneğin 1938 yılında;
"Çok geçmeden Avrupa'da bir fırtına kopacak. Bu müthiş fırtına dünyanın her tarafına yayılacak ve insanlık genel bir savaş felaketinin bütün kötülükleri ile bir kere daha karşılaşacak. Bu tehlikeli durumda tarafsız kalmak ve devlet gemisini bu fırtına ortasında hiçbir engele çarptırmadan yöneterek savaş dışında kalmaya çabalamak, bizim için yaşamsal önem taşımaktadır." diyerek bu durumu ön görmüştü.
- ♦ Türkiye İtalya'nın 1930'lu yıllardan sonra saldırgan bir politika izlemesiyle Balkanlar, Ege ve Akdeniz'de tehdit oluşturmaya başlaması üzerine Lozan Antlaşması gereği silahsızlandırılmış olan Boğazların güvenliğini sağlamak için Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni yapmıştır. Ayrıca batıdan gelebilecek tehditlere karşı Balkan Antantı'nı, doğudan gelebilecek tehditlere karşı da Sadabat Paktı'nı yapmıştır. Yine dünya barışını sağlamak için Milletler Cemiyeti'ne de üye olmuştur.

Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nda Takip Ettiği Politika

- ♦ Türkiye "Yurtta sulh, cihanda sulh." politikası gereği savaş başladığında tarafsız kalmaya her iki blokla da iyi geçinmeye çalışmıştır. Ancak sahip olduğumuz jeopolitik konum gereği, her iki grup da Türkiye'yi kendi yanına çekmek istemiştir.

Başvekilin Mühim Beyanatı

"Türk milletinin tek bir arzusu vardır: Barış içinde kalmak. Türk toprağı taarruza uğrarsa millet bir tek insan gibi ayaklanacaktır,"

Varlık vergisi kanunu bütün şartlarile tatbik edilecektir

Türk milleti ve köylüsü, ezici yükleri asırlarca tek başına çekmiş, fedakârlık taleplerine merdce mukabele etmiştir
Rus taarruzları Yalnız bir takım kimseler

Vergi müddeti bitti

Borcunu vermiyenlerin malları bugünden itibaren haczedilecektir

- ♦ Türkiye izlediği "denge siyaseti" gereği hem İngiltere ve Fransa ile Akdeniz'in güvenliği için Yardım Paktı Antlaşması imzalamış hem de Almanya ile saldırmazlık ve tarafsızlık antlaşması imzalamıştır.
- ♦ 1943'te Kahire ve Adana'da yapılan görüşmelerde Müttefikler Türkiye'nin savaşa katılmasını istemişler ancak Türkiye ordunun eksiklerinin giderilmesi şartını koşmuştur. Fakat eksikler kısa sürede giderilmediği için Türkiye tarafsızlığını korumuştur.
- ♦ Müttefik Devletler 1945 yılında düzenledikleri Yalta Konferansı'nda, "Yeni kurulacak Birleşmiş Milletlere yalnızca 1 Mart 1945 tarihine kadar ortak düşmana savaş açmış olan ülkelerin katılabileceği" kararını aldılar. Bunun üzerine Türkiye de Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya resmî olarak savaş ilan etmek zorunda kalmış, fakat fiili olarak savaşa girmemiştir.

II. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

- Savaşı demokrasiyle yönetilen ülkeler kazanmıştır.
- Savaş sonrasında sömürgecilik faaliyetleri azalmıştır.
- Hava saldırıları, sivillere soykırım yapılması, salgın hastalıklar gibi nedenlerle 60 milyon civarında insan hayatını kaybetmiş yine milyonlarcası yaralanmıştır.
- Dünya devletleri ABD ve SSCB öncülüğünde "Batı Bloku" ve "Doğu Bloku" olarak ayrıldı.
- Bu bloklar arasındaki gerginlik "Soğuk Savaş Dönemi"nin yaşanmasına neden oldu.
- Birleşmiş Milletler (BM), Varşova Paktı ve NATO gibi teşkilatlar kurulmuştur.
- Türkiye ABD öncülüğündeki Batı Bloku'na yaklaşmıştır.

Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

Atatürk II. Dünya Savaşı çıkmadan önce şunları söylemiştir.

“Çok geçmeden Avrupa’da bir fırtına kopacak. Bu müthiş fırtına dünyanın her tarafına yayılacak ve insanlık genel bir savaş felaketinin bütün kötülükleri ile bir kere daha karşılaşacak. Bu tehlikeli durumda tarafsız kalmak ve devlet gemisini bu fırtına ortasında hiçbir engele çarptırmadan yöneterek savaş dışında kalmaya çabalamak, bizim için yaşamsal önem taşımaktadır.” (Mustafa Kemal Atatürk)

a) Bu sözden Atatürk'ün hangi kişilik özelliklerine ulaşılabilir?

b) Bu sözüne göre Atatürk dış politikada hangi ilkelere göre hareket edilmesini istemiştir?

c) Atatürk çıkması muhtemel savaşta Türkiye'nin nasıl hareket etmesini istemektedir?

Türkiye'nin II. Dünya Savaşı yıllarında uygulamış olduğu denge politikasıyla ilgili bilgi veriniz.

Aşağıda verilen bilgileri doğru “D” veya yanlış “Y” olarak değerlendiriniz.

a. I. Dünya Savaşı'nın sonuçları II. Dünya Savaşı'nın en önemli nedenlerini oluşturmaktadır. ☐

b. Almanya'da iktidara gelen Adolf Hitler Versay Antlaşması'nı tanımayarak Almanya'nın güçlenmesini sağlamıştır. ☐

c. II. Dünya Savaşı'nın en önemli gerekçesi Fransa ve Almanya arasında yaşanan Alsas Loren sorunudur. ☐

d. Türkiye uzun süre tarafsızlığını korusa da savaşın sonuna doğru Mihver Devletlere resmi olarak savaş ilan etmiştir. ☐

e. II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası alanda “Soğuk Savaş Dönemi” başlamıştır. ☐

f. II. Dünya Savaşı'nı Almanya liderliğindeki Mihver Devletleri kazanmıştır. ☐

1. I. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılan ve ağır tazminatla karşı karşıya bırakılan Almanya'da sanayi çökmüş, ticaret durma noktasına gelmiş, yerleşim yerleri adeta viraneye dönmüştü. Milyonlarca insan aç ve işsizdi. Bu durum II. Dünya Savaşı'na giden yolun kapısını açmıştır.

Bu metinde II. Dünya Savaşı'nın hangi nedeni üzerinde durulmuştur?

- A) Ekonomik
B) Siyasî
C) Askerî
D) Dinî

2. "Bu kanlı, tehlikeli durumda tarafsız kalmak, harbe katılmamak ve devlet gemisini bu fırtına ortasında hiçbir engele çarptırmadan yöneterek harp dışında ve barış içinde yaşamaya çabalamak bizim için hayati önem taşımaktadır."

Atatürk'e göre Türkiye II. Dünya Savaşı öncesinde;

- I. Barışçılık,
II. Tarafsızlık,
III. Yayılmacılık

politikalarından hangilerini takip etmelidir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

3. Türkiye konumu nedeniyle İkinci Dünya Savaşı öncesinde hem Müttefik hem de Mihver Devletler tarafından kendi yanlarında savaşa sokulmak istenmiştir. Fakat Türkiye buna rağmen son ana kadar tarafsız kalmayı başarmıştır.

Buna göre Türkiye ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Yayılmacı bir politika izlemiştir.
B) Sınırlarını genişletmeye çalışmıştır.
C) Mihver Devletler tarafında savaşa katılmıştır.
D) Denge siyaseti izleyerek savaşın dışında kalmıştır.

4.

Mihver Devletler	Müttefik Devletler
Japonya	Fransa
İtalya	İngiltere
?	?

İkinci Dünya Savaşı'na katılan ülkelerin gösterildiği tabloda ? ile gösterilen yerlere sırasıyla aşağıdaki ülkelerden hangileri yazılmalıdır?

- A) SSCB - ABD
B) Çin - Japonya
C) Türkiye - ABD
D) Almanya - SSCB

5. "Pek yakında dünya vaziyeti, mütareke senelerinden daha çok ciddi olacak ve karışacaktır. İkinci büyük bir harp karşısında kalacağız. Bunun neticesinde dünyanın vaziyeti ve dengesi bütünüyle değişecektir..."

Atatürk'ün 1930'lu yılların başında söylediği bu sözlerin onun hangi özelliğine örnek oluşturur?

- A) Barışçı
B) İnkılapçı
C) Vatansever
D) İleri görüşlü

6. 1930 sonrası Almanya ve İtalya'nın politikaları yeni bir savaşın habercisi olmaya başlamış ve bunu farkederek Türkiye de kendi güvenliğini sağlamak için bazı tedbirler almaya çalışmış bu amaçla farklı devletler ile diplomatik ilişkilerini geliştirmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin bu amaçla attığı adımlar arasında yer almaz?

- A) Lozan Barış Antlaşması'nı imzalaması
B) Milletler Cemiyetine üye olması
C) Balkan Antantı'na katılması
D) Sadabat Paketi'nin kurması

7. II. Dünya Savaşı'nın başlamasında Almanya'da Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin (NAZI) İtalya'da ise Cumhuriyetçi Faşist Parti'nin iktidara gelmesi önemli olmuştur. Bu partilerin ırkçı ve yayılcı ideolojileri II. Dünya Savaşı'nın önemli nedenlerinden biridir.

Bu metinde II. Dünya Savaşı'na neden olan,

- I. siyasi
- II. askerî
- III. ekonomi

alanındaki gelişmelerden hangisinin önemi vurgulanmıştır?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

8. 1930'lu yıllar Avrupa ve dünyada gerilimin giderek arttığı yıllardı. Atatürk bu şartlarda Türkiye'ye yönelik olası bir tehdidin Balkanlar yoluyla İtalya'dan geleceğini düşünüyordu. Bu nedenle ilk önce Yunanistan ile dostluk ilişkilerini güçlendirdi. Daha sonra Yugoslavya ve Romanya'yı yanına çekerek savunma amaçlı Balkan Antantı'nı kurdu. Aynı şekilde doğusundaki devletlerle de Sadabat Paktı'nı oluşturdu.

Atatürk'ün bu tavrı aşağıdakilerden hangisine yönelik değildir?

- A) Bölgede barışı korumaya
- B) Türkiye'yi savaş dışı bırakmaya
- C) İtalya'ya karşı askeri ittifaklar kurmaya
- D) Siyasi antlaşmalar yoluyla güven tesis etmeye

9. **Aşağıdakilerden hangisi İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarından değildir?**

- A) Sömürgecilik faaliyetleri artmıştır.
- B) Soğuk Savaş Dönemi başlamıştır.
- C) 60 milyona yakın insan hayatını kaybetmiştir.
- D) Dünya barışının korunması için Birleşmiş Milletler (BM) kurulmuştur.

10. II. Dünya Savaşı başladığında Müttefik Devletler, Almanya'ya karşı, Balkanlardan açılacak cephe için Türk hava sahasını kullanmak istediler. Türkiye kendi menfaatlerine uygun bulmadığı için bu talebi geri çevirdi. Ancak 1943 yılında Adana ve Kahire'de düzenledikleri konferanslarda Türkiye'nin savaşa girmesi için baskı yaptılar. Bunun üzerine Türkiye "askerî yardım yapılması" şartıyla savaşa girmeyi kabul etti. Fakat Türkiye'nin istediği silah ve cephanenin karşılanması mümkün değildi. Bu yüzden Türkiye yine tarafsızlığını sürdürmeye devam etti. Ancak gelebilecek baskıları azaltmak için Almanya ile diplomatik ilişkilerini kesti.

Buna göre Türkiye ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Savaşa doğrudan katılmak istememiştir.
- B) Müttefik devletlerle diplomatik ilişkilerini sürdürmüştür.
- C) Millî menfaatleri esas alan bir dış politika uygulamıştır.
- D) Müttefik devletlerle ilişkilerini kesmek zorunda kalmıştır.

11. II. Dünya Savaşı'nın Müttefik Devletler lehine belli olmaya başladığı 1945 yılında Müttefik Devletler düzenledikleri Yalta Konferansı'nda "Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmeyen devletlerin kurulacak olan uluslararası teşkilatta üye kabul edilmeyeceğini" duyurdular. Bunun üzerine savaş sonrası dünya düzeninde söz sahibi olmak ve bu uluslararası teşkilatın kuruluşunda yer almak isteyen Türkiye, savaşın başından beri yürüttüğü tarafsızlık politikasını terk ederek Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiştir."

Bu metne göre Türkiye ile ilgili,

- I. Dış politika değişikliğine gitmiştir.
- II. Ulusal çıkarlarına göre hareket etmiştir.
- III. Mihver Devletleri ile fiilen savaşa girmiştir.
- IV. Uluslararası alanda siyasi açıdan yalnız kalmak istememiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, II ve IV
- D) II, III ve IV

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

- Ülke genelinde seferberlik ilan edildiği için çalışan genç nüfusun askere alınması üretimi olumsuz etkilemiştir.
 - Devlet gelirlerinin önemli bir kısmı ekonomik planlar ve sanayi yatırımları yerine savunmaya harcanmıştır.
 - Üretimin azalması enflasyonu hızla artırmıştır. Özellikle ekmek gibi temel ihtiyaç ürünlerinin fiyatlarındaki aşırı artışı önlemek için **Narh** uygulamasına geçilerek fiyatlar devlet tarafından belirlenmiştir. **Millî Korunma Kanunu** çıkarılarak her türlü ekonomik faaliyet devletin kontrolü altına alınmış, Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Balık Kurumu gibi kurumlar açılarak üretim ve dağıtım işleri devlet kontrolüne alınmıştır.
 - Ekmek, un, şeker, yağ ve et gibi temel tüketim malzemeleri **"karne"** ile devlet tarafından dağıtılmıştır.
 - Savaş ortamında karaborsacılık yaparak zenginleşenlerden vergi almak için **"Varlık Vergisi Kanunu"** çıkarılmıştır (11 Kasım 1942). Ancak yurt içinden ve yurt dışından gelen tepkilerden dolayı bu kanun kısa bir süre sonra kaldırılmıştır.
 - Bu dönem Türkiye ekonomisi büyük oranda tarıma dayalıydı. Ancak genç nüfusun silah altına alınması tarımsal üretimde azalmaya neden oldu. Bu yüzden tarımsal üretimi bilimsel yöntemlerle arttırmak için **Köy Enstitüleri** açılmıştır (22 Nisan 1940). Daha sonra Köy Enstitüleri, "Öğretmen Okulları" adıyla yeniden yapılandırılmıştır. Ayrıca köylülerin arazi sahibi olması veya arazilerinin yeterli hâle gelmesi için **"Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu"** çıkarılmıştır.
- Savaş yıllarında devletin imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle halk, sağlık kuruluşlarından yeterli hizmeti alamamıştır. Hastane ve yatak sayısı yetersiz olduğu gibi doktorların önemli bir bölümünün askere alınmasıyla doktor sayısı da yetersiz kalmıştır. Fiyatları yükselen ilaçlar karaborsaya düşmüştür. Gıdasızlık, yetersiz beslenme, kötü barınma şartları, artan yoksullukla beraber temizlik imkanlarının azalmasıyla tifo ve kolera gibi bulaşıcı hastalıklar yayılmaya başlamıştır.
- Hava saldırısına karşı önlem almak için özellikle büyük şehirlerde **karartma** uygulandı. Saat 23.00'ten sonra sokağa çıkma yasağı getirildi. Şehirlere yapılabilecek saldırılara karşı sivil savunma önlemleri alındı.
 - Vatandaşların güvenliği için Karadeniz'e yapılan Türk gemi seferleri durduruldu. Radyo yayınlarında kesinti yapıldı.

Varlık vergisi tatbikatına her tarafta başlandı

Hükümetin yeni tedbirleri sayesinde tedavülden 300 milyon liranın hazineye iade edilebileceği umuluyor

Bütün erzak fiyatları düşmektedir - Millî Korunma kanunu müeyyideleri şiddetlen-diriliyor - Millet Meclisi giyim eşyası tevziine dair kanunu kabul etti

Ekmek karneleri dağıtılmağa başlandı

Karne usulile herkes daha kolay ekmek alabilecektir

Aşağıda II. Dünya Savaşı yıllarında ülkemizde meydana gelen bazı gelişmelerin amaçları verilmiştir.

Bu gelişmelerin hangileri olduğunu karşılarındaki boşluğa yazınız.

Gelişmeler/Olaylar	Tarihi	Gelişmelerin Amaçları/Nedenleri
a	11 Kasım 1942	TBMM tarafından çıkartılan, İkinci Dünya Savaşı sırasında haksız kazanç elde edenlerden bir defaya mahsus olmak üzere alınması kararlaştırılan vergidir.
b	18 Ocak 1940	2. Dünya Savaşı sırasında üretim, dağıtım ve tüketim faaliyetlerinin hükûmetin kontrolü altına alınmasını sağlayan kanundur.
c	20 Ekim 1942	2. Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik zorluklar nedeniyle herkesin ekmek almasını ve karaborsa oluşmamasını sağlamak için yapılan uygulamadır.
d	22 Nisan 1940	Genç nüfusun silah altına alınmasından dolayı azalan tarımsal üretimi bilimsel yöntemlerle artırmak için kurulmuş okullardır.
e	11 Haziran 1945	2. Dünya Savaşı yıllarında tarımsal üretimi artırmak amacıyla kullanılmayan devlet arazilerini ve dinî vakıf arazilerini tarıma elverişli hale getirmek için çıkarılan kanundur.

Aşağıda II. Dünya Savaşı'nın Türkiye'ye olan etkileri ifade edilmiştir.

Bu etkilerin hangi alanla ilgili olduğunu işaretleyiniz. (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

II. Dünya Savaşı'nın Türkiye'ye Olan Etkileri	Ekonomik	Sosyal	Siyasi	Güvenlik
a. Saat 23.00'dan sonra sokağa çıkma yasağı getirilmesi, Karadeniz'e yapılan Türk gemi seferlerinin durdurulması, büyük şehirlerde karartma uygulanması.				
b. Tifo ve kolera gibi salgın hastalıklarla mücadele edilmesi, gençlerin askere alınmasından dolayı nüfus artış hızının azalması				
c. Enflasyonu yükselmesi, aşırı fiyat artışlarını ve karaborsacılığı önlemek için Narh uygulamasına geçilmesi, ekmek vb. ürünlerin karneyle verilmesi				
d. Türkiye'nin Birleşmiş Milletlere girebilmek için Almanya ve İtalya'ya savaş ilan etmesi				
e. Türkiye'de iktidar partisine karşı muhalefetin artmasıyla çok partili hayata geçişin hızlanması				
f. Topraksız köylülerin arazi sahibi olması ve tarımsal üretimin artırılması için "Çiftçi Topraklandırma Kanunu" nun çıkarılması				
g. Üretim, dağıtım ve tüketim faaliyetlerinin hükûmet tarafından kontrol edilmesi için Millî Korunma Kanunu'nun çıkarılması, Varlık Vergisi'nin çıkarılması				

1. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sürecinde tarafsızlık ve denge politikası ile savaşın dışında kalmasına rağmen özellikle ekonomik açıdan olumsuz etkilenmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi ülkemizin ekonomik açıdan yaşadığı olumsuz duruma örnek gösterilemez?

- A) Millî Korunma Kanunu'nun hazırlanması
- B) Şehirlerde karartma uygulanması
- C) Ekmeğin karne ile dağıtılması
- D) Varlık Vergisi'nin alınması

2. İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin aldığı tedbirlerden birisi de bir milyona yakın erkeğin askere alınmasıydı.

Bu durumun;

- I. Ülke savunmasının zayıflaması,
- II. Tarım ve sanayide iş gücü kaybının yaşanması,
- III. Evlilik ve doğum oranlarının azalarak nüfus artış hızının düşmesi

sonuçlarından hangilerine yol açtığı söylenir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

3. İkinci Dünya Savaşı'nda hava saldırılarına karşı şehirlerde geceleri "karartma" yapılmış ve belli saatlerden sonra sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.

Verilen bilgilerde İkinci Dünya Savaşı'nda hangi alanda alınan önlemlerden söz edilmiştir?

- A) Siyasi
- B) Kültürel
- C) Ekonomik
- D) Toplumsal

4. İkinci Dünya Savaşı'na girmemesine rağmen ülkemizde tarımsal üretim düşmüş ve ihracatta da önemli azalmalar yaşanmıştır. Ayrıca savaş sürecinde özellikle şehirlerde geceleri karartma uygulaması yapılmış ve sokağa çıkma yasağı getirilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ekonomik hayatın olumsuz etkilendiği
- B) Savunma sanayisine yatırımların arttığı
- C) Güvenliği sağlama çalışmalarının yapıldığı
- D) Sosyal hayatta bazı kısıtlamaların yapıldığı

5. Türkiye İkinci Dünya Savaşı sürecinde;

- Savunma giderlerini karşılamak için yeni vergiler koymuştur.
- Temel tüketim maddelerinin fiyatlarını kontrol altına almıştır.
- Mal darlığını ve fiyat artışlarını denetlemiştir.

Bu durum II. Dünya Savaşı'nın Türkiye'yi hangi alanda etkilediğini göstermektedir?

- A) Ekonomik
- B) Askeri
- C) Siyaset
- D) Hukuk

6. II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemde (1939-1945) Türk halkının çok büyük bir kısmı köylerde yaşadığı için geçim kaynağı da çok büyük oranda tarımsal faaliyetlere dayanıyordu. Savaş başladığında Türkiye tarafsız kalsa da olası bir savaş ihtimaline karşı hazırlıklı olabilmek için çalışan genç nüfusun çok büyük bir kısmı orduya alınmış ve savaş bitinceye kadar da yaklaşık altı yıl silah altında kalmışlardır.

Bu durumun ülkemizde,

- I. Tarımsal üretimin azalması
- II. İşsizlik oranlarının artması
- III. Temel tüketim maddelerinin azalması

sonuçlarından hangilerini doğurduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

1. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sürecinde tarafsızlık ve denge politikası ile savaşın dışında kalmasına rağmen özellikle ekonomik açıdan olumsuz etkilenmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi ülkemizin ekonomik açıdan yaşadığı olumsuz duruma örnek gösterilemez?

- A) Millî Korunma Kanunu'nun hazırlanması
- B) Şehirlerde karartma uygulanması
- C) Ekmeğin karne ile dağıtılması
- D) Varlık Vergisi'nin alınması

2. İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin aldığı tedbirlerden birisi de bir milyona yakın erkeğin askere alınmasıydı.

Bu durumun;

- I. Ülke savunmasının zayıflaması,
- II. Tarım ve sanayide iş gücü kaybının yaşanması,
- III. Evlilik ve doğum oranlarının azalarak nüfus artış hızının düşmesi

sonuçlarından hangilerine yol açtığı söylenir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

3. İkinci Dünya Savaşı'nda hava saldırılarına karşı şehirlerde geceleri "karartma" yapılmış ve belli saatlerden sonra sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.

Verilen bilgilerde İkinci Dünya Savaşı'nda hangi alanda alınan önlemlerden söz edilmiştir?

- A) Siyasi
- B) Kültürel
- C) Ekonomik
- D) Toplumsal

4. İkinci Dünya Savaşı'na girmemesine rağmen ülkemizde tarımsal üretim düşmüş ve ihracatta da önemli azalmalar yaşanmıştır. Ayrıca savaş sürecinde özellikle şehirlerde geceleri karartma uygulaması yapılmış ve sokağa çıkma yasağı getirilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ekonomik hayatın olumsuz etkilendiği
- B) Savunma sanayisine yatırımların arttığı
- C) Güvenliği sağlama çalışmalarının yapıldığı
- D) Sosyal hayatta bazı kısıtlamaların yapıldığı

5. Türkiye İkinci Dünya Savaşı sürecinde;

- Savunma giderlerini karşılamak için yeni vergiler koymuştur.
- Temel tüketim maddelerinin fiyatlarını kontrol altına almıştır.
- Mal darlığını ve fiyat artışlarını denetlemiştir.

Bu durum II. Dünya Savaşı'nın Türkiye'yi hangi alanda etkilediğini göstermektedir?

- A) Ekonomik
- B) Askeri
- C) Siyaset
- D) Hukuk

6. II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemde (1939-1945) Türk halkının çok büyük bir kısmı köylerde yaşadığı için geçim kaynağı da çok büyük oranda tarımsal faaliyetlere dayanıyordu. Savaş başladığında Türkiye tarafsız kalsa da olası bir savaş ihtimaline karşı hazırlıklı olabilmek için çalışan genç nüfusun çok büyük bir kısmı orduya alınmış ve savaş bitinceye kadar da yaklaşık altı yıl silah altında kalmışlardır.

Bu durumun ülkemizde,

- I. Tarımsal üretimin azalması
- II. İşsizlik oranlarının artması
- III. Temel tüketim maddelerinin azalması

sonuçlarından hangilerini doğurduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

7. İkinci Dünya Savaşı sırasında haksız kazanç elde edenlerden bir defaya mahsus olmak üzere alınması kararlaştırılan vergidir.

Bu metinde sözü edilen vergi türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aşar Vergisi
- B) Varlık Vergisi
- C) Haraç Vergisi
- D) Katma Değer Vergisi

8. İkinci Dünya Savaşı yıllarında genç nüfusun silah altına alınması sonucu tarımsal üretimde önemli oranda azalma görülmüştür. Tarımsal üretimi bilimsel yöntemlerle artırmak için Köy Enstitüleri açılmıştır.

Bu önlemler aşağıdakilerden hangisine yönelik değildir?

- A) Sanayinin gelişmesine
- B) Eğitimli nüfusu artırmaya
- C) Tarım gelirlerinin artmasına
- D) Ekonomik hayatın iyileşmesine

9. Aşağıda II. Dünya Savaşı yıllarına ait bir gazete görseli verilmiştir.

Varlık vergisi tatbikatına her tarafta başlandı

Hükümetin yeni tedbirleri sayesinde tedavülde 300 milyon liranın hazineye iade edilebileceği umuluyor

Bütün erzak fiyatları düşmektedir - Milli Korunma kanunu müeyyideleri şiddetlen-
diriliyor - Millet Meclisi giyim eşyası tevziine dair kanunu kabul etti

Buna göre yapılan bu uygulama ile aşağıdakilerden hangisinin amaçlandığı söylenebilir?

- A) Devlet gelirlerini artırmak
- B) Tasarruf önlemlerini artırmak
- C) Savunma harcamalarını azaltmak
- D) Ülkedeki vergi verenlerin sayısını artırmak

10. Aşağıdakilerden hangisi II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye'de demokratik hayatın geliştiğinin göstergesidir?

- A) Çok partili hayata geçilmesi
- B) Türkiye'nin NATO'ya üye olması
- C) Köyden kente göçlerin yaşanması
- D) Ekonomik hayatta belirgin bir düzelmenin yaşanması

11. Türkiye İkinci Dünya Savaşı devam ederken stratejik önem taşıyan Boğazlar çevresinde güvenliği sağlayabilmek için Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul, Çanakkale ve Kocaeli illerinde sıkıyönetim ilan etmiştir.

Buna göre Türkiye'nin aşağıdaki alanların hangisinde önlemleri artırdığı söylenebilir?

- A) Ekonomik
- B) Kültürel
- C) Askeri
- D) Toplumsal

12. II. Dünya Savaşı'nda şehirlere yapılan bombardımanlardan ve gaz bombası gibi silahların kullanılmasından dolayı çok fazla insan hayatını kaybetti. Ülkemizde buna karşı yıllarında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından zehirli gazlardan ve hava tehlikesinden korunma çarelerini gösteren duvar afişleri hazırlandı. Çıkarılan bir kanun gereği 18-60 yaş arasındaki vatandaşların zehirli gazlara karşı alınması gereken tedbirlerin anlatıldığı kurslara katılması zorunlu tutuldu.

Buna göre Türkiye ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Güvenlik önlemleri alınmıştır.
- B) Sivil savunma çalışmaları yapılmıştır.
- C) Bazı temel haklarda kısıtlamaya gidilmiştir.
- D) Olası saldırılara karşı halk bilinçlendirilmiştir.

DEMOKRASİ YOLUNDA GÜÇLÜ ADIMLAR

- Çok partili siyasi hayat demokratik yönetim anlayışının, milli egemenlik, katılım, seçme ve seçilme gibi temel ilkelerin gerçekleşmesi için olmazsa olmaz unsurlardandır.
- Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan kısa bir süre sonra çok partili siyasi hayata geçme çalışmaları yapılmış ancak Türkiye'nin içinde bulunduğu ortam henüz buna hazır olmadığından rejime yönelik tehdit oluşturan bazı olaylar sonucu bu partiler kapatılmıştır.
- Türkiye tüm dünyayı etkileyen II. Dünya Savaşı yıllarında tek parti ile yönetilmiştir. Savaş ortamında sosyal ve ekonomik sorunların yaşanması bazı hak ve özgürlüklerin kısıtlanması gibi uygulamalar tek parti yönetimine karşı tepkilerin artmasına ve toplumda demokrasi talebinin doğmasına neden olmuştur.
- II. Dünya Savaşı sürecinde iç ve dış politikada meydana gelen gelişmeler Türkiye'de çok partili siyasi hayata geçişi dolayısıyla demokrasinin gelişimini hızlandırmıştır.

Çok Partili Hayata Geçiş Hızlandıran İç Gelişmeler

- Türkiye II. Dünya Savaşı'na katılmasa da sosyal ve ekonomik açıdan çok zor duruma düştü. Halkın alım gücü azaldığı gibi temel gıda ürünlerine ulaşmakta zorluk çekildi. Bu durum tek parti yönetimine karşı tepkileri artırdı.
- Hükûmetin uyguladığı bazı ekonomik politikalar ve temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan önlemler hem halk tarafından hem de iktidar partisinin içindeki milletvekilleri tarafından tepkiyle karşılandı.
- İktidar partisi içindeki bir grup milletvekili parti içi muhalefet yaparak hükûmeti bazı konularda eleştirdi.
- Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün muhalif milletvekillere "Muhalefeti parti içinde yapmasınlar. Teşkilatlarını kursunlar, karşımıza geçsinler ve ayrı parti olarak mücadeleye girsinler." demesi yeni partilerin kurulmasının önünü açmıştır.

Çok Partili Hayata Geçiş Hızlandıran Dış Gelişmeler

- İtalya ve Almanya gibi demokratik olmayan totaliter rejimlerin insanlığı felakete sürükleyen II. Dünya Savaşı'na neden olması ve bu savaşın demokratik rejimler tarafından kazanılması demokrasiye karşı olan ilgiyi artırmıştır.
- Türkiye'nin Anayasası'nda "teşkilata katılabilmek için "demokratik bir rejime sahip olunması" gerektiği hükmü yer alan Birleşmiş Milletler (BM) teşkilatının kurucu üyeleri arasına girmiş olması, Türkiye'de çok partili hayata geçişi hızlandırmıştır.
- SSCB'nin Türkiye'den Kars ve Ardahan'ı istemesi, Boğazların statüsünün kendi lehine değiştirilmesini talep etmesi Türkiye'yi Batılı devletlerle iyi ilişkiler kurmaya itmişti. Batı'nın siyasi ve ekonomik desteğini almak istemesi Türkiye'de çok partili siyasi hayata geçişi hızlandırmıştır.

Çok Partili Hayata Geçişin Sağlanması

II. Dünya Savaşı sonrası kurulan ilk siyasi parti Milli Kalkınma Partisi'dir. Genel seçimlerin yapıldığı 1946 yılına kadar 13 parti kurulmuştur.

Millî Kalkınma Partisi (18 Temmuz 1945)

- İş insanı Nuri Demirağ öncülüğünde kurulmuştur. Ekonomide devletçiliğe karşı olduğunu belirtmiştir. Bu parti Nuri Demirağ'ın ölümü üzerine kapanmıştır.

Demokrat Parti (7 Ocak 1946)

- Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan CHP'den ayrılarak Demokrat Parti'yi (DP) kurdular. Partinin genel başkanlığına Celal Bayar getirildi.
- Ekonomide devletçilik yerine liberalizmi (serbest ekonomi) benimsemişlerdir.
- 1946 yılında gerçekleştirilen ilk çok partili genel seçimde CHP 390, DP 65 bağımsızlar 7 milletvekili çıkarmıştır. Bu seçimde açık oy gizli sayım yöntemi uygulanmıştır.
- 1950'de yapılan seçimlerde ise 487 milletvekilliğinin 408'ini Demokrat Parti aldı. Böylece 27 yıl süren tek parti iktidarı sona erdi.
- 27 Mayıs 1960'da yapılan askerî darbe ile DP iktidarı sona ermiştir.

Millî Kalkınma Partisi dün törenle açıldı

Parti umumî kâtibi; Cümhur Başkanımız, teşekkül edecek bütün partilere müzaheretle davet ediyor

Aşağıda verilen ifadeleri uygun bir şekilde doldurunuz.

Birleşmiş Milletler	SSCB	Demokrat Parti	Nuri Demirağ	Dörtlülük Takrir
a.	Türkiye'nin	teşkilatına girmek istemesi çok partili hayata geçişi hızlandırmıştır.		
b.		'nin Kars ve Ardahan ile Boğazlardan üs istemesi Türkiye'yi Batı dünyasına yakınlaştırmıştır.		
c.	1950 yılında yapılan seçimleri kazanan	1960 askeri darbesine kadar Türkiye'yi yönetmiştir.		
d.	Milli Kalkınma Partisi'ni kuran	Türkiye'de ilk uçak fabrikasını kurmuş olan bir iş insanıdır.		
e.		1945'te CHP'li bazı milletvekillerinin meclis grubunda açık olarak görüşülmek üzere verdiği önerge'dir.		

Aşağıda verilen bilgileri doğru "D" veya yanlış "Y" olarak belirtiniz.

a.	Türkiye'de 1946 yılına kadar çok partili siyasi hayata geçilememiştir.	☐
b.	Türkiye'nin Batılı ülkelerle ilişkilerini geliştirmek istemesi demokrasiye geçişi hızlandırmıştır.	☐
c.	Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün tutumu Türkiye'de çok partili sisteme geçişi kolaylaştırmıştır.	☐
d.	1946 yılında yapılan ilk çok partili genel seçimlerde Demokrat Parti seçimi kazanarak iktidar partisi olmuştur.	☐
e.	Demokrat Parti ekonomide devletin öncü olduğu, özel teşebbüsün ikinci planda kaldığı devletçilik modelini uygulamıştır.	☐

Türkiye'de ilk çok partili seçimler 1946 yılında yapılmıştır. Bu seçimlerde "Açık oy, gizli sayım." yöntemi uygulanmıştır.

Bu yöntemin sakıncalarının neler olabileceğini kısaca yazınız.

1. "Bizim tek eksikimiz, hükümet partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır."

Aşağıdakilerden hangisi İsmet İnönü'nün bu sözüne uygun bir gelişmedir?

- A) İşçilere grev hakkının verilmesi
- B) Türkiye'nin NATO'ya üye olması
- C) 1946'da Demokrat Partinin kurulması
- D) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin kabul edilmesi

2.

1946 seçimlerine ait olarak verilen gazete haberine göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Demokrat Partinin iktidarı ele geçirdiği
- B) Seçimlere birden fazla partinin katıldığı
- C) Ülkede demokrasi kültürünün gelişmeye başladığı
- D) Seçim sonrası mecliste farklı görüşlerin yer alacağı

3. Türkiye Cumhuriyeti çok partili siyasi hayata II. Dünya Savaşı sonrası kurulan partilerle geçmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, II. Dünya Savaşı sonrası kurulan partiler arasında yer alır?

- A) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
- B) Serbest Cumhuriyet Fırkası
- C) Cumhuriyet Halk Partisi
- D) Milli Kalkınma Partisi

4. Türkiye'de;

- 1946 yılında çok partili hayata geçilmiştir.
- 1946'da İnsan hakları ile ilgili cemiyetler kurulmuştur.
- 1950 yılında Demokrat Parti ilk kez iktidara gelmiştir.

Türkiye'de yaşanan bu gelişmeler aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Milli birliğin sağlandığının
- B) İlk kez seçimlerin yapıldığının
- C) Toplumsal dayanışmanın arttığının
- D) Demokratikleşme hareketlerinin olduğunun

5. II. Dünya Savaşı yıllarında halkın fakirleşmesi, temel gıda ürünlerinin fiyatlarının çok artması ve karaborsacılığın yaygınlaşması, ekmek gibi gıda ürünlerinin karneyle alınabilmesi ülkeyi yöneten iktidar partisine karşı tepkilerin doğmasına ve bu süreçte muhalefetin ortaya çıkarak yeni partilerin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

Bu metne göre Türkiye'de çok partili siyasi hayata geçişte hangi alandaki gelişmelerin daha etkili olduğu söylenebilir?

- A) Ekonomik
- B) Siyasi
- C) Kültürel
- D) Askerî

6. Türkiye'nin çok partili hayata geçmesinde hem ulusal hem de uluslararası alandaki gelişmeler etkili olmuştur.

Buna göre Türkiye'nin;

- I. Birleşmiş Milletler'e üye olması
- II. Batılı devletlerle siyasi olarak yakınlaşması
- III. Milli Korunma Kanunu'nun çıkarılmış olması

gelişmelerinden hangileri çok partili hayata geçiş hızlandıran uluslararası etkenler arasında yer alır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

7. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan süreçte Türkiye'de birçok yeni siyasi parti kurulmuştur. 1946 yılında ise ilk kez birden çok partinin katıldığı seçimler yapılmıştır.

Bu durum;

- I. Çoğulculuk
- II. Demokrasi
- III. İnsan hakları

alanlarından hangilerinde ilerleme olduğunu kanıtlar?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

8. Türkiye'de 1946 yılında 10'dan fazla yeni siyasi parti kuruldu ve aynı yıl ilk kez birden çok partinin katıldığı seçim yapıldı (21 Temmuz 1946). "Açık oy, gizli sayım" usulü uygulandığı için eleştirilen bu seçimlerde uzun süredir ülkeyi yöneten CHP 390, yeni kurulan DP 65 ve bağımsızlar 7 vekillik kazandı.

Bu metne göre ülkemizle ilgili;

- I. Millî egemenlik ilkesi güçlendirilmiştir.
- II. Ülkeyi yöneten iktidar partisi değişmiştir.
- III. İktidarın denetlenmesine olanak sağlanmıştır.
- IV. Demokratik olmayan bir seçim sistemi uygulanmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, III ve IV
- D) II, III ve IV

9. "İkinci Dünya Savaşı sonrası Türk devlet adamları özellikle SSCB'nin baskıları karşısında Batı'nın siyasi ve ekonomik desteğini almak istiyorlardı. Bu yolla hem çok partili hayata geçişin hızlandırılması için çalışacaklar hem de Batılı yetkililerle yaptıkları temaslarda Türkiye'de demokrasi adına atılacak adımlar üzerinde duracaklardı." **diyen bir tarihçi aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?**

- A) II. Dünya Savaşı'nın Türkiye üzerindeki etkilerini
- B) Çok partili hayata geçişe neden olan dış gelişmeleri
- C) Türkiye'nin dünya barışını sağlamak için yaptığı katkıları
- D) Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmasının nedenlerini

10. Aşağıda Demokrat Parti'nin bir afiş verilmiştir.

Buna göre Demokrat Parti'nin aşağıdakilerden hangisini ön plana çıkardığı söylenebilir?

- A) Millî kültür
- B) Millî egemenlik
- C) Tam bağımsızlık
- D) Güçler birliği

11. Aşağıdakilerden hangisi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan partilerden değildir?

- A) Cumhuriyet Halk Partisi
- B) Milli Kalkınma Partisi
- C) Demokrat Parti
- D) Adalet Partisi

12. Türkiye II. Dünya Savaşı'ndan sonra çok partili hayata kesin olarak geçmiştir.

Buna göre aşağıdakiler hangisi söylenemez?

- A) Yeni bir anayasa yapılmıştır.
- B) Millî egemenlik anlayışı pekişmiştir.
- C) Hükûmetin denetlenme imkanı doğmuştur.
- D) Demokrasiyi güçlendirecek adımlar atılmıştır.

1.

"Kemal Atatürk gençlik günlerimde benim kahramanımdı. Onun dinamizmi, yılmak ve yorulmak bilmezliği insanda büyük bir etki yaratıyordu. O, Doğu'da modern çağın yapımcılarından biridir. Onun en büyük hayranları arasında bulunmaya devam ediyorum." (Jawaharlal Nehru, Hindistan Başbakanı)

"Avrupa'nın savaş sonrasındaki tarihi liderlerini başarılarına göre sıraya koyan eksiksiz bir liste oluştursaydık asker, yaratıcı, reformcu, modern Türkiye'nin kurucusu Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk bu listenin en başlarında yer alırdı. Ölümü dünya barışı için gerçek bir kayıp oldu." (Los Angeles Times, ABD, 11 Kasım 1938)

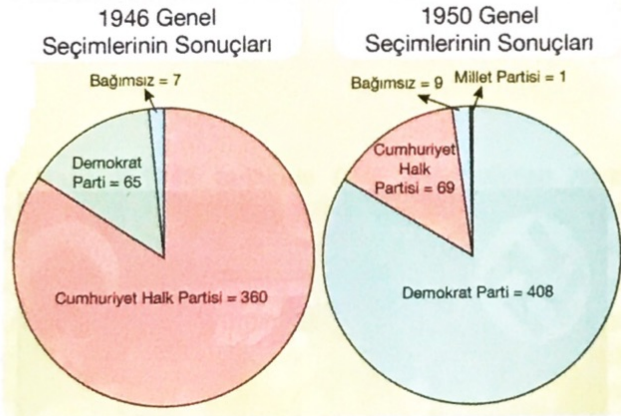

Yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle Atatürk ile ilgili;

- I. Evrensel niteliklere sahip bir insandır.
- II. Kişilik özellikleri ile insanlara ilham kaynağı olmuştur.
- III. Dünya tarihine yön veren şahsiyetler arasında görülmektedir.
- IV. Farklı alanlarda yaptıklarıyla kendisini ispatlamış çok yönlü bir kişidir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve III D) I, II, III ve IV

Yukarıda verilen grafik ülkemizde 1946 ve 1950 genel seçimlerinin sonucunda ortaya çıkan milletvekili dağılımlarını göstermektedir.

Bu grafiğe göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Çok partili siyasi hayata geçildiğine
- B) Demokrat Parti'nin muhalefette kaldığına
- C) Çoğulcu bir parlamento tablosunun ortaya çıktığına
- D) 1950 seçimleriyle iktidar değişikliğinin yaşandığına

3. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de sivil halkın ve kentlerin hava saldırısından korunması için karartma uygulandı. Sokaklar aydınlatılmadı ve binalardan dışarı ışık sızmamasına dikkat edildi. Stratejik önem taşıyan Boğazlar çevresinde güvenliği sağlayabilmek için Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul, Çanakkale ve Kocaeli illerinde sıkıyönetim ilan edildi.

Buna göre Türkiye'nin hangi alanlarda önlem aldığı söylenebilir?

- A) Ekonomik – Hukuk
- B) Toplumsal – Askeri
- C) Kültürel – Ekonomik
- D) Askeri – Kültürel

4. Atatürk'ün ölümü üzerine dünya basınında çıkan yazılarda Atatürk'ün yalnız Türk milleti için değil, aynı zamanda insanlık için de büyük bir kayıp olduğu vurgulanmıştır.

Bu durum Atatürk'ün aşağıdaki özelliklerden hangisine sahip bir lider olduğunu kanıtlar?

- A) Evrensel
- B) Barışçı
- C) Çağdaş
- D) Milli

5.

Partiler	Kuruluşu	Bazı Özellikleri
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	9 Eylül 1923	Ekonomide devletçilik ilkesini benimsemiştir. Atatürk ilkeleri parti programında yer almış, bütün yenilikler ve inkılaplar bu parti programına göre gerçekleştirilmiştir.
Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF)	17 Kasım 1924	Parti programında cumhuriyetçilik ve laiklik ilkesine bağlılık belirtilmiştir. Ekonomide devletçilik yerine serbest piyasa ekonomisini esas almıştır. Ancak doğu illerinde çıkan rejim karşıtı bir isyanla ilişkisi olduğu gerekçesiyle 5 Haziran 1925'te kapatılmıştır.
Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF)	12 Ağustos 1930	Cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve lâiklik esaslarına bağlı olduğunu belirtmiştir. Ekonomide liberalizmin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak rejim karşıtlarının parti içinde çoğalması üzerine kurucusu olan Fethi Okyar tarafından 17 Kasım 1930'da kapatılmıştır.
Demokrat Parti (DP)	7 Ocak 1946	II. Dünya Savaşı'nın oluşturduğu sosyal ve ekonomik sorunların artması üzerine CHP içinden çıkan muhalif bir grup Demokrat Parti'yi kurmuştur. 1950 seçimlerde Demokrat Parti 416, CHP 69 vekillik kazanmıştır. Demokrat Parti iktidarı başlamıştır.

Tabloda verilen bilgilerden hareketle ülkemizle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Demokrasinin çoğulculuk ilkesi hayata geçirilmeye çalışılmıştır.
- B) Türkiye'de 1950 yılına kadar tek partili bir yönetim uygulanmıştır.
- C) Atatürk Dönemi'nde demokratikleşme yolunda atılan adımlar kesintiye uğramıştır.
- D) Yeni kurulan partiler, iktidar partisine muhalif bir politika izledikleri için kapatılmışlardır.

6.

Türkiye ile Müttefik Devletlerin Temsilcileri (1943)

2. Dünya Savaşı'nda Türk-Alman Görüşmeleri

Türkiye birbirleriyle savaşan Mihver ve Müttefik devletler tarafından birçok kez II. Dünya Savaşı'nın içine çekilmek istenmiştir. Fakat Türkiye bu devletlerin aralarındaki çıkar çatışmalarından yararlanarak her iki tarafa da mesafeli yaklaştı ve böylece uyguladığı başarılı dış politika sayesinde II. Dünya Savaşı'na girmemeyi başarmıştır.

Buna göre Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'nda izlediği politika ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Akılcılık-Karşılıklılık
- B) Silahlanma-Birleştirme
- C) Denge siyaseti- Barışçılık
- D) Yayılmacılık-Tarafsızlık

1.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1939-1945)

MİHVER DEVLETLER

İtalya

Japonya

Almanya

Savaş, Almanya'nın 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgal etmesiyle başladı.

Almanya'nın teslim olmasıyla Avrupa'da 8 Mayıs 1945'te bitti.

SAVAŞTA 60 MİLYONDAN FAZLA KİŞİ HAYATINI KAYBETTİ.

1940'lı yıllarda 2,3 milyar olan dünya nüfusunun %3'ü

DEĞİŞEN AVRUPA HARİTASI VE YENİ DÜNYA DÜZENİ

1943-1945 yıllarında ABD, SSCB ve İngiltere arasındaki Tahran, Moskova, Yalta ve Potsdam konferanslarında yeni dünya haritası çizildi.

Almanya ikiye bölündü. Doğu Almanya'ya SSCB hâkim oldu. İngiltere, ABD ve Fransa ise Batı Almanya'da farklı bölgeleri kontrolüne aldı.

Avrupa'da Balkanlar ile Baltık ülkeleri Soveyler Birliği hâkimiyetine geçerken Batı Avrupa'nın kontrolü ABD ve İngiltere'de kaldı.

MÜTTEFİK DEVLETLER

SSCB

İngiltere

ABD

Çin

Fransa

ABD'nin atom bombası atmasının ardından Japonya'nın teslim olmasıyla II. Dünya Savaşı, 2 Eylül 1945'te tamamen sona erdi.

ATOM BOMBALARININ YIKICI ETKİSİ

1945'te Hiroşima'ya atılan atom bombası ilk aşamada 80 bin ve 1945 sonuna dek **140 BİN İNSANIN ÖLMÜNE YOL AÇTI.**

9 Ağustos 1945'te Nagazaki'ye atılan atom bombasının etkisiyle yaklaşık **74 BİN KİŞİ HAYATINI KAYBETTİ.**

Görselde verilen bilgilerden hareketle II. Dünya Savaşı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Salgın hastalıklara ve kıtlığa yol açtığı
C) Çok fazla can kaybının yaşandığı

- B) Siyasi düzenin yeniden oluşturulduğu
D) Kitle imha silahlarının kullanıldığı

- 7 Haziran 1945 tarihinde CHP milletvekilleri Adnan Menderes, Celal Bayar, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan "Anayasa'nın millî egemenlik ilkesine işlerlik kazandırılmasını ve parti işleyişinin demokratik ilkelere uygun olarak yürütülmesini" içeren taleplerini parti grubuna verdiler. Dörtlü Takrir diye tarihe geçen bu talepler İsmet İnönü tarafından parti içi muhalefet hareketi olarak tanımlandı. Talepte bulunan milletvekillerine "Muhalefeti parti içinde yapmasınlar. Teşkilatlarını kursunlar, karşımıza geçsinler ve ayrı parti olarak mücadeleye girsinler." diye karşılık verdi.

Verilen bilgilerden hareketle Türkiye ile ilgili,

- I. Hükûmetin denetlenmesinin önü açılmıştır.
II. "Dörtlü Takrir" demokratik anlayışla karşılanmıştır.
III. Millî egemenlik ilkesi güç kazanmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
B) II ve III
C) I ve III
D) I, II ve III

3. Türkiye her ne kadar II. Dünya Savaşı'na girmemiş olsa da altı yıl süren ve tüm dünyada etkili olan bu savaş, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik alanda büyük sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Genç nüfusun silah altına alınması sonucu sanayi ve tarım üretiminde önemli düşüşler görülmüştür. Savaş yıllarında ülke gelirlerinin önemli bir kısmı savunmaya harcanmış, yatırımlar azalmış ve II. Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanamamıştır. Bir taraftan enflasyon hızla yükselirken diğer taraftan da karaborsacılık görülmeye başlanmıştır.

Buna göre II. Dünya savaşı yıllarıyla ilgili,

- I. Fiyat artışları yaşanmıştır.
II. Millî politikalarda aksama yaşanmıştır.
III. Tarım ve sanayide dış alıma gidilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
B) Yalnız II
C) I ve III
D) I, II ve III

4.

Ülkemizde 1950 seçimlerinden sonra çıkan bu gazete haberine göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Çok partili hayata geçilmiştir.
- B) Seçimlere katılım oranı yüksektir.
- C) DP (Demokrat Parti) iktidara gelmiştir.
- D) CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) muhalefette kalmıştır.

5. "Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'ndaki durumu, bulunduğu stratejik mevkisinin önemi dolayısıyla gerek Müttefiklerin gerek Mihverin Türkiye'yi kendi yanlarında savaşa girmesi için harcadıkları çabaların ve Türkiye üzerinde yaptıkları baskıların hikâyesinden başka bir şey değildir. Savaşın tarafların bu faaliyetleri karşısında Türkiye'nin politikası ise savaşın dışında kalmak ve memleketi savaşın yıkıntılarından korumak olmuştur. Türkiye'nin idarecileri, bu gayenin gerçekleşmesinde gerçekten değerli bir başarı kazanmışlardır."

Bu metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Müttefik ve Mihver devletler Türkiye'nin denge politikası izlemesini istemişlerdir.
- B) Savaşın devletlerin Türkiye'yi yanlarına çekmek istemelerinde Türkiye'nin coğrafi konumu etkili olmuştur.
- C) Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'ndaki temel politikası bölgesinde barışı korumak olmuştur.
- D) Türkiye dış baskılara rağmen fiili olarak savaşa girmemiştir.

6. İkinci Dünya Savaşı 1939-1945 seneleri arasında yaşanmıştır. 1939 yılında savaş başladığında Türkiye, savaşa girmemek için olağanüstü bir gayret göstermiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Hükümet, Mihver ve Müttefik gruplarını doğrudan karşısına almamaya çalışmıştır. Böylece Türkiye, yaklaşık 6 yıl dünyayı harap eden savaşa fiili olarak dahil olmamıştır.

Buna göre Türkiye'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenbilir?

- A) Savaşa girmemesine rağmen çok zarar gördüğü
- B) Denge politikası izleyerek barışı korumaya çalıştığı
- C) Bölgesindeki yayılmacı devletlere engel olduğu
- D) Antlaşmalar yoluyla bölge güvenliğini sağladığı

7. Türkiye II. Dünya Savaşı'na fiilen katılmamasına rağmen, savaşın getirdiği ağır şartları tümüyle yaşadı. Savaş ihtimaline karşılık ülke gelirinin önemli bir kısmı savunma alanına ayrıldı. Hedeflenen sanayi yatırım programları ertelenmek zorunda kaldı. Seferberlik dolayısıyla tarım ve sanayi sektöründe iş gücünün azalması üretimin büyük ölçüde gerilemesine sebep oldu.

Metinde bahsedilen bu durumun Türkiye'yi;

- I. Siyasi
- II. Toplumsal
- III. Ekonomik

alanların hangilerinde etkilediği söylenbilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

8. II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de alınan;

- I. Narh uygulaması,
- II. Karne uygulaması,
- III. Millî Korunma Kanunu

gibi önlemler aşağıdaki alanlardan hangisine yöneliktir?

- A) Askeri
- B) Siyasi
- C) Ekonomik
- D) Eğitim